

178228

Poština plačana v gotovini

24 x 17

VESTNIK

SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS

Št. 1-2

LETNIK I. 1962

178228

178228

VABILO K SODELOVANJU

Uredništvo bo prav rado objavljalo strokovne in druge prispevke s področja izkušenj, metod in vsebine socialnega dela.

Objavljeni prispevki se bodo primerno honorirali. Prispevke pošljite uredništvu na naslov:

Anka Polak, Ljubljana, Župančičeva ul. 3

Uredništvo

V S E B I N A :

Ob začetku Vestnika

Vida Tomšič: Za otroka sta dolžni skrbeti družina in družba

Priporočilo Zvezne ljudske skupščine o nadaljnjem razvoju otroškega varstva v komuni

Izvajanje kategorizacije in evidence otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v LR Sloveniji

Strokovno navodilo k izvedbi Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju

Priporočilo Sveta za socialno varstvo LRS o izvajanju socialnega dela v stanovanjskih in krajevnih skupnostih

37. seja Sveta za socialno varstvo LRS

Poročilo o delu Sveta za socialno varstvo LRS v letu 1961

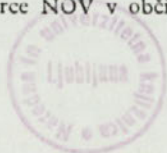
Program dala Sveta in Sekretariata za socialno varstvo LRS za leto 1962

Decentralizacija služb za varstvo invalidov in borcev NOV

Informacije o problemih šolanja otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja

Priporočilo o utrditvi socialnih služb za varstvo invalidov in borcev NOV v komuni

Nekateri problemi s področja skrbi za borce NOV v občini

PO 10657/1963

OB ZAČETKU "VESTNIKA"

Socialno delo je predvsem v zadnjih nekaj letih dobilo močan poudarek. Vse bolj je prehajalo iz sicer nujnih, toda že preveč ustaljenih kurativnih oblik reševanja socialnih problemov v širše preventivno delo odpravljanja vzrokov socialnih problemov. Ta nujna preorientacija je pogojena z vse večjimi potrebami prebivalcev in postajala temeljni kamen v zgradbi našega družbenega sistema. Razvil se je bogat organizem družbenih faktorjev, ki so ne samo izvajalci tega programa, temveč tudi najbolj neposredni pobudniki in iniciatorji odkrivanja socialnih problemov. Ta smer, ki se je že zelo vidno uveljavila v konkretnem življenju, se bo v bodoče stopnjevala v še hitrejšem tempu. To tudi zagotavljajo v zadnjem času sprejeti dokumenti najvišjega predstavniškega organa LS LRS; v lanskem letu sprejetih resolucij o nalogah socialnega varstva na področju komune in v resoluciji o nalogah komune in stanovanjske skupnosti na področju otroškega varstva, poleg drugih priporočil, ki so bila sprejeta. Navedeni dokumenti na široki osnovi, ob novih razvojnih pogojih, urejujejo osnovna načela v razvoju socialnega varstva pri nas in dajejo odgovor na vrsto življenjskih vprašanj, ki do sedaj niso bila jasno formulirana. Otroško varstvo se bo ob teh načelih v raznovrstnejših oblikah, od enostavnih do visoko zahtevnih varstvenih ustanov, preko oblik družinskega varstva do organiziranja enostavnejših oblik varstva otrok v prostem času na otroških igriščih, v delavnicah itd. hitreje razvijalo.

Postavljena načela ekonomske cene teh raznolikih oblik varstva naj se formirajo v skladu z možnostmi in potrebami koristnikov ob najneposrednejšem njihovem sodelovanju in odločanju. Tako sodelovanje bo možno ob največji mobilizaciji državljanov v organizirani akciji stanovanjskih in krajevnih skupnosti, družbenih organizacij in drugih faktorjev v komuni.

Ob sprejetih načelih, ki naj pomenijo v celotnem socialnem varstvu temeljno orientacijo, je resolucija o nalogah komune, sprejeta v lanskem letu, odločen korak naprej in daje široko zastavljenimi nalogami ne samo poudarek, da je socialno delo v sklopu javnih služb pomemben element družbenega standarda, ampak postavlja tudi temeljno nalogo v utemeljitvi strokovnega dela in tudi potrebi večjih materialnih sredstev za namene socialnega varstva.

Socialni centri kot samostojne službe socialnega varstva bodo hitreje proučevali in ugotavljali bolj utemeljene ukrepe preventive. Naj bi proučevali in predlagali ukrepa za odpravljanje socialnih težav tudi preko vseh drugih institucij v komuni. Prvenstveno naj bi se razvijalo bolj organizirano socialno delo v šolstvu, kjer se lahko zelo neposredno ugotavljajo socialni problemi. Čestokrat so ti neposredni vzrok težavam pri vzgoji otrok. Odkrivanje teh primerov preko šole ob sodelovanju šolskih faktorjev, bo hitreje in uspešneje sprovajalo smer nakazano v navedenih dokumentih. Tudi preko zdravstva naj bi se odkrivalo, pa tudi urejevalo vrsto najtežjih socialnih vprašanj. Široko razpredena mreža zdravstvenih ustanov, z dodatno vsebino socialnega dela bo bistveno pomagala v tej

smeri. V gospodarskih organizacijah se bo proizvodnja ob intenzivnem reševanju socialnih vprašanj hitreje razvijala, saj predstavlja pomoč pri varstvu otrok zaposlene žene, pomoč pri zdravstveni negi obolelih članov delovnega kolektiva in pri tisočih drugih vprašanjih, nujen predpogoj koncentracije delavca v delo na njegovem delovnem mestu. Uspešno izvajanje, predvsem pa strokovno utemeljeni perspektivni ukrepi, bodo ustvarjali v komuni tisto vzdušje sigurnosti in prepričanosti občanov, da jim bo nudena v primeru potrebe najboljša pomoč, ki predstavlja v našem sistemu najvišjo vrednost socialističnega humanizma.

Sprejetje resolucij in priporočil predstavljajo torej v sklopu socialističnega sistema primeren korak naprej, ki ga je treba z vsemi močmi podpirati in razvijati. Ob taki orientaciji bodo prišle pobude posameznikov in organizacij do najvišjega izraza. Rodila se bo vrsta novih oblik, novih uspešnih prijemov, pa tudi vrsta novih problemov se bo odkrivala. Pravilno je, da se te oblike prenašajo, da se izkušnje enega kraja soočijo z izkušnjami drugega, saj se le tako ustvarja preverjen sistem rednega dela.

Ko je Svet za socialno varstvo LRS ob svoji zaključni bilanci preteklega leta in ob programu dela za bodoče leto ugotavljal tak razvoj, je smatral za potrebno, da naj se v primerni obliki prenašajo izkušnje in razpravljajo problemi socialnega varstva. Mnenja je bil, naj bi se taka smer razvoja socialnega varstva odražala v novem glasilu Sveta za socialno varstvo, ki ga začenjamo izdajati.

Vestnik naj bi obravnaval v primerni obliki vsebino zasedanj Sveta, njene rezultate in izkušnje, posredoval ne samo odgovornim organom ljudskih odborov, ampak tudi drugim družbenim službam in javnosti. Posredoval naj bi uspehe socialnega dela v komuni. Naj bi s tem prenašal pozitivne rezultate tega dela, pa tudi opozarjal na pomanjkljivosti. Pripomogel naj bi k hitrejšemu razvoju kadrovske-socialnih služb v gospodarskih organizacijah in odločneje prispeval k povezovanju teh služb s socialnimi službami v komuni.

V Vestniku se bodo razpravljala strokovna vprašanja socialnega dela v zdravstvu, šolstvu, socialnem zavarovanju, sektorju notranjih zadev, sodstvu itd. S svojo vsebino naj bi pomagal pri vzgoji in usposabljanju socialnih delavcev. Predvsem bo lahko pomagal pri usposabljanju socialnih delavcev na delovnem mestu, usposabljanju vseh tistih državljanov, ki dajejo svoje sposobnosti socialnim službam. Vzpodbujal naj bi s svojimi prispevki družbene organizacije pri reševanju tako raznolikih toda važnih problemov v skrbi za dobro počutje delovnega človeka.

Ob taki orientaciji bo svojo nalogo opravljal predvsem z najširšo podporo vseh zainteresiranih činiteljev in posameznikov. La tako bo Vestnik ne samo tribuna mišljenj in dela, temveč tudi veren odraz razvijanja socialnega dela na vseh področjih družbenega življenja.

Pavle Bojc

ZA OTROKA STA DOLŽNI SKRBETI DRUŽINA IN DRUŽBA

Dopolnjene misli iz razprave tovarišice Vide Tomšičeve na posvetovanju SZDL okraja
Ljubljana o problematiki varstvenovzgojnih ustanov

Prav je, da o vprašanju otroških varstvenih ustanov razpravljamo na posvetovanju SZDL, ker je prav SZDL dolžna poskrbeti za razjasnitev nekaterih principialnih stališč, ker je po sprejemu resolucije o teh ustanovah nastala določena zmeda v pojmovanjih in praksi.

Nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja in komunalnega sistema je najtesneje povezan z uveljavljanjem principa dohodka, delitve dohodka po vložnem delu. Že vse leto uveljavljamo te principe tudi v družbenih službah - v prosveti, zdravstvu, socialnem varstvu, javni upravi. Pri tem gre za to, da vsako ustanovo s tega področja postavimo kot samostojno ustanovo, ki naj ugotavlja ceno svojih storitev in na osnovi tega tudi sklepa pogodbene odnose z naročniki oziroma potrošniki svojih storitev. Ustvarjeni dohodek delavci v teh ustanovah delijo sami; tako preneha tudi tu mezdni odnos in tudi njim je omogočeno, da sami vplivajo na razvoj materialne baze svojega dela in da sami dele osebni dohodek.

Določene objektivne in subjektivne težave so ob uveljavljanju teh načel nastale v vseh družbenih službah, posebno veliko nerazumevanja pa je glede otroških varstvenih ustanov. O otroškem varstvu je razpravljala tako republiška kot zvezna skupščina in sta bila sprejeta resolucija in priporočilo (resolucija o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu. Uradni list LRS št. 26 z dne 12. oktobra 1961; priporočilo o nadaljnjem razvoju otroškega varstva v komuni, Ur. list FNRJ št. 52 z dne 30. decembra 1961.)

Vendar kaže, da nesporazumi niso odpravljeni. Predvsem se je vse zamotalo okrog ekonomske cene za varstvo in vzgojo otrok. Najprej kaže, kot da smo šele sedaj zvedeli, kako zelo visoki so stroški za vzdrževanje otroka v ustanovi. Res je pa le, da smo isto ceno dajali včeraj. Če sploh hočemo govoriti o samoupravljanju, potem moramo vendar vedeti, koliko nas kakšna stvar stane. Saj je bistvena karakteristika odpravljanja mezdnih odnosov in mezdne miselnosti prav v tem, da kot proizvajalci in upravljavci gospodarimo z družbenimi sredstvi kot s svojimi. Prav ta strah in preplah, ki je nastal pri ugotavljanju ekonomske cene, dokazuje, da še nismo razčistili pojma družbenega upravljanja. Ekonomska cena nam daje možnost za uveljavljanje politike v zdravstvu, socialnem varstvu itd., ker drugače kaže, da je pri nas vse zastoj, čeprav vse tisto,

kar vsebuje delo, ne more biti zastoj. To je ena plat nejasnosti. Druga plat pa je v tem, da so začeli nekateri smatrati in celo razlagati stvar tako, da ugotavljamo ekonomske cene zato, da jih bodo plačevali starši iz svojih osebnih dohodkov, kolikor niso resno socialno ogroženi.

Tu bi lahko rekli, da gre za določeno nerazumevanje, ki nastaja v naši težnji, da delimo dohodek po delu na področju, kjer delitev po delu odpove in kjer je treba deliti dohodek tudi po potrebah. Znatno del narodnega dohodka, ki smo ga prej dajali tako rekoč v naravnih dajatvah (n.pr. cene hrane, stanovanj, komunalnih storitev in podobno), sedaj prelivamo v osebne dohodke, ki jih pa povezujemo z vloženim delom in s tem spodbujamo večjo storilnost. To je dosledno uveljavljanje socialističnega principa delitve po delu. Toda popolnoma jasno je, da moramo tudi v socialistični fazi razvoja del narodnega dohodka deliti med člane družbe neodvisno od kvantitete in kvalitete njihovega dela, torej po potrebah. Gre za vprašanje osebne in družbene potrošnje, za medsebojni odnos osebnih dohodkov in družbenih skladov pri pokrivanju cen določenim storitvam. Prav problem otrok je ne samo problem staršev in njihovega dela oziroma osebnega dohodka, ampak so otroci stvar vse družbe. Če torej ugotavljamo ekonomsko ceno, je ne ugotavljamo zato, da jo prevržemo na starše, ampak zato, da starši in družba uveljavljamo politiko razvoja otroškovarstvenih ustanov. Najprej moramo ugotoviti, če je to sploh res ekonomska cena, če ni to zapravljanje denarja, drugič pa moramo z delitvijo bremen na družbene fonde in osebne dohodke zagotoviti širjenje ustanov s polno skrbjo družbe in staršev. Otrok ni nikaka državna stvar, za katero bi država od zgoraj delila sredstva. Vrhu tega vemo, odkod se edino lahko akumulirajo sredstva, to je od proizvajalcev, in mi želimo, da se ta sredstva čimbolj akumulirajo, t.j. zbirajo v fonde v občini in v podjetjih in danes smo to v precejšnji meri že dosegli.

Nerazumevanja imajo svoj izvor tudi v nekaterih sedaj vladajočih pogledih na vprašanje odnosa med individualno družino in skrbjo za otroke. Tu imamo glede tega opravka z dvema konceptoma, ki oba zavračamo. En koncept smo precej pod tujim vplivom gojili tudi pri nas prva leta po socialistični revoluciji, češ da bo država zamenjala starše in družino ter razbremenila matere. Ta koncept še prevladuje v nekaterih socialističnih deželah. Ne samo, da je tak koncept težko uresničljiv, marveč povzroča tudi hude motnje v čustvenem in splošnem razvoju otroka in družine. Nasprotno smatramo, da otrok ni samo v breme družini, ampak je tudi njena sreča. Otroško varstvo moramo organizirati tako, da otroci res ne bi ovirali matere, tako da se lahko mati uveljavi v naši družbi kot človek, ne samo v materinstvu in gospodinjstvu, ampak tudi v svojem poklicu in družbenem upravljanju s tem, da družini družba pomaga pri varstvu in vzgoji otrok. Zato ne postavljamo vprašanja: ali država ali družina, ampak: družina in družba.

Smo pa tudi proti drugi skrajnosti, ki jo izraža liberalistični pogled na problem družine, češ da je družina enota, v katero naj se država ne vtika, da je to privatna stvar posameznikov - češ, dajte možem večje plače in bomo že sami vse uredili. S tem v zvezi bi omenila vzhodnonemški letak, ki sem ga nedavno videla in v katerem napadajo celo otroške dodatke kot začetek vdiranja države v družino. Seveda pri tem močno agitirajo, da naj bi ženske ostale doma. Čeprav ne v tako grobi obliki, vendar je to pojmovanje

botrovalo birokratskemu umivanju rok glede otroškega varstva ponekod po terenu.

Vse to navajam zaradi tega, da se bomo v Socialistični zvezi glede otroškega varstva morali spopasti s takimi pojmovanji: češ, država naj skrbi za otroke, ali pa, naj družina sama, kakor ve in zna, skrbi za otroke in naj se matere pač vrnejo domov. Vsa taka pojmovanja so tudi neskladna s pojmovanjem komune, saj vendar govorimo o tem, da ljudje, to se pravi tudi starši, sami v svoji komuni organizirajo družbeno skrb za otroke. Na ta način se pri nas družinska in družbena skrb povezujeta, dopolnjujeta in ni nikakršne "državne" skrbi izven tega.

Prav zato, ker je pri nas vloga človeka, v tem primeru staršev, tako postavljena, je pa vse, kar se dogaja sedaj z otroško-varstvenimi ustanovami, tudi dokaz velike birokracije v našem delu. Že referat omenja, da se širijo po terenu razne netočne govorice med starši, ki nekaj izvedo iz časopisov, nekaj iz teh govoric, ne vedo pa natančno, kako poslujejo otroško-varstvene ustanove. Vse to dokazuje, da smo mnogo govorili o družbenih, upravnih organih v otroških ustanovah in šolah, da pa ni povsod uveljavljena živa, neposredna zveza ljudi, staršev s temi ustanovami.

Socialistična zveza ni organizirala n.pr. dovolj posvetovanj s starši, ni jim dopovedala, da je to istočasno ustanova staršev in družbe. Še vedno le nekaj ljudi vse skupaj vodi "v imenu vseh ljudi" - kar še vedno ni upravljanje ljudi samih. Bilo bi krivično, če bi rekli, da vzgojitelji in upravitelji ustanov niso storili mnogo, storili so veliko, dostikrat vse, kar so mogli, nihče pa jim ni pomagal, da bi napravili izračune, da bi skupno s starši preračunali, koliko stane n.pr. elektrika, stanarina in vse drugo. Če bi tako začeli, bi takoj tudi začeli zniževati stroške posameznih postavk, ki mnogo znesejo. Tipično je, da smo začeli zniževati ravno upravne stroške s tem, da uvajamo centralno knjigovodstvo, in bojim se, da bomo s tem še bolj zmanjšali možnost vpogleda staršev v ekonomsko ceno otroških ustanov. Nismo pa pričeli na drugi strani zmanjševati cen blagovnim postavkam. Nismo n.pr. slišali, da bi katera otroška ustanova kako drugače organizirala vprašanje prehrane, pranja, preskrbe s kruhom, mesom, da bi te stvari poskušali poceniti s tem, da bi se začeli boriti s trgovinskimi podjetji in da bi iskali pocenitev v skupni organizaciji nabave in dostave. Upravni stroški so mogoče res veliki, toda morda bi tudi tu laže delali, če bi pritegnili k delu starše. Vemo, da je med njimi kdo profesor, knjigovodja in podobno, ki bi lahko pri tem pomagal tudi prostovoljno ali za majhno nagrado.

Prav prehod na princip dohodka samostojnih ustanov nam odkriva birokratski odnos, ki je tu vladal. Še vedno so namreč ljudje, tudi matere, smatrali, da je država dolžna skrbeti za otroka, in to je rodilo kaj slabe posledice: cene oskrbe so rasle, celo matere se včasih niso niti zmenile za otroke v jaslih, niso jih n.pr. prišle pogledat po ves teden ali celo mesec. Če govorimo o odmiranju države, pomeni to rast samouprave, skupno akcijo posameznikov in njihovih organizacij, to se pravi komune in stanovanjske skupnosti. Socialistična zveza pa mora prav tak proces deetatizacije in rasti družbene samouprave pospeševati.

Drugo, kar nam povzroča težave, je to, da smo imeli doslej razne profile, vrste ustanov

kot n.pr. prosvetne ustanove, vrtce, ki smo jih obravnavali ločeno od ustanov za dnevno varstvo otrok. Ene so bile "občinske", druge pa deloma občinske deloma pa ustanove stanovanjskih skupnosti. Sedaj smo na tem, da vse ustanove postanejo samostojne in se v njih kombinirata varstvo in vzgoja otrok. Ne glede na to, kdo je ustanovitelj, bodisi občinski ljudski odbor ali družbena organizacija, za vse otroške ustanove naj bi predvsem skrbale stanovanjske skupnosti in okrog njih razvijale vse dejavnosti v pomoč družini. Slabost dela SZDL je v tem, da nismo prikazali takega razvoja kot korak naprej in da se je razširil strah, češ da bo sedaj občina vse skupaj pustila iz rok. V resnici bi pa prav sedaj morali sistematično reševati najbolj pereča vprašanja kot so: da otrok dobi hrano, vsaj opoldanski obrok v šoli ali ustanovi, dalje, da bi bili zaposleni starši 10 ur brez skrbi za varstvo otroka, t.j. v času, ko so zaposleni, in dalje, da se širijo svobodne aktivnosti vseh otrok ne glede na potrebe varstva z ozirom na potrebe vzgoje. Treba bi bilo začeti uveljavljati to politiko in ne smatrati, da smo začeli otroške ustanove likvidirati, ker smo jih spremenili iz ustanov občine in države v samostojne ustanove.

Res je tukaj stvar nekoliko drugačna, kakor n.pr. v osnovnih šolah. Družba še ni razglasila otroškega varstva za ustavno pravico državljanov, kot je n.pr. ustavna pravica do osemletnega obveznega šolanja, kar pomeni, da je občina, okraj ali republika dolžna poskrbeti za šolo. Toda glede tega otroškega varstva imamo vse možnosti, da občani sami, povsod tam, kjer so dozoreli pogoji, razporede družbena in svoja sredstva tako, da zagotove varstvo otrok. Potrebe nastajajo najprej in največje v razvitejših občinah, tam, kjer je več žensk zaposlenih, to se pa pravi, kjer je nacionalni dohodek večji in s tem so dana tudi materialna sredstva. Toda za nerazumevanje vloge občana je značilno, da ravno na področju, kjer bi se morala najbolj pokazati iniciativa ljudi v lastni občini, da združujejo svoja sredstva s sredstvi občinskih fondov, za katere morajo državljani vedeti in o njih odločati, kam bodo šli, ni bilo dovolj učinkovitih akcij. Tukaj, kjer nima državljan kratko malo "pravice" - ampak ima državljan možnost in ima občina dolžnost, da se interesira za stvar, se je pokazalo, da naši državljani še niso dovolj aktivni v svoji vlogi upravljavca. Vse več bo primerov, da bo popolnoma od ljudi samih odvisno, če bodo imeli kakšno ustanovo, in prav to je bistveno za socialistične družbene odnose.

Treba je dalje spregovoriti še o vprašanju statusa delavcev v teh ustanovah. Vse druge ustanove in zavodi imajo glede tega že pravilnike itd. Ustanove za otroke so brez enotnega profila, brez enotne sistematizacije. Brez dvoma je za resničen napredek teh ustanov napredno, da smo enoten profil, ki je včasih veljal za vso Jugoslavijo, razbili. Kdor je količkaj pameten, bo vedel, da ni mogoče na vasi razširjati iste oblike, kakor v mestih in industrijskih središčih, da je treba tako ustanovo prilagajati okolju in potrebam. Ker je bilo to prepuščeno ljudem, kaže, da imamo n.pr. v Vojvodini, Makedoniji že lepe primere, da starši delajo v otroških ustanovah, da kombinirajo denarne prispevke z delom in podobno. Tukaj je potrebna gibčnost samoupravnih teles in naših organizacij, ki naj bi pritegovale k delu ustanov razne ljudi, z njimi sklepale pogodbe, sklepale pogodbe s starši za strokovno in laično delo in podobno. Glede redno zaposlenih delavcev pa je treba zagotoviti, da bo njihov status postavljen jasno in perspektivno.

Danes je res tako, kot je pravilno poudaril referat, da vzgojitelji ne vidijo perspektive, vse se nekako birokratsko razpušča, starši se razidejo, kakor da bi ne imeli nič skupnega. Ustanova torej ni bila živ organizem, v katerem so starši in družba reševali skupno družbene probleme. Res je nekaj težav, če poudarjamo, da bi ustanove morale biti različne za vas in mesto, toda vsaka ustanova naj bi imela pravilnik, ki bi urejal status delavcev. Moramo skleniti pogodbe in dostojno nagraditi vzgojitelje za njihovo delo. Poglejmo n.pr. problem v centru Ljubljane, kjer so osebni dohodki visoki, pa pustimo vzgojitelja ali vzgojiteljico s plačo 15-18.000 din, kar je res kar sramotno za vse nas. Nima pomena, da jih kritiziramo, češ da nimajo pravega odnosa, tudi mi nimamo pravega odnosa, ker sami nismo pripravljeni delati za tak denar, od njih pa zahtevamo odgovorno delo. Samo z nizkimi osebnimi prejemki kadrov nedvomno ne znižujemo stroškov teh ustanov, prej obratno. Prav bi bilo, da jih dobro nagradimo, ker se nam bo to od vsega najbolj splačalo. Nagraditi pošteno človeka, ki vzgaja mladino, pri nas ne bi smelo biti problem. Vsi znamo tudi doma varčevati pri takih stvareh kot so prehrana, pranje itd., v ustanovah pa nismo znali poskrbeti, da bi se stroški znižali. Vprašanje statusa delavca, ki ima pogodbo, in tudi vprašanje laičnih kadrov moramo nemudoma urediti. Tega ne bo uredila občina (spet bi sestavljali tarifne pravilnike), ampak je to stvar upravnega organa ustanove. Čimprej je zato treba sprejeti pravilnike ustanov.

Naši vzgojitelji, prosvetni delavci so dokaj odmaknjeni od ekonomskih problemov družbe in zato često težko sprejemajo princip dohodka, ki ga uveljavljamo v šolstvu in v teh ustanovah. Dolžnost SZDL je, da jim prikaže, da princip dohodka ne negira, ampak omogoča boljše nagrajevanje teh delavcev, pomeni možnost njihovega samoupravljanja. Sedaj pa vidimo, da so vzgojitelji sprejeli uvedbo principa dohodka v teh ustanovah kot da je zelo prizadel njihov status, ko so prenehali biti nameščenci občine. Prav sedaj se jim odpirajo možnosti za ustvarjalno delovanje in vodenje ustanov, možnosti sodelovati pri ustvarjanju dohodka tudi s tem, da dobro gospodarijo, uveljavljajo principe o delitvi po delu. Ker tega ni, je dokaz, da na teh stvareh nismo zadosti delali.

Pridemo še na eno vprašanje. Iz časopisnih člankov in vsega tega, kar je danes povedal tovariš referent, jasno sledi, da smo se togo lotili udeležbe staršev pri plačevanju ekonomske cene. Ponavljam trditev, da nismo ekonomskih cen varstvenih otroških ustanov ugotavljali skupaj s starši. Že to bi nam omogočilo, da bi določili res ekonomske stroške in cene.

Ko smo skupno s starši izračunali sestavine ekonomske cene za enega otroka, nastane vprašanje plačevanja cene pri posameznem otroku. Tu imamo v praksi dva načina. Pri enem se odračunajo stroški za investicije, amortizacijo, vzgojno in zdravstveno delo na enega otroka in jih pokrijejo z dotacijo občine, ostalo pa v enakem znesku zaračunajo staršem. Kolikor posamezni starši te cene (ki znaša tudi do 6000 din) ne zmorejo, išče ustanova pri občini dotacijo ali pa zahtevajo od staršev, da sami dobe socialno podporo. Drugi obračun je pa v določitvi različne lestvice pri cenah za različno situirane starše s tem, da vsakdo seveda poravnava le večji ali manjši del stroškov za lastnega otroka v ustanovi, ki izraža skupno skrb vseh staršev in družbe. S tem bi sicer ne odpadla potreba po dodatnih sredstvih iz občinskih fondov, vendar bi imela ustanova širše

možnosti, da zboljša svoje delo. Pri participaciji, udeležbi staršev smo - po mojem mnenju - šli sicer pravilno v različni odstotek plačila za stroške enega otroka, vendar v zelo strme lestvice in to na precej birokratski način.

Kar se tiče participacije staršev, je prav, da se lotevamo tega vprašanja s stališča, da je velika razlika v zmogljivosti in standardu ljudi, kjer imamo n.pr. enega otroka in sta oba roditelja zaposlena, in med standardom matere, ki je sama sicer zaposlena, a ima na primer tri otroke. Tukaj že sama človeška solidarnost ne more dopustiti, da bi ta žena - mati s tremi otroki participirala z isto udeležbo v ekonomski ceni, kakor družina z visokimi dohodki in z majhnim številom otrok.

Pri tem res slišimo ugovore, češ da od visokih dohodkov posameznikov že tako občina dobi po progresivni lestvici več v občinski proračun in da se iz teh sredstev pravzaprav morajo dajati sredstva za varstvo otrok in za skupne družbene potrebe. To priznavajo tudi naše občine prav s tem, da v principu krijejo s skupno vsoto ustanovam stroške investicij, amortizacijo in vzgojno ter zdravstveno delo. Smatramo, da je prav da občina da svoj delež kot dotacijo za celotno delo varstvene ustanove, ne pa da bi v občini vodili račune n.pr. za vsako razbito šipe ali za vsako vzgojiteljico. Ustanova naj bi dobila pogodbeno od občine skupno vsoto za oskrbo določenega števila otrok, upravni odbor ustanove pa naj bi skrbel za varčevanje in tudi za politiko participacije staršev. Pri tem bi torej imelo lahko tudi primere, da dobro situirani starši pokrivajo za svojega otroka vse režijske stroške in še del vzgojnih, pri drugih pa bi bil delež staršev manjši od režijskih stroškov.

V tem našem ukrepanju, v razgovoru s starši bi morale biti več gibčnosti in jasnosti. Tukaj sem zato govorila o dveh stališčih glede udeležbe staršev, ker imamo na terenu poskuse obeh načinov. Vsaka ustanova ima tako možnost, ker vemo, da so vse ljubljanske občine dale za kritje stroškov na otroka najmanj toliko kot lani, samo da je to dano v globalu. Je vprašanje konkretne politike občine in vprašanje staršev, kako postavijo obračune. Mislim, da bi bilo treba oba načina participacije staršev obdržati, in sicer tudi tako, da starši participirajo v plačah vzgojnega osebja za stroške lastnega otroka, kar nekateri zmorejo. Tisti, ki tega ne zmorejo, pa so deloma dotirani v delovanju ustanove, dotacijo pa iščejo še od drugih družbenih fondov in raznih gospodarskih organizacij, od občine ipd. Kar se tiče sindikatov in delovnih kolektivov, smo premalo uporabili pripravljenost, da bo taka ustanova dobila večja sredstva in da bi lahko uveljavila politiko.

Sem pa zelo proti birokratskemu načinu ugotavljanja zmogljivosti staršev, ko od njih zahtevamo potrdila, kje so zaposleni, o njihovem zaslužku - to je birokratizem. Če bi imeli s starši pristrčne stike, če bi skušali z njimi skupaj izračunati ekonomske cene, bi starši po pravici povedali, koliko lahko dajo za otroka. Če bi ne povedali po pravici bi jih sosedje na samem razgovoru popravili. Ne pa da zbiramo zdaj listine, potrdila in iz pisarn določamo participacijo in ga seveda pri tem lomimo in prav s tem navajamo ljudi v ponarejanje podatkov in namesto pristrčnega odnosa, ki bi moral vladati med ljudmi iz soseščine, ki je vsa zainteresirana na tem, kako bi najbolje vzgojili otroke, nastaja birokratski odnos. Tako prakso je treba opustiti. Težko je zahtevati potrdilo o

"ubožnosti" od ljudi, ki sami ne zmorejo 6000 dinarjev za otroka, zmogli bi pa nekaj manj. Tukaj je dejansko družbena korist in potreba, da naše družbene organizacije te stvari pravilno prikažejo in prispevajo k oblikovanju tovariških odnosov med ljudmi. Saj bi moralno-politični pritisk odprtega razgovora več pomenil kot pa iskanje potrdil, prepiranje s posamezniki itd. Poleg tega bi starši in tudi drugi občani pocenili delo ustanov s pristo- voljno pomočjo. Če bi vzbudili občutek medsebojne pomoči, medsebojnega značaja, bi to naj- laže uredili. Mi pa gojimo egoizem in obračunavanje-pri nekaterih gremo na visoke cene, drugje ukrepamo drugače. Tukaj je treba tudi videti določeno družbeno škodo. Saj nam ne more biti vseeno, kaj se dogaja z otroki. Na primer, v referatu je bilo rečeno, da je 40 otrok zapustilo ustanovo, nič pa ni bilo povedano, če so poskušali sklicati sestanek SZDL skupaj s starši. Ali smo za te stvari čisto otopeni? Tukaj je treba slediti življe- nju, pregledati stvari. Če bomo šli tako naprej, bomo prišli dejansko do zapiranja otroš- kih varstvenih ustanov.

Poleg dosedanjih družbenih sredstev in udeležbe staršev pri plačevanju ekonomske cene pa bomo morali še nadalje širiti sklade z udeležbo vseh delovnih ljudi, tudi tistih brez o- trok. Morali bomo priti do tega, da bo nosila vse več stroškov za varstvo otrok širša skupnost, ne samo starši, saj finansiranje vzgoje otrok ne more ležati samo na ramah staršev. Skratka gre tudi za to, da lahko v občinah in stanevanjskih skupnosti sklenejo pobirati dodatni prispevek za to. Lahko gremo na dodatni samoprispevek za vzgojne ustano- ve in to breme pade na vse. Če bodo otroci duševno in telesno zdravi, če ne bodo bodoči kriminalci, bo vsa družba bogatejša. Brez dvoma je prav, da večji osebni dohodki partici- pirajo z večjo udeležbo pri skrbi za otroke, moramo pa imeti tudi neko razumno mejo. Brez dvoma ne bomo v perspektivi nikdar do te mere povečali osebnih dohodkov staršev, da bi lahko sami plačevali vse stroške vzgoje in varstva otrok, posebno še zato ne, ker je število otrok večinoma v obratnem sorazmerju s kvalifikacijo in delovno storilnostjo. Za- to je treba v občinah in stanovanjskih skupnostih uveljavljati politiko k vse večjim družbenim sredstvom za te potrebe - seveda v skladu z našim splošnim ekonomskim razvo- jem - in k osveščanju vseh ljudi glede družbene pomembnosti teh ustanov in služb. Zato bi morali z večjim nemirom vsi in ne samo matere gledati na težave in jih premagovati z jas- nimi pogledi na to, da družina pri nas ni in ne bo sama nosila stroškov za otroka, niti ne samo abstraktna družba ali država, da glede otroka delimo tudi po potrebah iz družbe- nih fondov, ki jih vsi ustvarjamo na občini. Pri ustvarjanju in upravljanju teh skladov pa moramo biti udeleženi vsi, ne samo starši. Starši pa morajo prav zaradi svojega in skupnega interesa biti pobudniki, da resnično ekonomizirajo ceno in da resnično skrbijo za celotno poslovanje ustanove, ki je njihova in družbena obremenitev.

OTROŠKO VARSTVO V KOMUNI

Na podlagi 95.člena poslovnika Zveznega zbora in 92.člena poslovnika Zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine sta sprejela Odbor za socialno politiko in zdravstvo Zveznega zbora in Odbor za delo in socialno zavarovanje Zbora proizvajalcev na svoji skupni seji dne 26. decembra 1961

PRIPOROČILO

O NADALJNJEM RAZVOJU OTROŠKEGA VARSTVA V KOMUNI

Hiter razvoj našega gospodarstva in nastajajoče družbene spremembe se izražajo tudi v intenzivnem spreminjanju strukture našega prebivalstva in načina družinskega življenja. To pa postavlja pred nas določene zahteve za neposrednejši družbeni vpliv na varstvo in vzgojo otrok.

Razvoj komunalnega sistema in samouprave, zlasti pa ustanavljanje stanovanjskih skupnosti sta imela neposreden vpliv na razvoj otroškega varstva. Z vplivom občanov so bili spoznani mnogi aktualni problemi in možnosti za njihovo ureditev. Razvila se je iniciativa družbeno-političnih činiteljev v komuni za raznovrstne oblike varstva in vzgoje otrok, v katere so bila vložena precejšnja materialna sredstva.

Skrb za otroke brez staršev, za otroke, za katere družina ne more le sama skrbeti, za šolanje in oskrbo invalidnih in defektnih otrok, posebno pa skrb za otroke zaposlenih staršev, postaja čedalje bolj sestavni del prizadevanja komune, daboljšajajo življenjske razmere delovnih ljudi in poveča družbeno-vzgojni vpliv na mladi rod.

Mnoge komune so spoznale naloge kompleksnega varstva in vzgoje otrok, vendar pa je ostala zaradi neuravnane dela samoupravnih organov in družbeno političnih organizacij in pa zaradi premalo trajne usmeritve pri reševanju teh problemov marsikatera koristna pobuda brez podpore in materialne pomoči. Zato doseženi uspehi ne ustrezajo sedanjim materialnim možnostim posameznih komun in občutno zaostajajo za čedalje večjimi potrebami.

Perspektivni razvoj našega gospodarstva terja zaposlitev nove delovne sile, posebno ženske, in daje še več možnosti zanjo. To pa prinaša nujne spremembe v družinsko življenje in postavlja pred družbeno skupnost nove probleme v zvezi z vzrejo in vzgojo otrok. Zato postaja danes upravičena nujnost razvoj vsestranske skrbi za varstvo in vzgojo otrok in mladine v najraznovrstnejših načinih njihovega zbiranja, v množični skrbi zanje tisti čas, ko so njihovi starši na delu, ter v preventivnih prijemih in družbenih posegih tam, kjer je to potrebno.

Nadaljnji razvoj komunalnega sistema, velike možnosti samoupravnih organov v gospodarstvu in na drugih področjih družbenega življenja, večja produktivnost dela in večja ma-

materialna osnova, na kateri samoupravni organi razvijajo svojo dejavnost - posebno pa novi sistem delitve dohodka in udeležba neposrednih proizvajalcev v ustvarjanju sredstev komun na načelu prebivališča - vse to bo ustvarilo še več možnosti, da občani sami odločajo o svojih življenjskih vprašanjih in pa o nadaljnem razvoju in napredku sistema otroškega varstva.

Na podlagi vsega gornjega Odbor za socialno politiko in zdravstvo Zveznega zbora in Odbor za delo in socialno zavarovanje Zbora proizvajalcev

p r i p o r o č a t a

ljudskim odborom, gospodarskim organizacijam, stanovanjskim skupnostim in drugim družbenim činiteljem v komuni, da po svojih gospodarskih možnostih podpro začetne družbene pobude in omogočijo nadaljnji razvoj vseh oblik otroškega varstva, pri tem pa upoštevajo naslednje:

1. Enoten akcijski program za razvoj otroškega varstva in koordinirano delovanje vseh samoupravnih organov in družbenih organizacij bosta pripomogla h kompleksnejšemu spo- znavanju problemov otroškega varstva v komuni in k izpolnjevanju najvažnejših nalog.

Ti programi morajo izvirati iz realno spoznanih potreb in načrtov stanovanjskih skupnosti, gospodarskih organizacij, množičnih družbenih organizacij, organizacij Ljudske tehnike, telesnovzgojnih, kulturno-prosvetnih in drugih organizacij ter iz predlogov socialnih, prosvetnih in zdravstvenih služb. Materialna sredstva za njihovo uresničenje je mogoče zagotoviti z združitvijo sredstev ljudskih odborov, gospodarskih organizacij, javnih zavodov, posebnih skladov (socialnega zavarovanja, stanovanjskih in šolskih) in sredstev posameznikov. Na ta način je mogoče razširiti stalne finančne vire ter ustvariti in okrepiti sklade za otroško varstvo v komuni.

Za uresničevanje tako določenih konkretnih programov otroškega varstva oziroma stanovanjskih skupnosti je mogoče pritegniti vse družbeno-politične faktorje, razširiti neposreden in stalen vpliv občanov in mobilizirati precej večja materialna sredstva. Vsak delovni kolektiv bo našel v takem programu svoj interes in bo dal večji del sredstev za to obliko družbenega standarda.

Programi za razvoj otroškega varstva morajo najti svoje mesto tudi v urbanističnem in prostorskem planiranju razvoja komune. Prosta mesta za bivanje, igro in šport otrok naj postanejo sestavni del urbanističnih načrtov naselij.

Da se doseže racionalno trošenje sredstev za otroško varstvo, lahko začnejo komune ustanovljati enotne namenske sklade in koordinacijska telesa, ki bodo skupaj delovala za nadaljnji razvoj ustanov in drugih oblik za oskrbo otrok.

2. Dosedanje izkušnje kažejo, da dajejo stanovanjske skupnosti večstranske možnosti za ustanovitev in razvoj najraznovrstnejših oblik varstva in vzgoje otrok: klubov, delavnic, knjižnic, igrišč, skupnih dvorišč, dnevnih prostorov, letovišč in drugih oblik

za zbiranje otrok. Stanovanjska skupnost ima največ možnosti, da najde rešitve, ki ustrezajo potrebam in možnostim staršev, poleg tega pa možnosti za široko iniciativo občanov in koordinirano akcijo številnih družbenih činiteljev. Vse te oblike, ki jih organizirajo stanovanjske skupnosti, je mogoče povezati v en sam sistem oskrbe in vzgoje otrok. To bo omogočilo, da se kar najbolj smotrno izkoristijo sedanje ustanove in strokovni kadri in mobilizirajo prostovoljni delavci, da bi z ustreznim prispevkom staršev vsak otrok, glede na svojo starost in potrebe družine dobil bodisi potrebno dnevno bivališče, bodisi hrano ali pa ustrezno obliko vzgoje.

Prizadevanja stanovanjskih skupnosti naj dobijo materialno in strokovno pomoč od ljudskih odborov, delovnih kolektivov in ustreznih javnih ustanov. Tako bi se pospešilo ustanavljanje bolj ekonomičnih ustanov in bi s tem prenehala praksa ustvarjanja dragih ustanov, ki danes ne ustrezajo več potrebam in možnostim staršev, izčrpavajo pa materialna sredstva komun za majhno število otrok.

3. V svojih prizadevanjih, da dvignejo produktivnost dela in zboljšajo življenjske razmere delavcev, se gospodarske organizacije nujno srečujejo s problemi, kako poskrbeti za otroke tisti čas, ko so njihovi starši na delu. Z znatno večjimi materialnimi sredstvi iz skladov skupne porabe gospodarskih organizacij oziroma z bolj smotrno delitvijo dohodka povsod, kjer se ta oblikuje, je mogoče najbolj primerno rešiti vprašanje preskrbe otrok zaposlenih staršev in razviti omrežje otroških ustanov po stanovanjskih in krajevnih skupnostih.

4. Trajno in popolno varstvo otrok brez družine in vseh otrok, ki jim družina iz kakršnegakoli vzroka ne more dati potrebne nege in vzgoje, morajo organizirati ljudski odbori po socialnih službah (centri za socialno delo), opirajoč se na stanovanjske in krajevne skupnosti ter na družbene organizacije. Pri tem morajo izkoristiti vse že obstoječe oblike skrbi za take otroke - otroške domove, oddajo otrok v druge družine, strožje nadzorstvo, materialno pomoč deficientnim družinam, oddajo v ustanove za dnevno bivanje, zaposlitev in šolanje in tako dalje.

Izobraževanje in usposobitev invalidnih in defektnih otrok mora dobiti ustrezno mesto in temu primerno tudi ustrezna materialna sredstva v okviru splošnih prizadevanj za izobrazbo in vzgojo otrok. S tem, da prevzamejo vse te otroke, naj družbene, mladinske in pionirske organizacije pripomorejo k temu, da se otroci popolnoma vključijo v družbeno življenje skupnosti. Te probleme je mogoče urediti tudi z združenimi močmi komun.

5. Socialne, prosvetne in zdravstvene službe v komuni naj pomagajo pri iskanju najprimernejših rešitev tistih problemov otroškega varstva, na katere opozarjajo stanovanjske in krajevne skupnosti. Postati morajo pobudniki in strokovni pomočniki tudi pri razvijanju širokega preventivnega dela z otroki, posebno če je treba preprečiti, da ne postanejo prestopniki ali vzgojno zanemarjeni. Prav tako morajo delovati te službe za strokovno povzdigo svojih kadrov, ki so neposredno vključeni v delo z otroki, da prilagodijo svoje delo sodobnim pridobitvam in konkretnim oblikam varstva in vzgoje, ki se razvijajo v naši praksi.

S koordiniranim delom vseh činiteljev morajo zagotoviti ljudski odbori s svojimi sredstvi ter s sredstvi gospodarskih organizacij, javnih služb in posameznikov močnejšo materialno podlago akcijskim programom stanovanjskih in krajevnih skupnosti za varstvo in vzgojo otrok.

Zato priporočata Odbor za socialno politiko in zdravstvo Zveznega zbora in Odbor za delo in socialno zavarovanje Zbora proizvajalcev vsem ljudskim odborom, delovnim kolektivom in javnim ustanovam, naj pri sprejemanju družbenih načrtov vselej pretehtajo potrebe in možnosti, kako bi učinkoviteje uporabili razpoložljiva sredstva in ustvarili sklade za kompleksno reševanje problemov in vzgoje otrok.

ZVEZNA LJUDSKA SKUPŠČINA

Predsednik odbora za delo in socialno zavarovanje: Marija Jagodić-Munić s.r.
Predsednik Odbora za socialno politiko in zdravstvo: Vera Aceva s.r.

Uradni list FLRJ št. 52 od 30. XII. 1961.

IZVAJANJE KATEGORIZACIJE IN EVIDENCE OTROK Z MOTNJAMI V TELESNEM IN DUŠEVNEM RAZVOJU V LR SLOVENIJI

I.

V splošni skrbi za otroka in za njegovo pravilno vzgojo, šolanje ter poklicno usposabljanje posveča naša družba vedno večjo skrb rehabilitaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju - ki jih je po dosedanjih cenitvah v LR Sloveniji od skupnega števila 391.147 otrok in mladine od 5 - 19. leta starosti 43.114 (11%).

Habilitacija - šolanje ter poklicno usposabljanje takih otrok (z okvarjenim vidom, z okvarjenim sluhom, z govornimi in glasovnimi motnjami, telesno invalidnih, duševno prizadetih) se izvaja predvsem na osnovi republiškega Zakona o posebnem šolstvu (Ur.l. LRS, št. 34/60) in zvezne Uredbe o poklicni rehabilitaciji otrok zavarovancev (Ur.l. FLRJ, št. 51/60), izdane na podlagi pravic zveznega zakona o invalidskem zavarovanju.

Zakon o posebnem šolstvu določa, da se otroci z motnjami ali hibami v telesnem ali duševnem razvoju vzgajajo in izobražujejo v posebnih šolah in posebnih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. Uredba o poklicni rehabilitaciji otrok zavarovancev pa daje otrokom zavarovanih oseb, katerim je rehabilitacija potrebna, pravico, da se iz sredstev socialnega zavarovanja usposablajo za samostojno življenje in delo.

Otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju se sprejemajo v posebne šole in zavode

na temelju posebnih predpisov - po zveznem Pravilniku o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Ur.l. FLRJ, št. 27/60), ki določa kategorije ter način kategorizacije in evidence takih otrok. Izvid in mnenje o tem, v katero kategorijo spada otrok, daje posebna strokovna komisija 1.stopnje, ki jo imenuje svet občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za socialno varstvo - v sporazumu s svetom za prosveto in zdravstvo. Strokovno komisijo sestavljajo strokovnjaki - otroški ter drugi zdravniki, psihologi, defektologi, psihiatri in socialni delavci.

Komisije za kategorizacijo imajo nalogo, da pregledajo otroke z motnjami ali hibami v posebnih šolah in zavodih v LR Sloveniji, kakor tudi izven šol in zavodov. Za prijavljanje takih otrok se komisije obračajo na šole, zdravstvene otroške ustanove, specialne zavode, družbene organizacije, strokovna združenja, stanovanjske skupnosti itd. kakor tudi na starše ali skrbnike otrok same. Na osnovi izvršene kategorizacije bodo občinski organi socialnega varstva uredili posebno evidenco prizadetih otrok, nakar bo šele možno organizirati ustrezno skrb za kakorkoli prizadete otroke in s tem v zvezi smotrno razvijati sistem posebnih šol in zavodov v LR Sloveniji.

Istočasno s kategorizacijo otrok se ureja tudi plačevanje oskrbnih stroškov za tiste otroke, ki imajo pravico do rehabilitacije iz sredstev socialnega zavarovanja. Pri tem delu komisije 1.stopnje za kategorizacijo oz. pristojni organi socialnega varstva sodelujejo z invalidskimi komisijami pri zavodih za socialno zavarovanje.

II.

Po Pravilniku o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju naj bi se kategorizirali tudi otroci, pri katerih se zaradi hudih motenj osebnosti pojavljajo pri normalnem šolanju težave in jim je zato potrebna posebna vzgoja, izobrazba in usposobitev za življenje - pa čeprav po njihovem umskem količniku ne spadajo v posebne eksterne šole. S tem v zvezi je sekretar za socialno varstvo LRS po sporazumu s sekretarjema svetov za zdravstvo in šolstvo izdal posebna strokovna navodila k izvajanju 9.čl. Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Strokovne komisije bodo v smislu teh navodil kategorizirale otroke

- z organsko pogojenimi motnjami osebnosti,
- z motnjami osebnosti povzročenimi po epilepsiji in psihozah,
- z motnjami osebnosti po miljejski oz. socialni okvarjenosti in zavajanju,
- s čustveno pogojenimi motnjami osebnosti.

Pri navedenih primerih motenj osebnosti gre za posebne primere otrok, za katere je značilno, da so zaradi svojih osebnostnih motenj pri rednem šolanju po eni strani ogroženi do take mere, da se njihove motnje zaradi neadekvatnega obravnavanja poglobljajo, po drugi strani pa ogrožajo ti otroci ostale, zdrave - duševno neprizadete otroke in v šoli s svojimi motnjami preprečujejo ter zavirajo normalno vzgojno delo.

III.

Za izvajanje kategorizacije in evidence otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju so v sodelovanju z vsemi organi šolstva in zdravstva predvsem zadolženi organi socialnega varstva, ki morajo v smislu Pravilnika imenovati komisije za izvedbo kategorizacije, poskrbeti za ustrezne strokovnjake ter za zadostna finančna sredstva.

V LR Sloveniji je bilo v letu 1960/61 ustanovljenih dvajset komisij I.stopnje in ena komisija II.stopnje v Ljubljani. Do sedaj so komisije I.stopnje pregledale ca 1.500 prizadetih otrok, predvsem v specialnih šolah in zavodih v LR Sloveniji.

Po mnenju komisije za izvedbo kategorizacije in evidence pri Sekretariatu za socialno varstvo LRS poteka ta važna akcija odločno prepočasi, vzroki pa so predvsem organizacijskega in finančnega značaja. Opaža se pomanjkanje načrtnega, terminsko določenega dela, programsko usmerjenega po ustreznih družbenih organih; zato je bilo delo komisij do sedaj omejeno predvsem na obravnavanje otrok v specialnih zavodih.

Mimo tega je glavna ovira za hitrejšo kategorizacijo pomanjkanje strokovnjakov, predvsem psihologov, psihiatrov in socialnih delavcev, ki delajo v komisijah I. stopnje. Njihovo število je premajhno, poleg tega so vsi strokovnjaki preobremenjeni z drugim delom - zaradi teamskega obravnavanja otrok pa je nujno, da zasedajo komisije z vsemi svojimi člani. Dočim daje za psihološko obravnavanje otrok komisijam na razpolago strokovnjake Institut za psihologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, obstoja velika vrzel pri socialnih delavcih - članih komisij I.stopnje, ki bi se morali vsaj v začetku, pretežno baviti samo z organizacijskimi vprašanji kategorizacije in evidence otrok ter z zbiranjem anamnestičnih podatkov, ki so osnova za teamsko delo. Anamnestičnih podatkov zato ne zbirajo povsod strokovnjaki - socialni delavci, temveč tudi drugi sodelavci iz vrst prosvetnega in zdravstvenega kadra, predvsem medicinske sestre. Anamnestično gradivo je tako često šablonsko, enostransko, brez upoštevanja specialnih podatkov, ki jih zahteva konkretni primer. Pri samem zbiranju anamnestičnih podatkov tudi niso enakomerno zajeti vsi kraji v Sloveniji, kar zelo otežkoča načrtno delo komisij.

Izvidi in mnenja komisij se v smislu Pravilnika pri nekaterih komisijah ne oblikujejo v okviru celega teama, zlasti se dosledno ne pritegujejo psihiatri.

Težave nastajajo tudi zaradi počasnega prijavljanja že kategoriziranih otrok invalidskim komisijam pri Zavodih za socialno zavarovanje, kar vse zavlačuje hobilitacijo iz sredstev socialnega zavarovanja.

Premalo je bilo storjenega tudi za obveščanje in seznanjanje javnosti, kakor tudi institucij, zdravstvenih centrov, družbenih ter strokovnih organizacij itd. o velikem pomenu akcije ter o načinu kategorizacije prizadetih otrok.

Da bi se kategorizacija in evidencia otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v

LR Sloveniji izvajala hitreje in načrtneje, priporoča Komisija za izvedbo kategorizacije in evidence pri Sekretariatu za socialno varstvo LRS:

- da bi ustrezni družbeni in upravni organi razpravljali o organizaciji kategorizacije na svojem področju in sprejeli potrebne sklepe organizacijskega, finančnega in strokovnega značaja;
- zlasti bi bilo potrebno postaviti roke za izvedbo kategorizacije prizadetih otrok v specialnih šolah in zavodih v LRS, kakor tudi otrok izven specialnih zavodov;
- predvsem bi morale komisije I.stopnje do konca maja 1962 pregledati vse otroke, ki bodo v novem šolskem letu sprejeti v specialne zavode v LRS;
- v komisije I.stopnje je treba pritegniti dovolj strokovnjakov, zlasti psihologov, psihiatrov ter socialnih delavcev;
- za reševanje organizacijskih zadev ter za administrativno delo, naj imajo komisije I.stopnje posebne tajnike, ker je sicer izključeno ekspeditivno delo komisij;
- že pbdelane primere otrok po komisijah za kategorizacijo je potrebno sproti pošiljati v obravnavo invalidskim komisijam pristojnih zavodov za socialno zavarovanje;
- za strokovno izpopolnjevanje ter za vsklajevanje dela komisij I.stopnje naj pristojni organi organizirajo posvetovanja predsednikov komisij ter strokovnjakov - članov komisij po določenih specializacijah;
- z delom in potekom kategorizacije in evidence v LR Sloveniji je treba seznanjati javnost, kakor tudi vse prosvetne in zdravstvene ustanove, strokovne in družbene organizacije, starše itd. in jim predvsem obrazložiti način prijavljanja otrok ter oblike rehabilitacije po posameznih kategorijah prizadetih otrok.

STROKOVNO NAVODILO
K IZVEDBI PRAVILNIKA O KATEGORIZACIJI IN
EVIDENCI OTROK Z MOTNJAMI V TELESNEM IN
DUŠEVNEM RAZVOJU

Na temelju člena 23 Uredbe o organizaciji in delu Sveta za socialno varstvo LRS (Ur.l. LRS, št. 17-77/57) izdaja sekretar Sveta za socialno varstvo LRS po medsebojnem sporazumu s sekretarji Svetov za zdravstvo, za šolstvo in socialno varstvo LRS zaradi potrebe po enotni izvedbi Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Ur.l.FLRJ, št. 27/60) sledeče

strokovno navodilo

1. Strokovne komisije naj pod pogoji tč.3 teh navodil kategorizirajo tudi otroke, pri katerih ugotovijo, da se pri njih zaradi hudih motenj osebnosti pojavljajo pri normalnem šolanju take težave, da jim je potrebna posebna vzgoja, izobrazba in usposobitev za življenje in delo.

2. Pojem motenj osebnosti zajema:

- organsko pogojene motnje osebnosti
- motnje osebnosti povzročene po epilepsiji in psihozi
- motnje osebnosti po miljejski oz. socialni okvarjenosti in zavajanju
- čustveno pogojene motnje osebnosti.

3. Kategorizirajo se tisti otroci z motnjami osebnosti, ki se že v posebnih vzgojnih ustanovah oziroma, ki jih v posebne vzgojne ustanove triažirajo specializirane ustanove za obravnavanje takšnih otrok (triažni zavodi, psihohigienski in psihiatrični ambulatoriji, vzgojne svetovalnice).

4. Strokovne komisije naj v svojem "mnenju o kategoriji otroka" (tč.11 obrazca "Izvid in mnenje", obr.8,148 Drž.založba Slovenije) navedejo, da uvrščajo takega otroka po tretjem odstavku 9. člena v peto kategorijo člena 4 Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

K tč. 1 in 2

Pri navedenih primerih motenj osebnosti gre za specifične primere otrok, za katere je značilno, da so zaradi svojih osebnostnih motenj pri rednem šolanju po eni strani ogroženi do take mere, da se njihove motnje zaradi neadekvatnega obravnavanja poglobljajo, po drugi strani pa ogrožajo ti otroci ostale, zdrave - duševno neprizadete otroke in v šoli s svojimi motnjami preprečujejo ter zavirajo normalno vzgojno delo.

Za take otroke predvideva 18.čl.Zakona o posebnem šolstvu(Ur.l.LRS, št. 34/60) posebno obravnavanje v posebnih vzgojnih in izobraževalnih zavodih.

K tč. 3

Te otroke kategorizirajo strokovne komisije na podlagi naposrednega pregleda za dobo enega leta. Po preteku enega leta je potreben kontrolni pregled. Zaradi narave osebnostne motenosti, ki zahteva daljšasno in obsežnejšo diagnostično obravnavanje, je potrebno, da se za kategorizacijo teh otrok upošteva mnenje posebne vzgojne ustanove, v kateri se otrok nahaja, oziroma ene izmed zgoraj navedenih specializiranih ustanov za triažiranje.

Zaradi jasnosti navajamo primer, kako se izpolnjujejo točke 10, 11 in 12 obrazca 8,148 Drž.zal.Slovenije pri osebnostno motenem otroku:

10. Izvid (popolna diagnoza s potrebnimi kliničnimi in drugimi ugotovitvami):

Srednje hranjen, dobro razvit, močno hipertrofirani tonsili,

Cor: respiratorna aritmija

Preizkus inteligentnosti leta 1957 je pokazal podnormalen rezultat, danes izkazuje podpovprečnega. Še bolj je zaostal v čustveni in normalni rasti (psihopatske pogoje).

Zaradi motenj, ki so razvidne iz anamnez in izvidov, je njegova šolska zmogljivost in umska učinkovitost zelo insuficientna. Čeprav se zadnjih pet let šola pod posebnimi pogoji, je njegov napredek slab.

11. Mnenje o kategoriji otroka in kaj je ukreniti za njegovo varstvo, vzgojo, izobrazbo in usposobitev za življenje in delo:

Otrok se uvršča po 3.odstavku 9.člena v 5 kategorijo 4.čl. Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Nujno je, da ostane otrok v posebnem vzgojnem in izobraževalnem zavodu do popolne rehabilitacije, ker mu je za obvezno osnovno šolanje potreben poseben pouk v posebni osnovni šoli z internatom in ker mu je s takim šolanjem dana edina možnost za pridobitev pogojev za uspešnejšo in popolnejšo poklicno rehabilitacijo.

12. Obrazložitev mnenja o kategorizaciji:

Z ozirom na občutno emocionalno, socialno in umsko insuficientnost otroka je evidentno, da ne more uspevati brez vzgojnega vodstva v posebni vzgojni ustanovi in šoli.

Sekretar
Sveta za socialno varstvo L R S
Pavle Bojc

P R I P O R O Č I L O

SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS O IZVAJANJU SOCIALNEGA DELA V STANOVANJSKIH IN KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

Skrb za človeka in njegovo družbeno afirmacijo je temeljna naloga naše družbe in cilj vseh njenih prizadevanj. Z razvojem delavskega in družbenega samoupravljanja, z uveljavljanjem komunalnega sistema in s krepitvijo njegove materialne podlage se ustvarjajo vedno ugodnejši pogoji za njeno dejansko uresničitev. Nova ustava, ki bo sprejeta letos, bo še bolj uveljavila komuno z vsemi njenimi samoupravnimi organizmi kot osnovo organizacije socialistične družbe, v kateri se razvijajo novi družbeni odnosi med občani-proizvajalci, ki so istočasno tudi upravljavci in potrošniki družbenih dobrin.

Stanovanjske in krajevne skupnosti so sestavni del komunalne samouprave. Njihova osnovna naloga je povezovati pobude in sredstva državljanov s splošnimi naporimi vse komune za hitrejše in uspešnejše reševanje vseh vprašanj iz vsakdanjega življenja občanov ter za dvig družbenega in osebnega standarda.

Delovanju stanovanjskih in krajevnih skupnosti je bila vse od njihovega formiranja posvečena posebna pozornost v razpravah in zaključkih najvišjih organov ljudske oblasti ter političnih in družbenih organizacij. O njihovi dejavnosti se je razpravljalo tudi na strokovnih posvetovanjih, seminarjih, razstavah in podobno. Njihovo rast spremljajo razna strokovna glasila, revije, publikacije in dnevno časopisje.

Tudi Svet za socialno varstvo LRS je že razpravjal o pomenu in nalogah stanovanjskih skupnosti pri urejanju socialnih problemov. Skrbstvenim organom v občinah je poslal priporočila, ki so poudarila pomen preventivnih oblik socialnega dela v stanovanjskih in krajevnih skupnostih.

V času svojega obstoja so stanovanjske in krajevne skupnosti dosegle znaten razvoj. Ta je očiten zlasti v razvijanju novih oblik za razbremenitev družine in posameznika in v večjem angažiranju občanov samih pri urejanju njihovih problemov. Kljub napredku pa smo v delu stanovanjskih in krajevnih skupnosti lahko opazili tudi nekatere slabosti, ki so ovirale njihov večji razmah. Te so izvirale iz nepravilnega pojmovanja njihove vloge s strani občinskih ljudskih odborov in tudi državljanov samih. To je povzročilo, da tem samoupravnim organom ni bila zagotovljena taka materialna osnova, ki bi jim omogočala, da bi še hitreje in uspešneje razvijali posamezne dejavnosti in službe za pomoč družini in posameznikom.

Tovariš E. Kardelj je na zasedanju skupščine stalne konference mest Jugoslavije (novembra lani) ponovno poudaril, da se krajevne skupnosti (tako se bodo v bodoče imenovali) enote urbanističnega plana, oblika samoupravljanja v komuni in nosilec razširjene materialno tehnične podlage za vsakdanje življenje urušine ali posameznika. Iz tega izhaja, da

krajevna skupnost ni samo zadeva državljanov in njihovih sredstev, temveč tudi komune in njenih sredstev ter delovnih skupnosti, t.j. podjetij in ustanov ter njihovih sredstev.

Komune bi zato morale ob sprejemanju svojih načrtov upoštevati stanovanjske in krajevne skupnosti in preko njih izvajati naloge, ki se tičejo družbenega in osebnega standarda, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na razbremenitev družine in zaposlenih žensk. Med nje spadajo tudi naloge s področja socialnega varstva, saj so izkušnje pokazale, da jih uspešno lahko izvajamo le ob neposrednem sodelovanju občanov samih. Zato naj bi komune, poleg zagotavljanja sredstev za razvoj teh dejavnosti, preko svojih strokovnih služb tudi usposabljalne stanovanjske in krajevne skupnosti za opravljanje teh nalog. To smer v reševanju socialnih vprašanj je nakazala tudi Resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva.

Družbeni in upravni organi na področju socialnega varstva, centri za socialno delo, zdravstveni centri, prosvetno-pedagoške službe in drugi bi morali stanovanjske skupnosti seznanjati z obstoječimi statističnimi podatki in analizami, jih usmerjati in jim svetovati pri načrtovanju in razvijanju posameznih dejavnosti in vsklajati njihove programe s programi in sredstvi komune. V ta namen naj bi čimprej izdelali občinske programe za razvoj posameznih dejavnosti in služb. Posebno pozornost naj strokovne službe posvetijo tudi usposabljanju posameznih organov stanovanjskih in krajevnih skupnosti. Preko seminarjev, posvetovanj in drugih oblik naj seznanjajo člane teh organov z načelnimi stališči in konkretnimi rešitvami. Pa tudi za usposabljanje raznih profilov strokovnih kadrov za potrebe stanovanjskih in krajevnih skupnosti, bi se morale v večji meri kot doslej pobrigati strokovne službe. Pospeševanje aktivnosti stanovanjskih in krajevnih skupnosti naj postane osnovna naloga strokovnih služb v komuni in sestavni del njihovih delovnih programov.

Pri utrjevanju stanovanjskih in krajevnih skupnosti lahko mnogo prispevajo tudi družbene organizacije, tako z usmerjanjem in aktivizacijo svojih članov, kakor tudi z iniciativo in sodelovanjem pri uresničevanju posameznih nalog.

V stanovanjski in krajevni skupnosti naj bi se vsklajevali programi vseh činiteljev, ki delujejo na tem področju, da bi tako s skupnimi močmi in podporo dosegli čim večji napredek. Pri tem imajo gospodarske organizacije še posebej izredno važno vlogo: kot pomemben činitelj v komuni in kot koristnik vsega, kar more nuditi stanovanjska skupnost. Zato bi morale sodelovati pri obravnavanju te problematike in pomagati z materialnimi sredstvi, da se razne oblike dela pospešeno razvijajo.

Organi stanovanjskih in krajevnih skupnosti, ki obravnavajo socialna vprašanja

Pri svetih stanovanjskih skupnosti in krajevnih odborih delujejo komisije za varstvo otrok in komisije za socialna vprašanja, ki obravnavajo socialna, vzgojna in socialno-zdravstvena vprašanja. Te komisije sestavljajo občani, ki se posebno zanimajo za

omenjena vprašanja. V nekaterih primerih pa jih tvorijo predstavniki tistih organizacij, ki zajemajo v svojih programih naloge iz socialnega, vzgojnega in zdravstvenega področja. Nasprotno je v teh komisijah premalo mlajših ljudi in le redko v njih sodelujejo strokovnjaki za omenjena vprašanja.

Komisije so ponekod lepo razvile svoje delo in aktivnost, imamo pa še veliko primerov, da so ostale samo na papirju. Za tako stanje so v veliki meri odgovorni občinski organi socialnega varstva, ki niso upoštevali teh komisij in jim niso pomagali, da bi se usposobile za učinkovitejše reševanje perečih socialnih vprašanj. Kolikor so z njimi sodelovali, so od njih zahtevali največkrat samo informacije in predloge, potem pa so v konkretnih zadevah odločali sami. To ni vzpodbujalo organov stanovanjskih skupnosti za pospešeno aktivnost na tem področju. Nadaljnji razlog, da se delo teh organov ni bolj razvilo, pa je tudi v pomanjkanju programov za razvoj posameznih dejavnosti. Če upoštevamo, da naj bi stanovanjske skupnosti razvijale predvsem preventivno dejavnost na tem področju, potem je jasno, da za to potrebujejo določeno osnovo. Te pa doslej občinski organi socialnega varstva niso ustvarili v dovoljni meri. Tudi to je zaviralo in hromilo aktivnost stanovanjskih skupnosti.

Da bi premostili te težave, so se mnoge stanovanjske skupnosti same lotile tega dela. Organizirale so razne ankete, ki večinoma niso bile strokovno pripravljene in zato niso dale zaželenih rezultatov. Mimo tega pa je ta način odvrčal organe stanovanjskih skupnosti od neposrednega živega stika z občani ob raznih prilikah, kot n.p.r. na sestankih stanovalcev, hišnih svetov, zborov volivcev, sestankih drugih samoupravnih organov in družbenih organizacij itd. Zato smo lahko v mnogih primerih zasledili neprijeten odnos teh organov do občanov tudi takrat, ko je šlo za zelo pomembne odločitve in sklepe, katerih brez sodelovanja državljanov sploh ne bi mogli izvršiti.

Strokovne službe v komuni bi morale odigrati svojo vlogo pri zbiranju in urejanju dokumentacije ter načrtovanju posameznih dejavnosti, da bi se potem stanovanjske skupnosti in njeni organi lahko posvetili konkretnemu izvajanju posameznih programov ob čim večji aktivizaciji državljanov samih. Stanovanjskim in krajevnim skupnostim bi morali pomagati tudi pri urejanju raznih konkretnih vprašanj, ki se pojavljajo ob ustanavljanju in delu raznih ustanov, servisov itd. Komisijam naj bi pomagale pri vzpostavljanju stikov in sodelovanju z drugimi institucijami in organizacijami (z gospodarskimi organizacijami, šolami, zdravstvenimi domovi, družbenimi organizacijami, itd.) na svojem območju in izven njega, da bi na ta način hitreje in učinkoviteje reševali pereče socialne probleme.

Poleg tega naj bi strokovne službe poskrbele tudi za usposabljanje članov, ki delujejo v komisijah za varstvo otrok in socialno varstvo in v ta namen organizirale razna posvetovanja, seminarje, razgovore in tudi obiskovale njihove seje ter jim na kraju samem nudile potrebno pomoč.

Sveti in upravni organi občinskih ljudskih odborov za zadeve socialnega varstva naj bi ob pripravljanju svojih programov in finančnih načrtov upoštevali stanovanjske in krajevne skupnosti in jim zagotovili potrebna finančna sredstva za njihovo delovanje na

tem področju. Zato pa bi morali spremeniti odnos in nezaupanje do teh samoupravnih organov in storiti ukrepe, da se postopoma okrepi njihova vloga in samostojnost pri reševanju socialnih vprašanj.

OTROŠKO IN MLADINSKO VARSTVO

V zadnjih treh letih smo s široko družbeno akcijo dosegli znaten napredek v urejanju materialne baze, zlasti pa v razvoju vsebine in oblik otroškega varstva ter v smeri njihovega prilagajanja potrebam zaposlenih staršev. Kljub temu pa to področje družbene dejavnosti še vedno zaostaja za potrebami in možnostmi, ki so pogojene s splošnim družbenim in gospodarskim napredkom.

Celotno omrežje varstvenih ustanov zajema komaj 1 % šoloobveznih in 6 % predšolskih otrok. Že sedanje potrebe zahtevajo povečanje zmogljivosti otroških ustanov vsaj do 30 %, da bi tako zagotovili varstvo otrokom zaposlenih staršev in večje možnosti za širšo vzgojno dejavnost z otroki v stanovanjski skupnosti.

Resolucija o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu, ki jo je sprejela Ljudska skupščina, nakazuje na osnovi dosedanjih družbenih prizadevanj osnovne smernice za hitro in učinkovito reševanje problemov otroškega varstva.

Potrebam družine se je tako najbolj prilagodila tako zvana kombinirana varstvena ustanova, ki zajema otroke do 15. leta starosti in, ki s pestrimi oblikami vzgojne dejavnosti in raznovrstnimi varstvenimi uslugami daje pomoč staršem pri varstvu in vzgoji otrok v času, ko so oni na svojem delovnem mestu. S skupnimi naporii družbenih organizacij, prosvetnih in socialnih služb ter strokovnega združenja vzgojiteljic smo končno prelomili s tradicijo klasičnih, šolsko usmerjenih vrtcev ter pristopili k novim oblikam otroških ustanov za dnevno varstvo otrok, ki jih zahteva življenje družine zaposlenih staršev in pogoji gospodarskega in družbenega razvoja naše skupnosti.

Vse te nove organizacijske oblike otroškega varstva, ki so se razvile predvsem v stanovanjskih skupnostih, industrijskih središčih in mestih (pobude zanje smo dobili zlasti v razpravi o zakonu o stanovanjskih skupnostih - sobe ali stanovanja itd.), so zahtevale ukrepe, ki naj bi pospešili njihov razvoj in zagotovili minimalne pogoje za njihovo delovanje.

K ustvarjanju družinskega vzdušja v varstvenih ustanovah so mnogo prispevale tudi laične moči, ki so se odločile za delo v otroških ustanovah iz ljubezni do otrok in ki posedujejo bogate izkušnje iz lastnih družin. Pomanjkljivo vzgojno znanje pa si ta kader izpopolnjuje pri praktičnem delu v ustanovi, ob pomoči strokovnih delavcev in preko tečajev, seminarjev itd., ki jih organizirajo v te namene in ki omogočajo izredni študij za doseg strokovne kvalifikacije. Na srednji vzgojiteljski šoli v Ljubljani

je bil ustanovljen tudi oddelek za odrasle. Letos bomo dobili prve diplomante iz vrst laičnega kadra, ki se je poleg rednega dela v ustanovah izobrazil na srednji vzgojiteljski šoli za vzgojno delo. Prav tako so bili storjeni tudi nekateri drugi ukrepi za dopolnilno oblikovanje strokovnega kadra, ki se redno šola na srednji vzgojiteljski šoli, da bi bil čimbolj pripravljen za delo z otroki različnih starosti.

Da bi ob porastu mreže varstvenih ustanov zagotovili tudi zadostno število strokovnega kadra, je bila ustanovljena leta 1960 srednja vzgojiteljska šola v Mariboru. Nove oblike otroškega varstva in njihovi bogati vzgojni programi so narekovali tudi spremembe v oblikovanju vzgojnega kadra za delo v teh ustanovah, kar je bilo doseženo s skupnimi naporimi prosvetnih organov in družbenih organizacij.

S pomočjo družbenih in političnih organizacij je bila dosežena enotnost otroških ustanov v komuni. Stare ustanove so se prilagodile novim principom. Osvojile so vse dobre izkušnje in programe vzgojnih dejavnosti, pedagoško prakso, zlasti tisto s predšolskim otrokom, in se obogatile z novimi s področja organiziranega prostega časa otrok. Ustanoviteljki teh ustanov pa so postale stanovanjske skupnosti.

Ob prenosu ustanoviteljskih pravic na stanovanjske skupnosti so posvetili večjo pozornost razvijanju družbenega upravljanja otroških ustanov, sodelovanju staršev in ostalih državljanov z ustanovo kakor tudi otroški samoupravi.

Razvoj stanovanjskih skupnosti, ki omogoča neposredno vključevanje državljanov samih v zadovoljevanje njihovih potreb, pomeni važen preobrat v smeri pospešenega urejanja problemov otroškega varstva, skladno s potrebami in materialnimi možnostmi določenega okolišča. Vendar so dosedanji uspehi bolj plod aktivnosti in prizadevanj družbenih organizacij, posameznih organov stanovanjske skupnosti in posameznikov, kot pa organizirane, načrtne in skupne dejavnosti vseh, ki delajo na področju skrbi za otroke v okviru komune in stanovanjske skupnosti ter aktivnosti in sodelovanja državljanov samih. Hitrejše in uspešnejše reševanje problemov varstva otrok terja še večja prizadevanja vseh zainteresiranih organov.

Državljanji morajo aktivno kot proizvajalci in upravljalci poudarjati probleme varstva in vzgoje otrok v sindikalnih organizacijah, delavskih svetih, na zborih proizvajalcev, na zborih volivcev itd. in prevzemati iniciativo za urejanje teh problemov.

Naloga družbenih organizacij pa je, da državljanje aktivizirajo, vzpodbujajo in poskrbijo, da se njihove pobude in njihovi predlogi tudi uresničijo. Starši oz. državljanji sami naj odločajo o tem, kakšna ustanova je njihovim otrokom potrebna in koliko bodo tudi sami pomagali pri njenem organiziranju in delu.

O b l i k e o t r o š k e g a v a r s t v a

Pri urejanju otroškega varstva moramo upoštevati vse uspele oblike organiziranega varstva,

od nekajurnega do celodnevnega varstva otrok in v njih razvijati pestro vsebino dela, ki zadovoljuje različne potrebe otrok in družine. Dajati moramo prednost enostavnejšim rešitvam, ki so materialno in časovno hitreje uresničljive, vsebinsko pa enako bogate kot zahtevne drago grajene ustanove.

Tipizacija objektov otroškega varstva z upoštevanjem enostavnih gradbenih elementov in materiala, s spreprostimi, a funkcionalno urejenimi prostori, bi bila tehten prispevek k hitrejšemu in racionalnejšemu urejanju otroškega varstva. Zato je dolžnost republiških družbenih služb, da se lotijo rešitve te naloge v najkrajšem času.

Urejanje otroškega varstva z enostavnejšimi oblikami pa zahteva temeljito proučitev otroške prehrane v stanovanjski skupnosti ali komuni na tak način, da se omogoči otrokom zaposlenih staršev redni opoldanski obrok. Dobro urejene kuhinje ene otroške ustanove (bodisi šolske kuhinje ali kuhinje v varstveni ustanovi, obrat družbene prehrane v stanovanjski skupnosti ali podjetju) lahko oskrbuje s prehrano nekaj manjših varstvenih ustanov (z razvozom hrane). Lahko pa tudi uredijo prehrano v okviru ene ustanove za ostale otroke stanovanjske skupnosti. Problem urejanja otroške in mladinske prehrane terja resno obravnavo in konkretne ukrepe v samih komunah, zlasti v bolj razvitih.

Varstvenih ustanov je malo, zato je potrebno organizirati varstvo otrok v stanovanjskih skupnostih z različnimi oblikami vzgojne dejavnosti oz. organiziranega prostega časa v skladu s konkretnimi potrebami in možnostmi. Ob upoštevanju obstoječih objektov-varstvenih ustanov, šolskih kuhinj, telesnovzgojnih igrišč, pionirskih domov, sob, knjižnic, delavnic itd., ob prepletanju in dopolnjevanju njihovih funkcij, je treba izkoristiti vse možnosti za varstvo otrok ter se pri tem nenehno boriti za potrebne dodatne prostore. Varstvene ustanove z razvito dejavnostjo naj predstavljajo center vseh vzgojnih prizadevanj stanovanjske skupnosti, organizirajo naj interesne dejavnosti, delo z otroki na igriščih, ureditev prehrane, počitniška letovanja, izlete, itd. ter se povezujejo z drugimi oblikami varstva oziroma organiziranega prostega časa otrok in mladine. Ustanove zbirajo otroke svojega okoliša v lastnih prostorih ali pa jih usmerjajo v različne dejavnosti izven ustanove ter vsklajajo svojo dejavnost s šolo, društvi, organizacijami itd. Spričo naraščanja raznih oblik varstva otrok v stanovanjski skupnosti je potrebno široko delovanje ustanove, pri čemer naj ji strokovne službe, družbene organizacije, stanovanjske skupnosti in državljani nudijo vso pomoč.

Pri širjenju mreže varstvenih ustanov si bodo stanovanjske skupnosti zagotovile vsaj nekaj strokovno usposobljenih ljudi, ki bodo delali z otroki, razvijali nove oblike varstva ter pomagali pri usmerjanju laičnega kadra. Varstvene ustanove naj bodo solidno zasnovane na delu strokovnega kadra, če hočemo, da bodo žarišče vzgojne dejavnosti. Urediti je treba status vzgojnega kadra in uveljaviti principe nagrajevanja po vložnem delu.

Pri tako obsežnih nalogah varstvenih ustanov je izredno pomembna pomoč organov družbene upravljanja. Starši in drugi državljani, ki so vključeni v družbene organe teh ustanov, morajo dobro poznati probleme otrok in družin v okolišu ter na tej osnovi usmerjati dejavnost ustanove. Družbeno upravljanje pa je potrebno razširiti tudi na druge

oblike varstva, da bi se čim širši krog državljanov vključil v upravljanje otroškega varstva.

V pogledu financiranja varstvenih ustanov je potrebno odpraviti dosedanjo neenakost in različno pojmovanje družbene obveznosti. Varstvene ustanove pri stanovanjski skupnosti so zavodi s samostojnim financiranjem. Za svoje delovanje dobe družbeno dotacijo in sredstva staršev ter morajo s temi sredstvi samostojno gospodariti. Sredstva, ki jih bodo v skladu z resolucijo Ljudske skupščine prispevala družba (za gradnjo, opremo, investicije, amortizacijo in v skladu z družbenimi interesi in možnostmi tudi za vzgojno delo), se bodo odmerjala na osnovi ekonomske zmogljivosti državljanov oz. staršev, ki ustanovo uporabljajo, ter na osnovi družbenih interesov na določenem območju. Kolikšna bodo ta sredstva in od kod bodo dotekala, ali iz družbenih skladov komun, iz skladov za šolstvo, od gospodarskih organizacij itd., bo odvisno od konkretnih materialnih možnosti ter v veliki meri tudi od aktivnosti in prizadevanj državljanov. Kot ustvarjalci družbenih sredstev se bodo morali potruditi da pridobe del teh sredstev za potrebe varstva otrok. Vso pozornost pa je treba posvetiti vključevanju otrok tistih staršev, ki jim je potrebna izdatnejša družbena pomoč (v ustanovi sami, iz sredstev stanovanjske skupnosti, komune, gospodarske organizacije itd.). Z ekonomičnim poslovanjem ustanov bo mogoče doseči znižanje stroškov za vzdrževanje ustanove in s tem tudi nižje prispevke staršev. Seveda pa bodo komune del sredstev zagotovile tudi za širše vzgojne naloge ustanov v stanovanjski skupnosti, kot centru organiziranega prostega časa otrok in mladine (klubi, krožki, enodnevna letovanja, izleti, delo na igriščih itd.).

Stanovanjske skupnosti in organi družbenega upravljanja ustanov ter starši bodo sami iskali konkretnih in najbolj ustrežajočih možnosti za čim bolj ekonomično delovanje ustanov. Z organiziranjem skupne nabave, priprave hrane, pranja perila itd., se lahko znatno zmanjšajo stroški storitev komune.

Da bi se omrežje varstvenih ustanov lahko pospešeno razvijalo, bodo morale stanovanjske skupnosti posvetiti vso pozornost zagotovitvi potrebnih prostorov za otroške objekte. Zamenjarjanje potreb po otroških ustanovah oz. objektih za otroke v urbanističnih programih naselij predstavlja še vedno pereč problem. Cela vrsta urbanističnih načrtov ne zajema niti površin za otroška igrišča in celo že urejena igrišča se morajo često umakniti drugim gradnjam, ne da bi se za igrišča zagotovili drugi prostori. Stanovanjske skupnosti bodo morale ob pomoči družbenih organizacij pripraviti utemeljene predloge za omrežje objektov za otroke na svojem območju ter s široko aktivizacijo državljanov preko družbenih organizacij, zborov volivcev itd. doseči, da se ti predlogi v urbanističnih planih tudi upoštevajo. Tudi urbanistični in gradbeni organi naj se seznanijo s potrebami družin v določenem okolišju, s oblikami otroškega varstva. Pred izdelavo urbanističnega načrta naj se vsa vprašanja prediskutirajo s stanovanjskimi skupnostmi in družbenimi organizacijami. Šole kot najbolj organizirane vzgojne ustanove v stanovanjskih skupnostih bi morale v večji meri pomagati stanovanjskim skupnostim in staršem pri reševanju vzgojnih in varstvenih problemov svojih otrok in učencev ter organizirati večjo pomoč slabšim učencem pri učenju. Ta pomoč bi se morala odražati tudi v organiziranju interesnih zaposlitev otrok v šoli ali izven nje, ker predstavljajo te zaposlitve velike razbremenitve staršev, saj je takrat otrok pod varstvom in širi svoje znanje in spoznavanje.

Šola bi morala biti povezana s stanovanjskimi skupnostmi po eni strani s pomočjo šolskega odbora, po drugi strani pa preko šolskega socialnega delavca ali učitelja s komisijami za socialna vprašanja ali za varstvo otrok pri stanovanjskih skupnostih.

Šolski odbori bi s pomočjo stanovanjskih skupnosti morali reševati vprašanja izvenšolske zaposlitve otrok v času, ko so starši zaposleni. V ta namen naj bi stanovanjskim skupnostim prikazovali problematiko teh otrok in dajali iniciativo za njihovo rešitev.

Komisije pri stanovanjskih skupnostih pa so lahko pomemben faktor pri reševanju individualnih problemov, na katere opozori učitelj ali šolski socialni delavec. Če bo problematika lažjega značaja, bodo člani komisije lahko sami pomagali družini iz nastalih težav, v nasprotnem primeru bodo obvestili o tem socialno službo v občini. Šola naj bi opozarjala komisije v stanovanjskih skupnostih tudi na posebne kričeče socialne primere, da se zagotovi takim otrokom šolska malica, kosilo ali pa redno varstvo v otroški ustanovi.

Komisije stanovanjskih skupnosti pa bi opozarjale šole na obstoječe socialne probleme v posameznih družinah in tako omogočile učiteljem, da bi bili do teh otrok bolj pozorni in, da bi jim pomagali iz šolskih težav.

V a r s t v o d o j e n č k o v

Varstvo dojenčkov predstavlja poseben problem otroškega varstva, kateremu naj stanovanjske skupnosti posvečajo posebno pozornost.

Naša zakonodaja omogoča materam od 6. meseca po porodu oz. v izjemnih primerih do 8. meseca skrajšan delovni čas. Problem postane torej pri zaposlenih materah posebno pereč po tem času in je kompleksnejši in z daljnosežnejšimi posledicami. Neurejeno varstvo malih otrok se pokaže med drugim tudi v legalnih splavih poročenih in zaposlenih žena z enim otrokom, ki so po številu na prvem mestu.

S sedanjimi oblikami varstva dojenčkov in kapacitetami otroških jasli rešujemo le posamezne pereče socialne probleme. Leta 1952 smo imeli 26 jasli, danes pa so v Sloveniji le ene samostojne jasli v Mariboru, jasli manjših kapacitet v Ljubljani ob bolnišnicah Golnik in Polje pri Ljubljani ter jasli v Kidričevem, ki so v upravi podjetja.

Dosedanje ustanove za dojenčke v okviru občin so bile oddaljene od družin ter zaradi zdravstveno higienskih ukrepov, ki so v taki ustanovi nujno potrebni, drage. Zato je nujno, da se vprašanje varstva dojenčkov in malih otrok temeljiteje prouči in začne načrtneje reševati. Pri tem naj bi ne bile jasli edini izhod, temveč je potrebno izkoristiti vse možne oblike. Kjer so dani materialni pogoji, lahko stanovanjske skupnosti v varstveni ustanovi uredijo prostor za manjše število dojenčkov, poskrbeti pa je treba

za ustrezne zdravstvene higienske ukrepe. Največkrat pa bo prav gotovo primerneje, da se zagotovi varstvo dojenčkov v družinah oz. pri ženah, ki bi lahko prevzele v oskrbo tudi po dva, tri dojenčke. Tem ženam pa naj stanovanjske skupnosti oz. komune preko zdravstvene službe zagotovijo strokovno pomoč (stalna patronažna služba, seminarji itd.)

Varstvo otrok, potrebnih posebne družbene skrbi

Posebno skrb naj stanovanjske skupnosti in družbene organizacije posvečajo otrokom in mladini brez staršev ter tistim otrokom, katerih starši iz kakršnihkoli vzrokov niso sposobni, da bi oskrbovali in vzgajali svoje otroke. Stanovanjske skupnosti naj bi poskrbele tudi za vključevanje teh otrok v varstvene ustanove.

Zakon o rejništvu terja, da se tem otrokom, ki so oddani v rejniško družino, zagotovi vse pogoje za pravilen razvoj. Stanovanjske skupnosti bi morale predlagati socialni službi primerne rejniške družine in ob pomoči družbenih organizacij tudi skrbeti in nadzorovati, kako otroci v rejniških družinah žive in se razvijajo.

V okviru teh nalog je zelo pomembna tudi pomoč stanovanjskih skupnosti pri skrbi za neprilagojene otroke in mladoltnike. Stanovanjske skupnosti bodo morale poskrbeti za vključevanje neprilagojenih otrok in mladoltnikov v redne oblike varstva otrok ter razne oblike organiziranega prostega časa. Tudi za službo strožjega nadzora nad mladinskimi prestopniki naj bi stanovanjske skupnosti predlagale člane družbenih organizacij, ki bi prišli v poštev za opravljanje te naloge. Dosedanje izkušnje so pokazale, da je zelo koristna in uspešna oblika na tem področju vloga svetovalca, ki mladoltniku pomaga v kritičnem obdobju. Stanovanjske skupnosti naj bi sodelovale tudi pri urejanju družinskih prilik ter predlagale socialnim organom ukrepe, ki jih zahteva korist otrokove oziroma mladoltnikove vzgoje.

Pomoč staršem pri vzgoji otrok

Pomembno pomoč staršem in državljanom pri vzgojnem ravnanju z otroki ter sodelovanju pri urejanju problemov otrok in družin predstavljajo oblike vzgojnega izobraževanja, kot so šole za starše, ciklusi predavanj itd. Te oblike so dosegle v komunah že dokajšen razmah tako v organizacijskem kot vsebinskem pogledu, ker se njihovi programi vsebolj prilagajajo potrebam stanovanjskih oziroma krajevnih skupnosti.

Poleg širših oblik je potrebno pospešeno razvijati individualno pomoč staršem pri vzgoji otrok, ki jo izvajajo vzgojne posvetovalnice ter razne oblike vzgojnega posve-

tovanja v šolah, varstvenih ustanovah itd. Tovrstne službe naj bi prejemale večjo materialno pomoč ljudskih odborov in posameznih strokovnih služb ter družbenih in strokovnih organizacij.

. DRUŽBENA SKRB ZA ODRASLE

Če so stanovanjske in krajevne skupnosti doslej dosegle razmeroma lepe uspehe pri razvijanju raznih oblik otroškega varstva in različnih servisov, so ostale oblike socialnega dela še nerazvite. Tu gre za zaščito bolnih, starih, vprašanja borcev in žrtev fašističnega nasilja, za skrb za invalidne in dela manj zmožne osebe in številna druga vprašanja, katerih danes ne more reševati občan sam v okviru svoje družine in potrebuje zato splošno družbeno pomoč.

Razvoj industrije in sodobne kmetijske proizvodnje vključuje v delovni proces vse večje število prebivalcev. V Sloveniji je po zadnjih podatkih že 498.000 oseb v rednem delovnem razmerju, od tega 38% žensk. V nekaterih občinah znaša odstotek zaposlenih žensk 50 in več odstotkov. To pomeni, da je vedno več takšnih družin, kjer so zaposleni vsi odrasli člani ter ni nikogar, ki naj bi opravljal nujna domača opravila, katera je prej opravljala žena kot mati in gospodinja.

Proces proizvodnje in družbeno samoupravljanje terjata, da se sleherni proizvajalec intenzivno pogloblja v naloge na delovnem mestu ter povečuje storilnost in kakovost dela. Zato naj bi bil čimbolj osvobojen vsakodnevnih skrbi za varstvo otrok, starih in bolnih oseb, kar naj bi se doseglo z delovanjem služb in dejavnosti, ki naj razbremenijo družino, zlasti pa zaposleno ženo.

Tudi prehrana povzroča velike skrbi in težave zaposlenim ljudem, zlasti zaposlenim ženskam. Da bi te težave olajšali in vplivali na uvajanje sodobnih principov prehranjevanja, je bilo storjenih že mnogo naporov. Ponekod so bili doseženi lepi rezultati. Vendarle lahko ugotovimo, da je teh obratov premalo in da še ne upoštevajo dovolj potreb vseh zainteresiranih koristnikov. Problemi družbene prehrane so tako pomembni in kompleksni, da jim je treba posvetiti posebno pozornost in jih ni mogoče izčrpati v tem priporočilu.

Pomoč na domu v primeru bolezni

Novi zakon o zdravstvu in sprejeti pravilnik o organizaciji te službe pri zdravstvenih domovih odpirata velike možnosti, da se sedanja dejavnost zdravstvenih domov razširi še na nove oblike, ko naj zdravljenje ne predstavlja samo pomoč hišnega zdravnika, ampak tudi nego in ostalo oskrbo bolnika ter njegove okolice, ki postane tako sestavni

del vsega zdravljenja.

Dobro organizirana pomoč na domu v primeru bolezni je pomemben preventivni ukrep tudi glede zdravih družinskih članov, posebej v primeru težjih kroničnih bolnikov. Število teh bolnikov je vedno večje, predvsem med starejšimi prebivalci. Veliko jih ostaja v bolnišnicah preko tistega časa, ki je potreben za nujne diagnostične in kurativne posege, ker nimamo urejeno za takšne primere, ob zdravniški oskrbi na domu, tudi nego in ostalo oskrbo. Ti bolniki s tem po nepotrebnem zasedajo bolniške postelje. Mnogi od teh bolnikov ostajajo po odpustu iz bolnice sicer v domači oskrbi, ki pa navadno kaj kmalu odpove, ker zaposleni svojci tega dela ne zmorejo ob svojem rednem delu.

Čestokrat rešujemo ta vprašanja s premostitvijo bolnih oseb v domove za stare in onemogle, ki so zaradi velikih potreb prenatrpani in po svoji notranji organizaciji neprimerni. Ta rešitev pa iz mentalno-higienskega ozira največkrat ni najbolj primerna.

S prizadevanjem Rdečega križa se je ponekod že uspešno razvila domača nega bolnika v stanovanjski skupnosti. Tudi nekatera podjetja so organizirala to službo. Težišče nje nega dela je v pomoči kronično bolnim, medtem ko je ta služba v podjetjih usmerjena predvsem v pomoč akutno obolelim članom kolektiva ali članom njihove družine.

Kot primer navajamo servis za domačo nego bolnika v stanovanjski skupnosti Ivana Cankarja v Mariboru. Organizacijsko in administrativno je ta služba vključena v ostalo servisno službo stanovanjske skupnosti, strokovno pa jo vodi in nadzoruje patronažna sestra, ki vodi v področnem zdravstvenem domu tudi strokovno nego bolnika. Posebej usposobljene in stalno nastavljene žene so za svoje delo plačane iz posebnega sklada, v katerega so prispevali zavod za socialno zavarovanje, gospodarske organizacije in organi socialnega varstva. Prispevek za usluge se ravna po dohodkih družinskih članov.

V stanovanjski skupnosti Gradišče v Ljubljani dajejo takšne usluge študentke višje šole za medicinske sestre in spada to delo v njihovo izvenšolsko dejavnost.

Služba domače nege bolnika in pomoči na domu v železarni Jesenice je koristna oblika, ki jo narekujejo posebne okoliščine. V tem podjetju je zadnja leta naraščalo število staleža zaradi obolelosti svojcev. Ti izostanki so povzročali upad proizvodnje. Zato so usposobili za nego bolnikov in ostalo pomoč na domu nekaj svojih delavk, ki so se potem posvetile izključno temu delu in ostale obenem v delovnem razmerju v železarni. Obratni zdravnik pošilja te žene v tiste družine, kjer bi moral mož ali pa tudi žena zaradi bolezni svojcev izostati pri delu. Po enem letu delovanja te službe je stalež za 84% manjši od tedaj, ko so s to službo začeli. Finančni račun pa pokaže naslednjo sliko: v letu 1959 je bilo 829 primerov teh izostankov, ki so znašali v povprečju po 10 dni, torej 8290 delovnih dni, kar zneso 37.800.000.- din. V letu 1960 pa je bilo izgubljenih le 1.374 dni. Izguba narodnega dohodka in vsi stroški železarne za plače delavkam in za socialno zavarovanje pa znašajo 8.200.000.- din. Iz opisanega primera je razvidno, da se delovnim kolektivom izplača organizirati takšno pomoč. Temu zgledu so sledila tudi nekatera druga podjetja (Iskra, Litostroj, predilnica Tržič).

Pri razvijanju te službe v delovnih kolektivih bi kazalo ustvarjati namenske sklade ali organizirati vzajemno pomoč s samoprispevkom. Poleg opisane oblike dela v okviru samih podjetij naj bi se ta služba organizirala tudi tako, da bi služila celotnemu okolišju. Plačniki za usluge so na ta način tudi občine, kadar gre za primere socialno ogroženih, ali posamezniki.

V večjih strnjениh naseljih, zlasti v mestih, kot so Ljubljana, Celje, Maribor, Kranj, bi bilo primerno organizirati to službo za vse mestno področje, v najtesnejši povezavi z delovnimi kolektivi in s stanovanjskimi skupnostmi, posebej pa še z zdravstvenimi domovi. Taka organizacija službe ima mnoge prednosti. Lažje je zbrati potrebno število stalnega in primerno usposobljenega kadra, ki je potreben tej službi. Pri večjem številu kadra je možna tudi boljša delitev dela, zlasti v času največje potrebe, to je pozimi. Za povečane potrebe v zimskem času (veliko število akutnih obolenj), bi bilo potrebno usposobiti večje število žensk, ki bi se lahko občasno zaposlovale. Tak servis bi moral imeti tudi izposojevalnico različnih rekvizitov (posteljno perilo, zračne blazine, servirne mizice in pd.).

Službo za nego in oskrbo kroničnih bolnikov na domu bi lahko organizirali tudi pri vseh domovih za stare in onemogle. V tem primeru bi ne bilo tako pereče vprašanje niti kadra niti vodstva, ker bi predstavljalo to delo eno izmed dejavnosti teh zavodov.

V krajevnih skupnostih na podeželju naj bi se razvijala ta služba predvsem na principu sosedске pomoči. Zato naj bi se v tečaje Rdečega križa zajelo širši krog podeželskega prebivalstva. Za določene težje primere pa bi bilo potrebno tudi tu zagotoviti stalne kadre.

V zvezi z razvojem teh služb je še vrsta nerazčiščenih vprašanj. Na prvem mestu so tu kadri, njihov naziv in kvalifikacija. Iz dosedanjih izkušenj vemo, da je težko dobiti za to delo primerne žene, ker se ga primerja z delom gospodinjskih pomočnic. Z nazivom, stalnostjo in določeno strokovnostjo bo možno urejati tudi vprašanje delovnih pogojev v teh službah in osebne dohodke.

S k r b z a s t a r e l j u d i

Pri razvijanju skrbi za starejše ljudi danes ne gre več za ozko pojmovanje skrbi in zaščite socialno ogroženih oseb ali tistih oseb, katerim je potrebna zaradi bolezni že tuja pomoč za oskrbo in nego, temveč moramo obravnavati to vprašanje glede na specifičnost tega starostnega obdobja kompleksno in z vidikov preventivnega in kurativnega dela.

To je važno zato, ker število starih ljudi v razmerju do ostalih prebivalcev stalno narašča (po zadnjih podatkih imamo v Sloveniji okoli 200.000 ljudi ali 12,6% starih nad

60 let). Iz tega se tudi vidi, da mora biti težišče naše skrbi za stare ljudi tam, kjer le-ti živijo, da jim pomagamo v njihovem lastnem domu in okolju.

Topli človeški odnosi, ki so ena bistvenih karakteristik socialistične družbe se najbolj opazno manifestirajo v odnosu do starejših ljudi. To se kaže v praksi ob različnih drobnih pozornostih v domačem krogu, med sosedi in v javnih prometnih sredstvih in lokalnih, uradih in drugod, posebej pa še v odnosu mladine do starih oseb in njihovi pripravljenosti, da jim vsak čas priskoči na pomoč.

V stanovanjskih in krajevnih skupnostih imamo veliko možnosti, da poleg tega razvijamo v različnih smereh kurativno in preventivno delo. Preko raznih društev in organizacij, ki imajo v svojih programih skrb za človeka, naj bi se v obliki tovariške pomoči im na brezplačni osnovi intenzivneje razvijale razne oblike občasni pomoči, razvedrila ter zaposlitve. To sicer že izvajajo organizacije zveze borcev, zveze vojaških vojnih invalidov, društva upokojencev in Rdeči križ, vendar se omejuje to individualno delo predvsem na materialno pomoč socialno ogroženim članom. Oblik pa je mnogo, od začasni pomoči v gospodinjstvu do raznih drugih uslug.

V stanovanjskih skupnostih naj bi se razvile stalne servisne službe za pomoč starejšim ljudem v individualnih gospodinjstvih. V teh službah je možno zaposliti starejše žene (gospodinje, upokojenke) in jim z dodatno izobrazbo v krajših tečajih omogočiti, da bodo za to delo boljše usposobljene. Ta oblika dela je zelo pomembna, ker omogoča stari ljudem, da ostanejo v lastnem stanovanju in v okolju, katerega so navajeni ter da si na ta način lahko čimdlje samostojno urejajo svoje življenje.

Razne oblike udejstvovanja in razvedrila starejših ljudi bi morali upoštevati v programih družabnih centrov v stanovanjskih in krajevnih skupnostih in se zavzemati, da se čimprej ustvarijo pogoji za delovanje teh centrov. Na ta način bodo starejši ljudje ostali povezani z družbenim dogajanjem svojega ožjega in širšega okolja, v teh centrih pa bo možno razvijati tudi osebne oblike razvedrila za starejše ljudi.

Med važne preventivne dejavnosti na področju skrbi za stare ljudi spadajo zdravniške svetovalnice, ki naj bi se odprle v vsakem zdravstvenem domu. Prav tako bo potrebno razviti še druge oblike služb za vzdrževanje zdravja starega človeka, kot na primer službo za fizioterapijo in zaposlitveno terapijo, za nego nog, za vzdrževanje osebne higiene in podobno.

Socialno delo z osebami, ki potrebujejo posebno družbeno pomoč

Že doslej so v mnogih stanovanjskih skupnostih uspešno delovale socialno zdravstvene komisije, ki so se ukvarjale z individualnimi primeri, bodisi da so te primere signalizirale.

zirali skrbstvenemu organu, ali pa so po naročilu tega organa ugotavljale stanje. Šlo je v prvi vrsti za socialno ogrožene primere, pri katerih je bila potrebna družbena denarna pomoč. Nekateri občinski organi so šli korak dlje in so prepustili tem komisijam že tudi denarna sredstva za enkratne denarne pomoči in odločanje o dodelitvi teh sredstev, medtem ko se stalne denarne pomoči (rejnine, oskrbnine, redne pomoči socialno ogroženim družinam ali starim ljudem brez dohodkov), izplačujejo še vedno s pomočjo občinskega organa.

Te oblike dela s posameznimi socialno ogroženimi osebami bodo ostale tudi v bodoče, četudi bo število posameznih primerov upadalo. Z leti bodo odpadle predvsem stalne denarne pomoči starim osebam, ki si niso pridobile pravice do pokojnine po obstoječih predpisih. Danes je vezano na družbeno denarno pomoč veliko število invalidnih oseb s prirojenimi ali pridobljenimi telesnimi ali duševnimi okvarami. Z izvajanjem zakona o posebnem šolstvu bomo le-tim omogočili rehabilitacijo in eksistenco, druge odrasle invalide osebe pa bo možno okvalificirati ali zaposliti v zavodih za zaposlovanje invalidnih in v posameznih podjetjih. Na podlagi zakona o delu na domu bo možno zaposliti oziroma vključiti v delovni proces še tudi tiste, ki zaradi težje bolezni, invalidnosti ali drugih vzrokov ne morejo zapustiti stalnega bivališča.

Uspeh pri izvajanju vseh teh ukrepov je v marsičem odvisen od pomoči organov stanovanjskih skupnosti in občanov samih.

Individualno preventivno delo v stanovanjskih skupnostih se mora razširiti še na druge stanovalce, ki so potrebni posebne skrbi naše družbe. V prvi vrsti so to bivši borci NOV. Vedno več je med njimi bolnih in potrebnih raznih manjših pozornosti, pa tudi tuje pomoči. Mnogi so v težkem materialnem položaju ter so potrebni izjemnih ukrepov družbe. Sem spadajo zlasti tisti, ki ne uživajo ugodnosti po zakonu o vojaških vojnih invalidih ali druge zakonske zaščite.

Z decentralizacijo invalidskih zadev bo prevzela občina obširno in zahtevno področje dela, kjer bo še posebej potrebna izdatna in konkretna pomoč stanovanjskih skupnosti, saj se bo na ta način približalo reševanje te problematike neposredno prizadetim državljanom.

Zaradi naglega razvoja industrije se pojavlja na vasi nov problem: mladina odhaja v tovarne, doma pa ostajajo starejši, ki iz dneva v dan teže zmagujejo kmečka dela. Vedno manj je prevžitkarjev v klasičnem smislu, vedno več pa je osamljenih ostarelih kmetov - med njimi tudi bivših borcev, katerim je potrebno organizirati raznovrstno tujo pomoč. Tu je še posebno važna sosedska pomoč, včasih pa so potrebni tudi drugi ukrepi (družbena denarna pomoč, itd.).

Zaradi specifičnosti problemov se je pri nas začela razvijati socialna patronažna služba za tuberkulozne, slepe in alkoholike. Pri tuberkuloznih bolnikih je ta individualna skrb pomembna tako v dobi aktivnega zdravljenja kakor tudi pri ponovni vključitvi v delovni proces. Uspešna pomoč pri reševanju socialnih in pravnih vprašanj takšnih

bolnikov je najvažnejše sredstvo za preprečitev ponovnih obolenj in za sanacijo družine.

Čeprav slepih ni veliko, pa je njihova invalidnost takšne narave, da je vsakdo od njih potreben posebne in stalne pomoči. Pri mlajših slepih, ki so danes večinoma v rednem delovnem razmerju, je poleg oskrbe važna pomoč na delovnem mestu, medtem ko pri starih slepih mnogokje ni rešeno materialno vprašanje. Vendar pri slepem niso rešena vsa vprašanja z individualno patronažo. Večje pozornosti s strani sodržavljanov, je potreben zlasti v vsakodnevnem življenju, kjer se obenem kaže naš odnos do sočloveka.

Veliko preventivno delo lahko opravi v stanovanjski skupnosti socialna patronaža za alkoholike. Dejstvo je, da se začenja pri nas delo z alkoholiki šele tedaj, ko je potrebno že zdravljenje in je družina socialno ogrožena. Danes je možno na področju posameznih stanovanjskih skupnosti pravočasno zapaziti pojave in vzroke, ki vodijo v alkoholizem, bodi v širšem merilu ali pri posameznikih in poskrbeti s pomočjo družbenih činitelev za reševanje v mnogih vprašanjih, ki jih prištevamo med povzročitelje alkoholizma.

V zadnjem času postaja zelo aktualna pomoč izseljencem-povratnikom. Važno je, da se čimprej vživijo v naše razmere in v novo okolje. To pa je predvsem naloga stanovanjske skupnosti kot celote in njenih stanovalcev, družbenih organizacij in delovnih kolektivov.

S o c i a l n o d e l o v s o d e l o v a n j u z d e l o v n i m i k o - l e k t i v i

Mnogo delovni kolektivi so se že doslej intenzivno ukvarjali z raznimi socialnimi vprašanji. Na prvem mestu je bilo stanovanjsko vprašanje, organizacija letovanj in skrb za organizacijo otroškega varstva. Vendar bi se lahko mnoga ta vprašanja reševala v sodelovanju s stanovanjskimi skupnostmi bolj uspešno in načrtno in pa glede na posebne probleme terena.

Vsepovsod je tudi velik problem, kako primerno zaposliti doraščajočo mladino. Manjka klubskih prostorov za razvijanje raznih interesnih zaposlitev in razvedrila ter je kljub zalaganju ljudske tehnike in drugih organizacij še velik del te mladine takorekoč na cesti. Gospodarske organizacije pa so zainteresirane, da se ta mladina seznanja z življenjem v tovarni in s proizvodnjo. Zato bi bile pripravljene dati sredstva za ureditev prostorov, pomagale bi s tehničnim kadrom za vodenje krožkov in podobno. Potrebni so tesnejši stiki tudi v tem pogledu med podjetji in stanovanjskimi skupnostmi.

Podjetja bi morala dalje bolj skrbeti za samske delavce, zlasti za mlajše in novodošle,

ki nimajo urejenega gospodinjstva. V povezavi s stanovanjskimi skupnostmi bi se mogla razvijati organizirana pomoč n.pr. za čiščenje prostorov, pranje, krpanje itd. O pomembnosti organizirane pomoči zaposlenim v primeru bolezni, kjer je pravtako potrebno sodelovanje s stanovanjskimi skupnostmi, smo govorili že v enem prejšnjih poglavij.

Zelo koristno bi bilo lahko tesnejše sodelovanje podjetij s stanovanjskimi skupnostmi v primerih raznih sporov, katera obravnavajo disciplinska sodišča. Takšni spori so pogosto posledica razprtij na terenu ali pa se prenašajo nesoglasja iz podjetja na teren, vedno pa se negativno odražajo na razpoloženju stanovalcev. Zato bi bilo prav, če bi se takšni primeri urejali v povezavi s poravnalnimi sveti pri stanovanjskih skupnostih. Nekatera podjetja so že doslej pokazala lep odnos do svojih upokojenih sodelavcev in razvila pri tem oblike sodelovanja. Organizirala so posebne izlete, obiske v tovarnah ob raznih proslavah, omogočila so jim letovanja in podobno. Vse te oblike dela bi se mogle v sodelovanju s stanovanjsko skupnostjo še poglobiti in razširiti. Podjetja bi pri tem prispevala sredstva za ureditev klubskih prostorov in raznih servisnih služb za pomoč in razvedrilo starejšim stanovalcem.

To so prve izkušnje in nekatere misli o socialnem delu v stanovanjskih skupnostih, ki predstavljajo le začetek. Prepričani smo, da to ni vse in da so v vsaki stanovanjski skupnosti drugačne potrebe pa tudi drugačni pogoji in možnosti za razvijanje raznih oblik socialnega dela.

37. SEJA SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS DNE 21. MARCA 1962.

Dnevni red:

1. Program dela Sveta in Sekretariata za socialno varstvo LRS za leto 1962.

2. Decentralizacija služb za varstvo invalidov in borcev NOB

Informacija o problemih šolanja otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja.

3. Poslovnik o delu Sveta za socialno varstvo LRS in njegovih komisij.

4. Razno.

1. Svet je obravnaval program dela Sveta in Sekretariata za leto 1962 in pri tem ugotovil, da program obsega delo na vseh področjih socialnega varstva. Upošteva tako naloge, ki so nujne in terjajo obravnavanje ter rešitve, kakor tudi vprašanja, ki

so sicer pomembna in aktualna ter jih je treba proučevati in obravnavati. Uspešna izvedba takega široko zastavljenega programa bo terjala mnogo truda in prizadevnosti, kakor je to tudi ugotovila sama razprava na seji Sveta.

Svet je na seji stavil le nekaj pripomb v podrobnostih in sprejel sklep, da se program sicer v celoti odobri in pošlje vsem ljudskim odborom oziroma njihovim pristojnim družbenim organom v napotilo in vednost.

2. Svet je na seji obravnaval decentralizacijo služb za varstvo invalidov in borcev NOV ter informacijo o problemih šolanja otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Svet je v razpravi ugotovil, da poročilo pravilno upošteva dejstvo, da je bilo na polju zakonske zaščite invalidov in borcev že do sedaj dosti napravljenega. Ta zaščita je postajala vse kvalitetnejša v skladu s splošnim družbenim razvojem, zlasti z gospodarsko rastjo. Problem pa je bil v oddaljenosti organov, ki so te zadeve konkretno reševali, pa tudi deloma v nenačrtnosti dela splošno varstvenih ukrepov za invalide in borce NOV. Pokazala se je nujna potreba, da zaradi konkretnejšega, življenjskim razmeram prilagojenega reševanja te zadeve rešujejo vsklajeno s komunalnim sistemom občinski ljudski odbori v sklopu celotne socialne dejavnosti. Poudarila se je potreba po razširitvi dosedanje službe socialnega varstva s primernimi upravnimi kadri in po jačanju pristojnih družbenih organov - komisij za vprašanja invalidov in borcev, kakor tudi po tesnejšem sodelovanju z organizacijami invalidov in borcev NOV.

Posebej je Svet ugotovil, da je bilo vprašanje šolanja otrok padlih borcev in žrtev fašističnega terorja z materialne strani vsaj v glavnem zadovoljivo rešeno. S prehodom na ekonomske cene v naših vzgojno varstvenih ustanovah in internatih je nastal poseben problem nadaljnjega šolanja tistih otrok, ki se teh ustanov poslužujejo. Ugotovljeno je, da so cene oskrbnega dne v teh ustanovah čisto višje kot posebni invalidski dodatek in občinske podpore za šolanje teh otrok. Zato je potrebna za te otroke dodatna pomoč komun.

Svet je po razpravi sprejel skupno dopolnjeno priporočilo o utrditvi socialnih služb za varstvo invalidov in borcev NOV v komuni in ga sklenil poslati vsem ljudskim odborom in njihovim pristojnim družbenim organom v upoštevanje in izvajanje.

3. Pod to točko dnevnega reda je Svet sprejel poslovnik za svoje delo, s čemer je pravzaprav le potrdil dosedanje prakse glede svojega delovanja s formalno-pravne strani.

4. Pod razno je Svet na seji imenoval svoje zastopnike v svete kot nove družbene organe nekaterih socialnih zavodov, kakor to predvidevajo njihova pravila; sprejel informacijo o nadaljnjem izhajanju "Vestnika Sveta za socialno varstvo LRS", ki bo izhajal samostojno za to področje zaenkrat v prehodni obliki, dokler ne bo od Sveta postavljena posebna komisija po proučitvi tega vprašanja, stavila dokončni predlog glede izhajanja primerne revije za to področje.

Dr. V. L.

POROČILO O DELU SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS ZA LETO 1961

Svet za socialno varstvo LRS je v letu 1961 usmerjal svoje delo v nadaljnjem razvijanju preventivnih pa tudi potrebnih kurativnih oblik družbene skrbi za človeka, v utrjevanju vloge in nalog komune kot osnovne nositeljice te skrbi v skladu z našim družbeno ekonomskim razvojem.

Ob ugotovitvi realnega stanja socialnega varstva ob sicer še nepopolni dokumentaciji pri izdelavi programa socialnega varstva za razdobje 1961-1965 se vendar že jasneje kaže njegov bodoči skladnejši razvoj z ostalimi družbenimi službami pri nas.

Z nadaljnjim zakonodajnim delom, Zakonom o socialnih zavodih, Resolucijo o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu in predvsem z Resolucijo o nalogah komune na področju socialnega varstva, ki jih je sprejela Ljudska skupščina LRS, so bile v letu 1961 dane temeljne smernice za uspešnejše izvajanje politike na področju družbene skrbi za človeka in njegovo družino.

Poseben poudarek je bil dan nastajanju potrebnih kadrovskih, organizacijskih in materialnih predpogojev za razvijanje samostojne socialne službe v komuni ter usposabljanju stanovanjskih in krajevnih skupnosti, gospodarskih organizacij in ostalih samoupravnih organizmov in družbenih služb za socialno, predvsem preventivno delo v komuni.

S tem je Svet nudil konkretno pomoč pri spremenjeni funkciji okrajev in komun in pri prenašanju nekaterih pristojnosti na komune kot neposrednega nosilca socialnega varstva v ožjem smislu in socialne politike v širšem smislu.

V letu 1961 so celotno problematiko in stanje bodočega razvoja socialnega varstva kot družbene službe obravnavali na zasedanjih SZDL in nekaterih družbenih in strokovnih organizacij. Tudi preko dnevnega tiska in RTV je dobila večji poudarek in publiciteto kot doslej.

Svet je v letu 1961 zasedal šestkrat in obravnaval 17 širših vprašanj kot n.pr.

1. naloge na področju socialnega varstva
2. vprašanja habilitacije in rehabilitacije invalidov
3. izvajanje socialnega dela v stanovanjskih in krajevnih skupnostih
4. organizacija in delo samostojnih strokovnih služb socialnega varstva v komuni in centri za socialno delo
5. prenos zadev borcev in invalidov na občinske ljudske odbore
6. o otroškem varstvu ter pripravljanju resolucije o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu (skupno s Svetom za šolstvo LRS).

V tem letu je potekla mandatna doba polovici članom Sveta. Novi člani so s svojo aktivnostjo pripomogli k še večji aktivnosti in razgibanosti pri delu Sveta. Svet sestavljajo

trije ljudski poslanci, trije ljudski odborniki, sedem strokovnjakov za razna področja socialnega dela, ostali so vidnejši družbeni delavci.

Svet je deloval kot kolegijski organ na zasedanjih, pa tudi preko komisij, posvetov, individualnih razgovorov in podobno. Za važnejša področja dela je imenoval štiri stalne komisije, v katerih je sodelovalo tudi 15 članov Sveta od skupno 31 članov. Komisije so pripravljale gradivo za seje Sveta in pomagale realizirati določene naloge.

Svet za socialno varstvo je ob izvrševanju perspektivnega razvoja socialnega varstva pospeševal razvijanje preventivne dejavnosti za razliko od prejšnje predvsem kurativne usmerjenosti. To dokazujejo obe resoluciji in ostali predpisi, navodila in priporočila, kar predstavlja novo kvaliteto osnovo vsega nadaljnjega reševanja socialnih problemov na terenu. Socialno delo postaja sestavni in nujni del družbenega življenja javnih služb in gospodarstva. Odločneje se formirajo kadrovske socialne službe v gospodarstvu, ki rešujejo socialne probleme ne samo s stališča pomoči posameznikom, temveč s stališča proučenih potreb, ki se naj izvajajo v korist vseh članov določene skupnosti. Individualno delo postaja le ena izmed oblik pomoči državljanom.

Orientacija širokega preventivnega obravnavanja in postavljanje socialnih problemov pred javnost in organa družbenega upravljanja še ni dobila v zadovoljivi meri ustrežajočega mesta pri družbenih organih, svetih za varstvo družine in svetih socialnega varstva LO. Vzrok za to je predvsem v tem, ker se v preteklem letu postavljeni problemi, nove naloge in ostali ukrepi še niso mogli dovolj uveljaviti pri teh organih, pa tudi v sestavu in družbenem položaju, ki ga imajo ti organi. Svet za socialno varstvo LRS namerava tem vprašanjem posvetiti posebno pozornost.

D e l o S e k r e t a r i a t a

Delo Sekretariata za socialno varstvo LRS se je odvijalo poleg upravnega predvsem v študijsko analitičnem in instruktorskem smislu.

Sekretariat je ob tej usmerjenosti še izraziteje kot v letu 1960 zadeval ob dve osnovni objektivni težavi: še vedno je pomanjkljiva dokumentacija problemov in potreb socialnega varstva; v janskem letu začeti proces prenosa številnih upravnih zadev na LO (invalidi in borci) še niso bili do kraja izvedeni. Ta objektivna težava bo v tekočem letu odpadla s pravkar izvajano decentralizacijo varstva borcev in invalidov.

Ob navedenih težavah je moral Sekretariat stopnjevat napore za poglobljanje preventivnega dela in realizacijo te usmerjenosti na organizacijskem, strokovnem in kadrovskem področju. To delo se je izvajalo v okviru kadrovskih in drugih možnosti preko strokovnih skupin Sekretariata.

Zaradi intenzivnejšega proučevanja in izvajanja nalog socialnega varstva je Sekretariat osnoval tudi več strokovnih komisij (za družbeno upravljanje in vzgojo kadrov, za delo v stanovanjskih skupnostih, za družbeno negativne pojave in izvajanje novele KZ glede izvajanja vzgojnih ukrepov in slično). Pri Sekretariatu je osnovana še posebna komisija, ki pripravlja predloge za razdeljevanje sredstev sklada.

Sekretariat je pogosto skliceval tudi seminarje za določena vprašanja, sestanke in konference s predstavniki družbenih organov socialnega varstva in s predstavniki upravnih in strokovnih služb.

Člani strokovnih skupin so poleg navedenega intenzivno sodelovali pri ustanavljanju centrov za socialno delo, pri invalidskem varstvu, pri ustanavljanju posebnih invalidskih delavnic, kategorizacij in evidenci otrok z motnjami, izgradnji in urejevanju socialnih zavodov, novih oblikah varstva starih ljudi itd. Tesno je bilo sodelovanje z Zvezo prijateljev mladine, Rdečim križem Slovenije, Zveze borcev, organizacijo vojaških vojnih invalidov in Socialistično zvezo. Sodelovanje z organizacijami Zveze slepih Slovenije in Zveze gluhih Slovenije je prispevalo k poglobitvi dela teh organizacij. Ob strokovnih vprašanjih so bile vključene v neposrednem delu tudi druge strokovne službe kot Inštitut za psihologijo, Inštitut za kriminologijo in drugi.

Tako obsežno delo zahteva čimprejšnjo realizacijo posebnega študijskega organa v Sekretariatu. Radi kadrovske in drugih težav ta naloga še ni bila v celoti izvedena. Jasneje pa so se izoblikovale naloge te službe. V okviru možnosti se je začelo obdelovati nekatere probleme ne samo na področju resora temveč tudi na področju drugih javnih služb ter v gospodarstvu.

Sekretariat je deloval tudi kot upravni organ v invalidskih zadevah borcev in tudi drugih zadevah na podlagi predpisov. Izdal je 8.565 odločb, mnenj in ocen zakonitosti, pripravil 3.089 odločb s področja varstva bivših borcev.

V preteklem letu sta torej Svet in Sekretariat usmerjala svoje napore predvsem v pojasnjevanje in utrjevanje vloge komune in vseh njenih organizmov: stanovanjskih in krajevnih skupnosti, družbenih organizacij, javnih služb, gospodarskih organizacij in drugih na področju socialnega dela. To je zahtevalo hitrejši razvoj socialnih služb in zagotovitev večjih materialnih sredstev.

Resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva poudarja, da se bo socialno delo lahko v večji meri razmahnilo, če se bo za ta vprašanja aktiviziral večji krog državljanov. To pa je mogoče doseči z intenzivnejšim razvojem socialnih služb v stanovanjskih in krajevnih skupnostih. Rezultati v tej smeri bi bili lahko že ob obstoječih pogojih mnogo večji, če bi komune imele večje razumevanje in dajale več zaupanja ter večja materialna sredstva tem samoupravnim organizmom. V dosednji praksi pa je bilo največkrat tako, da so se organi komun obračali na stanovanjsko skupnost le po nasvete in predloge o konkretnih primerih, pa so potem sami odločali.

Široko področje socialnega dela se postavlja tudi pred javne službe, kot šolstvo, zdravstvo, socialno zavarovanje itd. Izvajanje socialnega dela v teh službah zahteva posebne kadre in metode dela. V zdravstvu in socialnem zavarovanju so se socialni delavci že močno uveljavili. Poglobljanje te uveljavitve bo tudi v bodoče važna naloga.

V gospodarstvu je treba dosedanje afirmacije socialnega dela predvsem razširjati na tista področja, kjer so socialni problemi najtežji, toda predvsem objektivni pogoji za razvoj takega socialnega dela slabši (materialna sredstva). Če je bilo v letu 1960 več ali manj karakteristično nezaupanje do "socialne" v gospodarstvu, lahko ugotavljamo za letošnje leto že bistveno spremenjeno stanje. Socialni delavec, njegova pravila, vsebina in metoda dela, je že postal v podjetju važen činitelj skrbi za človeka.

C e n t r i z a s o c i a l n o d e l o

Socialno delo se je v razvitejših komunah razvilo že do take mere, da se je povečala potreba po ustanavljanju centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb socialnega varstva izven upravnih organov ljudskih odborov. Na osnovi priporočila odborov Zvezne ljudske skupščine o ustanavljanju centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb ter na osnovi posebnega priporočila Sveta za socialno varstvo LRS se je v teku leta razvila obširna diskusija o nalogah ter o vsebini socialnih centrov in o njihovem mestu na področju socialnega varstva.

Centri za socialno delo, kot samostojne strokovne službe ljudskih odborov, ugotavljajo in analizirajo socialna vprašanja v komuni, odkrivajo njihove vzroke, predlagajo pristojnim organom ukrepe za njihovo reševanje ter pri tem tesno sodelujejo tako s komuno in stanovanjskimi ter krajevnimi skupnostmi kakor tudi z drugimi družbenimi in gospodarskimi organi in organizacijami.

V letu 1961 je bilo ustanovljenih že prvih 5 socialnih centrov. Ti centri so bili ustanovljeni v Mariboru, Celju in trije v Ljubljani. Ljudski odbori so morali pred ustanovitvijo rešiti že nekatera važna vprašanja, predvsem vprašanja strokovnih kadrov in prostorov ter zagotoviti potrebna finančna sredstva. Za ustanovitev centrov si prizadevajo tudi drugi občinski ljudski odbori predvsem Jesenice, Kranj, Novo mesto, Nova Gorica, Tolmin, Murska Sobota in nekatere druge občine.

Obstoječi socialni centri ob osnovnih nalogah-preventive že začenjajo reševati tudi konkretne naloge, kot primere s področja varstva družine (zadeva neprilagojene mladine, oddaja otrok v domsko varstvo in rejništvo, zadeve s področja razvezanih zakonov, skrbništva, posvojitve, vprašanja ekonomsko ogroženih družin, vprašanja skrbi in nege za stare in onemogle osebe in tudi bolne osebe). S sistematičnim strokovnim delom s svojimi izkušnjami in priučevanjem socialne problematike komune, bodo postali vse pomembnejši činitelj skladnega razvoja komune.

Kadrovsko vprašanja

V preteklem letu smo obravnavali kadrovsko vprašanja s posebnim poudarkom na izobraževanju kadrov. Te naloge so širšega pomena ter se njih uspešno izvrševanje pokaže šele čez nekaj let. Vendar lahko že danes trdimo, da se že kažejo prvi uspehi. Čeprav je pomankljiva zasedba še vedno problem, saj je od 260 sistemiziranih mest zasedenih le 227, je osnovni problem predvsem šibka izobrazba teh kadrov. Ti kadri delujejo namreč na zelo občutljivem področju socialnih problemov. V tem je tudi eden od vzrokov kurativnega in ne zahtevnejšega preventivnega reševanja socialnih problemov, kot ugotavlja tudi resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva. Zato se mora še hitreje spreminjati kadrovski sestav v korist kadrov z višjo izobrazbo. V letu 1961 se je že deloma spremenila struktura kadrov ljudskih odborov, predvsem s strokovnimi socialnimi delavci. Sedaj je zaposlenih na ljudskih odborih 49 strokovno usposobljenih socialnih delavcev, medtem ko jih je bilo prej le 22. Ljudski odbori štipendirajo že v letošnjem letu 34 slušateljev na Višji šoli za socialne delavce za svoje potrebe. Kljub porastu nastopajo še določene težave predvsem zaradi tega, ker se kadrovsko neenakomerno ojačujejo posamezne občine.

V preteklem letu se je poklic socialnega delavca močno uveljavil ne samo na socialno-varstvenem področju, temveč vsepovsod, kjer obstojajo socialni problemi. Uspešno se odpravlja stara miselnost, da naj se s socialnim delom ukvarjajo le organi socialnega varstva. To dokazujejo številne nove socialne službe izven resora socialnega varstva, kot n.pr. v gospodarstvu, v okviru kadrovsko socialnih služb. Posamezna gospodarska podjetja vse bolj razpisujejo stalna delovna mesta socialnega delavca, celo tudi po več. Zelo hitro se uveljavljajo potrebe po socialnih delavcih tudi v zdravstvu, šolstvu, socialnem zavarovanju in notranji upravi.

Ob rastočih potrebah specializiranih socialnih delavcev je Višja šola za socialne delavce v letu 1960/61 ustanovila poseben oddelek za usposabljanje socialnih delavcev v gospodarstvu in socialnem zavarovanju. Doslej je bilo vpisanih na šoli 319 rednih in 215 izrednih slušateljev za potrebe javnih služb in gospodarstvo. Zmogljivost šole je kljub navedenemu napredku premajhna.

Šola ne izobražuje kadrov le s pomočjo rednih predavanj, temveč tudi izpopolnjuje sistem specializacije, dopolnilnega šolanja že zaposlenih socialnih delavcev, organizira seminarje in predavanja za posamezna področja socialnega dela in slično. Vedno bolj se uveljavlja potreba po drugostopenjskem študiju socialnih delavcev. Na ta način bi se kvaliteta strokovnih kadrov še dvignila.

V pogledu širšega strokovnega izobraževanja socialnih delavcev je bil v letu 1961 storjen nov korak, ker so v skladu s pravilnikom o strokovni izobrazbi socialnih delavcev že opravili ta izpit prvi kandidati, čeprav je izpitni program neprimeren, saj obravnava predvsem upravno-pravni ter administrativni del in premalo upošteva potrebe socialnega dela in sodobne socialne politike. Da bi socialni delavci praktiki hitreje pridobivali

potrebno znanje in kvalifikacijo, pripravlja Sekretariat nov program strokovnih izpitov.

Močan činitelj v afirmaciji strokovnega socialnega dela postaja tudi Društvo socialnih delavcev Slovenije, ki preko svojih sekcij in komisij uspešno uveljavlja socialno delo v drugih javnih službah in v gospodarstvu. Društvo je bilo v preteklem letu v sodelovanju s Svetom in Višjo šolo za socialne delavce iniciator mnogih seminarjev in sestankov. Taki seminarji za aktualna vprašanja so bili organizirani za člane socialno-kadrovskih služb in prosvetne delavce.

Te oblike izobraževanja se mogle biti le ob dejstvu, da sta se prav socialno delo in služba močno utrdili kot pomembni gibalni sili tudi na drugih področjih socialnega dela.

M a t e r i a l n a s r e d s t v a

Materialna sredstva predstavljajo vse ostrejši problem ne samo zaradi zviševanja potreb socialno podpiranih državljanov, temveč predvsem zaradi novih oblik in razširjenih dejavnosti, ki kvalitetno spreminjajo odnos te dejavnosti v našem družbenem sistemu. Nenehno prizadevanje, da se v vseh gospodarskih in negospodarskih panogah uvede kar najboljši in najprimernejši sistem financiranja, je v preteklem letu postal osrednji problem tudi v socialnem varstvu.

Financiranje socialnega varstva je dobilo trdnejšo osnovo z Resolucijo o nalogah komune na področju socialnega varstva in z Zakonom o socialnih zavodih. Resolucija bo uspešno reševala svoje naloge, če bodo zagotovljena za to dejavnost potrebna sredstva. Zato naj si občine zaradi sistematičnega zbiranja in pravilne ter najkoristnejše uporabe denarnih sredstev ustanove Sklad za financiranje socialnega varstva. Skladi so samostojni in družbeno upravljani, kar bo omogočilo večjo mobilizacijo materialnih sredstev za potrebe socialnega varstva, načrtnejšo uporabo teh sredstev in večjo družbeno kontrolo nad uporabo teh sredstev. Določila iz te resolucije se bodo začela širše izvajati šele v letu 1962 (v letu 1961 je bil ustanovljen šele en sklad).

Tudi novi zakon o socialnih zavodih uvaja nekatere bistvene spremembe. Socialni zavodi morajo poslovati ekonomsko samostojno, s čimer odpadajo prejšnje dotacije ustanoviteljev, ki so bile često vzrok ukinjanja zavodov s strani LO. Toda sredstva za novogradnjo morajo še nadalje zagotoviti ljudski odbori kot ustanovitelji. Na osnovi tega zakona je prešlo vseh 42 socialnih zavodov (od tega 30 domov za stare osebe) na popolno samostojnost. Zavodi že pripravljajo nova pravila o organizaciji in delu, pravilnike o delovnih razmerjih, pravilnike o delitvi osebnih dohodkov in druge. Ob tem prehodu so bili potrebni številni ukrepi, da se prehod na ekonomsko samostojnost čimbelj pospeši.

Pri svetu so namenska sredstva za socialne ustanove, ki se stekajo iz denarnih kazni za prekrške. S temi sredstvi se je v preteklem letu participiralo pri izgradnji in večjih

adaptacijah 24 varstveno-vzgojnih ustanov in ostalih socialnih zavodov, za kar je bilo potrošenih 88 milijonov dinarjev. S to razdelitvijo v obliki participacije, ki je bila različna glede na pomen, važnost in nujnost ter na lokacijo zavodov, se je angažiralo dodatnih 250 milijonov dinarjev.

Razvoj socialnega varstva je leta 1961 v pogledu trošenja materialnih sredstev v glavnem potekal v smernicah programa perspektivnega razvoja socialnega varstva LR Slovenije, vendar ne v celoti s predvideno intenzivnostjo. V letu 1961 je bilo potrošeno za negospodarske investicije socialnega varstva 420,716.000.- din, pri čemer so zajeti vsi viri dohodkov. Ta kvota sicer predstavlja 31.7 % povečanje proti letu 1960, vendar še ne dosega predvidene potrošnje v razdobju 1961-1965 v letnem iznosu 700 milijonov dinarjev. Glavni poudarek pri negospodarskih investicijah socialnega varstva je bil na razvoju vzgojnovarstvenih ustanov in počitniških letovanj, kar predstavlja predvsem preventivne naloge socialnega varstva.

Skupno je po nepopolnih podatkih potrošenih materialnih sredstev v letu 1961 preko 4 milijarde dinarjev. Od tega je potrošenih za varstvo vojaških vojnih invalidov skoraj 2 milijardi sredstev; za investicije preko 420 milijonov in za potrebe socialnega varstva v LO in ObLO okoli 1,800.000.- din (točnejši podatki bodo zbrani šele nekaj kasneje).

Z a š č i t a b o r c e v N O V i n v o j a š k i h v o j n i h i n v a - l i d o v

Izvršni svet LRS je skupno s Svetom in Sekretariatom za socialno varstvo ter organizacijo Zveze borcev v preteklem letu stopnjeval napore reševanja problemov borcev in invalidov s tem, da je bilo to zelo važno vprašanje postavljeno na široko družbeno politično osnovo. Številne socialne zadeve borcev in invalidov so dobile večji poudarek tudi v zvezi s pripravami na proslave ob 20-letnici revolucije. Z namenom, da se borci in invalidi seznanijo z možno zakonito zaščito, so bile pri večini okrajnih in občinskih ljudskih odborih, posebej pa še v okviru organizacij borcev, organizirane ali okrepjene službe pravnih nasvetov. Sekretariat za socialno varstvo LRS je zelo sodeloval s posebno komisijo Glavnega odbora Zveze borcev LRS v zvezi s pripravami za izdajo posebne brošure, namenjene udeležencem NOB - organizacijam borcev in strokovnim službam, v kateri bo na primeren način obravnavana vsa naša pozitivna zakonodaja, ki daje udeležencem in invalidom izjemne pravice. Svet meni, da je to važna oblika pravne pomoči bivšim borcem.

Ker je pravna služba na občinah boljša in bolj urejena, se je

- pospešilo reševanje vseh zadev borcev in invalidov po redni poti in
- so se poiskale izredne rešitve za socialne primere starih borcev, za katere se ne

morejo uporabiti redni predpisi.

Sekretariat je v preteklem letu sodeloval pri predlogih za nove zvezne predpise in dal pobude za dopolnitev obstoječe zakonodaje z aspekta posebnega varstva borcev NOB in invalidov, kakor tudi glede na ostale zakonske predpise, ki so funkcionalno povežani s problematiko varstva borcev in invalidov in s tem sličnih kategorij državljanov, žrtev fašističnega terorja, žrtev vojnega materiala itd.

Sekretariat je kot operativno upravni organ aktivno izvajal instruktorsko kontrolno službo, s posvetovanji in seminarji pomagal pri strokovnem dvigu kadra v službah za zaščito borcev in invalidov ter na ta način prispeval k poenotenju kriterijev in prakse na področju LRS.

Decentralizacija zadev borcev in invalidov

Izvedene so bile vse potrebne priprave za decentralizacijo zadev borcev in invalidov na občinske LO. Načelna problematika borcev in invalidov je bila obravnavana s predsedniki OLO na izvršnem svetu LRS, s predsedniki ObLO s predsedniki komisij za vprašanja borcev in invalidov kot družbenih organov pri ObLO, s tajniki OLO skupno s Sekretariatom za občno upravo. Zaključki teh razprav so jasno pokazali, da je decentralizacija in utrditev teh služb v komunah nujna. Povsod je bilo sprejeto načelo, naj bi se te službe organizirale in utrdile po že obstoječih socialno varstvenih službah pri občinskih ljudskih odborih. Te službe je potrebno izpopolniti s kadri. Sekretariat je v zvezi z decentralizacijo prevzel odgovornost za vzgojo 120 novih uslužbencev, ki bodo pričeli z delom na ObLO-ih predvidoma aprila 1962. Predvidevamo, da se z decentralizacijo ne bo bistveno povečalo število sistemiziranih mest v državni upravi.

Reševanje konkretnih problemov bivših borcev in vojaških invalidov

V preteklem letu je bilo rešenih veliko število invalidskih zadev zaradi zaključnega roka za uveljavljanje pravic po bolezni po zakonu o vojaških vojnih invalidih. V obravnavi so ostali le komplicirani primeri in je bilo v zvezi s tem sproženih veliko obnov postopka in upravnih sporov. Večino teh je obravnaval tudi Sekretariat kot drugostopni upravni organ preko posebne komisije.

Delo komisije za upokojevanje borcev po 73/11 in 80. členu zakona o pokojninskem zavarovanju kakor tudi komisije za dodeljevanje priznavalnin so pri obravnavi posameznih primerov uporabile možnost upokojitve ali dodelitve priznavalnine samo v primerih, kjer se

problemi niso dali rešiti s zaposlitvijo, prekvalifikacijo ali dokvalifikacijo na delovnem mestu, z aktivnim zdravljenjem itd. Od skupnih 734 predlogov za upokožitev po 75. in 80. členu ZPZ ter za dodelitev priznavalnine, je bilo v preteklem letu rešenih 591 predlogov, od tega po 73/11 členu, 97. po 80. členu ZPZ 164 in 328 dodeljenih republiških priznavalnin. Po sklepu Izvršnega sveta LRS in soglasju LO je bilo konec leta 1961 prenesenih z republike na občinske ljudske odbore 211 priznavalnin, zlasti tistih, ki so v večji meri reševale socialne probleme.

Konec leta 1961 je prejemale 439 udeležencev NOB in predvojnih revolucionarjev občinske, okrajne in republiške priznavalnine. Priznavalnina nosi tudi pravico do zdravstvenega zavarovanja.

Pri pravilni orientaciji borcev, da ne iščejo izhoda v upokojevanju in ostanejo čimdalje v delovnem odnosu, je odigral pozitivno 265 a člen ZPZ, ki zagotavlja udeležencem NOB minimalne prejemke. V letu 1961 je prejemale dodatek k plači že 2.072 in je bilo potrošenih 115 milijonov dinarjev.

Poseben problem še vedno predstavlja stanovanjsko vprašanje borcev in invalidov. Ob široki akciji, v kateri je močno sodeloval tudi Svet, je bilo lansko leto dodeljenih 968 stanovanj zaposlenim borcem in invalidom. Za gradnjo stanovanj nezaposlenim (težkim invalidom, upokojenim borcem in oficirjem) je bilo v preteklem letu angažiranih 120 milijonov republiških sredstev kot dolgoročno posojilo stanovanjskega sklada ter 37 milijonov namenskih zveznih sredstev. Določene težave se pojavljajo tudi ob povišanih oskrbninah za otroke padlih borcev v internatih, ker invalidski dodatek ne dosega višine internatske oskrbe. Zato je Sekretariat Sveta skupno z ZB priporočil LO naj podpirajo te otroke s posebnimi podporami.

Problemi kompleksne rehabilitacije invalidskih oseb

V letu 1961 je Svet večkrat razpravljal o problemih kompleksne rehabilitacije in sprejel konkretne zaključke ne samo zaradi pospešenega reševanja teh problemov, temveč tudi zaradi povečanega interesa za reševanje te problematike. Zelo se je izboljšalo sodelovanje med prizadetimi organi in institucijami, ki se bavijo z rehabilitacijo, kar je bilo nakazano v lanskem poročilu kot glavna pomanjkljivost.

Komisija Sveta je delovala v dveh smereh: 1) združevala je zainteresirane organe in strokovnjake s področja rehabilitacije in obenem pripravlja republiško posvetovanje o problemih kompleksne rehabilitacije in 2) reševala je konkretne zadeve, kot so kategorizacija otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju s širšega stališča (za samo izvedbo kategorizacije je Sekretariat imenoval posebno komisijo), pregledovala je obstoječe invalidske delavnice po pravilniku o rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov v

invalidskih delavnicah ter nudila konkretno pomoč novo ustanovljenim invalidskim delavnicam.

Dosedanji uspehi in izkušnje pri izvajanju kompleksne rehabilitacije terjajo vnaprej še povečano družbeno akcijo.

Po cenitvah je v Sloveniji okoli 43.000 otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Zaradi tega je bilo potrebno skrbno organizirati evidenco in kategorizacijo.

Strokovne komisije prve stopnje so v letu 1960 že pregledale vse otroke, ki so v zavodih za posebno vzgojo v Sloveniji. V letu 1962 se bo akcija nadaljevala s povečano intenzivnostjo ter bodo pregledovali otroke, ki živijo izven posebnih zavodov. Po končani akciji bodo strokovni in družbeni delavci zbrane podatke analizirali ter pripravili načrte za šolanje in rehabilitacijo prizadetih otrok. Na osnovi zbranih podatkov bo nujno potrebno zagotoviti potrebna materialna sredstva za razvijanje mreže posebnih zavodov. Reševanje te problematike zadeva predvsem področje posebnega šolstva.

Večji del mlajših in starejših invalidov je na usposabljanju (priučevanju) ali pa na prekvalifikaciji v invalidskih delavnicah ali pa so v njih zaposleni. Teh je v Sloveniji že 16. V invalidskih delavnicah so zaposleni invalidi tistih kategorij in svojstev, ki se sicer ne bi mogli zaposliti v gospodarskih organizacijah brez predhodne usposobitve ali pa izkoriščajo ugodnost, da so zaposleni v delavnicah, ker so te blizu njihovih stalnih bivališč. Ustanovitelji invalidskih delavnic so okrajni in občinski LO. Kot ustanovitelj pa največkrat nastopajo zavodi za zaposlovanje delavcev in zavodi za socialno zavarovanje.

Za najtežje invalide so ustanovljene tri posebne invalidske delavnice, v katerih se bodo usposabljali in zaposlovali. Vsi trije zavodi, ki bodo imeli okrog 200 delovnih mest bodo reševali njihove probleme iz področja vse republike. Njihova osnovna naloga je usposabljanje najtežje invalide za sodobno proizvodnjo ter zaposlovanje v gospodarskih organizacijah na prirejenih delovnih mestih.

Na področju rehabilitacije vojaških vojnih invalidov so LO in služba varstva invalidov storili manj kot je bilo pričakovati. Temu so vzrok nekatere objektivne težave. V letu 1960 je izšla zvezna uredba o rehabilitaciji vojaških vojnih invalidov, to je v času, ko so bili najmlajši invalidi stari že 35 in več let, povprečno pa že 45 let. Ugodnosti, ki jih predpisuje ta uredba, se trenutno poslužujejo 104 vojni invalidi. Prav zaradi tega ta del sistema invalidskega dodatka destimulativno vpliva na odločitev invalida, ker z nastopom rehabilitacije ali s sklenitvijo delovnega razmerja izgubi pravico do splošnega invalidskega dodatka.

Varstvo otrok in družine

Za pravičen razvoj otrok in pomoč družini pri otroškem varstvu imajo vzgojno varstvene ustanove zelo pomembno vlogo zlasti v preventivnem smislu. Pri prizadevanjih za rešitev tega je bila v preteklem letu koordinacija med organi šolstva in socialnega varstva ter Zveze prijateljev mladine osnovno vodilo konkretnih akcij. Na ta način so bili v Sloveniji doseženi lepi uspehi. Vendar razvoj otroških varstvenih ustanov tudi v letu 1961 še ni potekal v skladu z družbenim razvojem, pač pa je dokaj zaostal.

V Sloveniji je bilo maja 1961 po podatkih Zavoda za statistiko 197 varstvenih ustanov, v katerih je bilo 12.704 otrok, tako da je bilo na 1.000 zaposlenih v družbenem sektorju 28,2 otrok vključenih v varstveno ustanovo oziroma da je bilo na 1.000 zaposlenih žensk le 14 otrok v teh ustanovah. Po podatkih istega zavoda je bilo maja 1960 187 ustanov z 12.042 otroki ali 27,9 otrok na 1.000 zaposlenih. Do konca leta 1961 se je število ustanov dvignilo na 212, kljub temu pa potrebujemo vsaj za 30 % več varstveno vzgojnih ustanov, da bi tako lahko zagotovili varstvo najbolj potrebnim otrokom zaposlenih staršev.

Zaradi izredne važnosti otroškega varstva v komunah in stanovanjskih skupnostih je o teh vprašanih razpravljala Ljudska skupščina LRS, ki je v posebni Resoluciji priporočila hitrejše in uspešnejše reševanje teh vprašanj. Resolucija poudarja, da je potrebno pri urejanju otroškega varstva upoštevati najrazličnejše oblike organiziranega varstva ter v njih razvijati pestro vsebino dela, ki bi zadovoljevala različne potrebe otrok in družin v njihovih interesih, željah in ekonomskih zmogljivostih. Vse to naj se upošteva pri izdelavi tipizacije ustanov otroškega varstva, ki naj bi predvidela tudi enostavne gradbene elemente in preproste urejene prostore.

Kljub jasno formuliranim načelom za razvoj in vzdrževanje otroškega varstva smo v neposredni praksi zasledili tudi nepravilna tolmačenja Resolucije, ki so povzročila, da se nekatere otroške ustanove znašle v težavnem položaju. Zlasti se je nepravilno razumelo uvajanje sistema gospodarjenja v teh ustanovah in vzbujalo zmedo med državljanji glede pokrivanja ekonomske cene storitev.

Sekretariat je nenehno tudi spremljal razvoj družinskega varstva, predvsem rejništva, posvojitve in skrbništva. Rejniške službe se po izdaji republiškega zakona o rejništvu in posebnih navodilih, izdanih leta 1961, razvijajo bolj enotno in bolj strokovno.

Svet je proučil tudi problematiko posvojitve v LRS in ugotovil, da je potrebno tudi na tem področju bolj poglobljeno in strokovno delo.

Družbeno neprilagojena mladina in novele KZ

Sekretariat je spremljal izvajanje vzgojnih ukrepov, ki jih sodišča izrekajo nad mladoletnimi storilci kaznivih dejanj. Leto 1961 je bilo drugo leto uporabljanja novih vzgojnih ukrepov in obenem prvo leto, ko so se ti vzgojni ukrepi povsem prilagodili noveli KZ. Skrbstveni organi so z novelo KZ dobili pomembne nove naloge.

Ekscesi mladine se pri nas izražajo v glavnem v premoženjskih deliktih, telesnih poškodbah in kršitvah prometne discipline. Od uveljavitve noveliranega kazenskega zakonika je bilo izrečenih zoper mladoletne storilce 773 vzgojnih ukrepov, od tega v letu 1960 398 ukrepov. Sodišča so v pripravljalnem postopku sodelovala s skrbstvenimi organi, zato so bili domala v vseh primerih uporabljeni pravilni vzgojni ukrepi, ki so ustrezali predvsem mladoletnikovi osebnosti in okoliščinam, v katerih živi, in končno tudi značaju storjenega kaznivega dejanja.

Skrbstveni organi opravljajo vzgojni ukrep strožjega nadzorstva nas 305 mladoletniki. To nalogo skrbstveni organi, predvsem tisti, ki so zadolžili za to delo strokovne socialne delavce, dokaj zadovoljivo opravljajo in so imeli nekateri že take uspehe, da so sodišča v 17 primerih ustavila izvrševanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva po preteku enega leta, kar je najkrajša možna doba trajanja tega ukrepa.

Ob proučevanju vzrokov, ki mladoletnika privedejo do kaznivih dejanj ugotavljamo, da so ti pojavi v pretežni večini v nepopolnih in neurejenih družinah, kjer ni poskrbljeno za primerno vzgojo in varstvo otrok. Resolucija o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu predstavlja tudi zaradi tega pomemben napredek.

Problemi staranja in varstvo odraslih

Povprečna življenjska doba se je po vojni močno povišala. V Jugoslaviji je Slovenija glede na povprečne življenjske dobe na prvem mestu in sicer se je povprečna življenjska starost od leta 1931 podaljšala za približno 16.5 let ter je znašala v preteklem letu za moške 66 in za ženske 71 let. Ob tem ugotavljamo, da je samo v Sloveniji 12.6% ali okoli 200.000 prebivalcev starih nad 60 let. Podaljšana življenjska doba prinaša s seboj tudi nove probleme, s katerimi se v preteklosti še nismo toliko srečevali.

Osnovni principi varstva starih pri nas so sicer znani. Star človek naj ostane v domačem okolju, kadar je le mogoče, kjer je življenja najbolj vaje. Če tega sam ne zmore več, tedaj je potrebno organizirati tujo pomoč in obenem poskrbeti tudi za druge

oblike varstva, ki omogočajo starejšim ljudem primerno okupacijo in razvedrilo. Prav stanovanjske in krajevne skupnosti so prve, kot je ugotovil tudi Svet, ko je razpravljajal o teh vprašanjih, ki lahko najbolj primerno razvijajo razne oblike pomoči preko servisnih služb in drugih oblik pomoči ostarelim ljudem. Svet je preko komisij in posvetovanj pričel intenzivneje proučevati te probleme in ugotavljal, da je treba naloge in probleme staranja postavljati tudi pred zdravstvo, komunalne službe, urbanistične organe in druge. Komisija Sveta je ob sodelovanju strokovnjakov in tujih izkušnjah pripravila gradivo o socialnem delu v stanovanjskih in krajevnih skupnostih, kjer so navedene tudi sodobne oblike pomoči staremu človeku. Svet je na svojem zasedanju sprejel priporočila in zaključke, ki jih je posredoval ne samo komunam, ampak tudi stanovanjskim skupnostim. Pritisk na socialne zavode za ostarele ljudi se stopnjuje, čeprav je zasedba že danes skoraj polovico nad razpoložljivimi kapacitetami. V letu 1961 je bilo že 3618 (1,8%) nad 60 let starih oseb v socialnih zavodih. Ti zavodi sprejemajo predvsem najnujnejše primere. Veliko takih bolnikov ostaja tudi v bolnicah preko potrebne gačasa. Ti bolniki lahko ostanejo v primerni oskrbi doma ali pa v zavodih, kar bi močeno razbremenilo bolniške posteljne fonde in finančno razbremenilo zavode za socialno zavarovanje. Zaradi tega so potrebni še nadaljni naporji za reševanje tega sicer ne povsem novega problema, ki postaja vse akutnejši.

Ob tem je Sekretariat pregledal tudi zavodsko varstvo starejših oseb in izvedel med ostalim v zavodih anketo o delovnih in življenjskih pogojih varovancev in osebja v domovih. Analiza tega stanja je pokazala dokaj slabo stanje tako glede življenjskih pogojev, kakor tudi glede strokovnosti. Za boljše strokovno delo uslužbencev so bili storjeni potrebni ukrepi in v teku leta organizirani zelo uspešni seminarji. Del gradiva seminarjev je bil izdan tudi v posebni brošuri.

Družbena denarna pomoč

O vprašanju družbene denarne pomoči je Svet obširno razpravljajal tudi v letu 1961 in sklenil, da je treba zagotoviti socialno ogroženim osebam primerno pomoč.

Svet za socialno varstvo je poslal občinskim ljudskim odborom posebno priporočilo kot dopolnilo k Resoluciji. V priporočilu opozarja na posamezne kategorije državljanov, ki so prvenstveno potrebni družbene denarne pomoči, kot zaščita žrtev fašističnega nasilja ter žrtev vojne in vojnega materiala v vseh tistih primerih, ko pomoči ni mogoče zagotoviti na podlagi rednih predpisov ali drugih oblik. Tako postaja družbena denarna pomoč le ena izmed oblik pomoči potrebnemu občanu, ne pa najvažnejša. Sicer se je povprečna denarna pomoč dvignila v letu 1961 na 3.251.- din (leta 1960 le 2.285.- din), število koristnikov stalnih pomoči pa je padlo od 16.308 v letu 1960 na 14.940 v letu 1961. Enkratne pomoči so se povečale od 3.782.- din na 5.422.- din v letu 1961. Število koristnikov pa je padlo od 10.960 na 9.433 oseb. Toda tudi tako povišane podpore so še vedno zelo nizke. Novi problemi nastajajo tudi pri tistih ostarelih kmetovalcih, ki

zaradi starosti ne zmorejo uspešno obdelovati svoje zemlje in jih je potrebno podpirati. Toda to je širši problem, ki ga je možno dokončno reševati le skladno s socializacijo naše vasi.

Problematika izseljencev - povratnikov

Veliki večini izseljencev-povratnikov je bila na podlagi konvencij v teku let urejena materialna stran v zvezi z njihovimi pravicami iz socialnega zavarovanja. Za povratnike iz držav, s katerimi Jugoslavija še nima takih bilateralnih dogovorov, se na podlagi ustreznih listin izplačuje začasna akontacija, ki pa ne sme preseirati višino XX. zavarovalnega razreda.

Svet za socialno varstvo pa je ustanovil posebno komisijo, ki bo pripravila skupno z Drž. sekretariatom za notranje zadeve predlog za novo sprejemno postajo za izseljence povratnike izven Brestanice. Svet smatra, da je predvsem human in kulturno sprejem povratnika, ki se izraža prav v sprejemnem centru najpomembnejši in prvi stik povratnika z našim družbenim sistemom. To pa ima lahko dalekosežne posledice. Skrbstveni organi bodo morali izseljencem povratnikom posvetiti še več skrbi in ta vprašanja reševati pospešeno. Svet je obširno obravnaval to vprašanje in poslal na podlagi sprejetih zaključkov LO priporočilo, v katerem poudarja izredno pomembnost nalog pri sprejemanju izseljencev, urejevanju njihovih potreb, predvsem pa tudi vloge družbenih organizacij pri vživljanju izseljencev v nove razmere.

Vloga socialnih organov pri pomoči odpuščenim obsojencem

Novi zakon o izvrševanju kazenskih sankcij je socialno varstvenim organom naložil tudi nove naloge glede pomoči odpuščenim obsojencem.

Letno zapuša kazensko poboljševalne domove, vzgojne poboljševalne domove in okrajne zapore preko 2.000 oseb. Pomoč odpuščenim se očituje predvsem v začasni nastanitvi, pri prehrani, v pomoči pri ureditvi družinskih razmer ali nesoglasij, pri zaposlitvi in končno v določenih primerih tudi v denarni pomoči.

Svet je ugotovil, da je bilo dosedanje delo odborov za pomoč odpuščenim obsojencem obsežno in tudi največkrat uspešno. Občinski LO za pomoč odpuščenim obsojencem bodo morali predvideti prostovoljne socialne delavce tudi za te osebe kot svetovavce.

Razprava na Svetu je tudi ugotovila, da bi bilo potrebno stike z obsojencem vzpostaviti

že v času prestajanja zaporne kazni, ker bi se na ta način zagotovilo kontinuirano delo resocializacije prizadetega.

Na zaključku lahko ugotovimo, da sta Svet in Sekretariat za socialno varstvo LRS v prvem letu petletnega perspektivnega razvoja socialnega varstva preko raznih oblik dela storila pomemben korak k nadaljnjemu utrjevanju reševanja socialnih problemov na sodoben način in k utrjevanju socialne politike, ki se s svojo pomembno vsebino vključuje v sistem družbenega, gospodarskega in političnega življenja sploh.

Ti rezultati se v letu 1961 poleg osnovnih kompleksnih nalog socialnega varstva odražajo na področju ustanavljanja samostojnih strokovnih služb, na področju izobraževanja kadrov in in na področju rehabilitacije invalidov. Na ostalih že ustaljenih področjih socialnega varstva pa se odražajo ti rezultati v poglobljenem delu za reševanje socialne problematike s pritegovanjem širšega kroga družbenih organov, organizacij in tudi posameznih strokovnjakov, s katerimi smo proučevali določene socialne probleme, ki jim je nato dal Svet družbeno oceno in pripravil potrebne zaključke, predloge in priporočila.

Celotno delo Sveta mora biti tudi vnaprej še bolj usmerjeno h komuni in njenim organom ter družbenim organizacijam kot osnovnim nositeljem in izvajalcem socialnega varstva. Vse konkretne akcije republiškega organa se morajo odražati v uspehih komune. Za ostala področja komune, kjer so socialni problemi najtežji in se neprestano pojavljajo novi, se morajo le-ti še posebej skrbno proučevati in reševati.

Tako vsebino in način dela predstavlja sprejeta Resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva.

PROGRAM DELA

SVETA IN SEKRETARIATA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS ZA LETO 1962

A.

Delo Sveta za socialno varstvo LRS bo vsebinsko nadaljevanje uveljavljanja in izvajanja Resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva in Resolucije o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu kot najvažnejših dokumentih sodobne socialne politike (varstva).

Realizacija takega delovanja Sveta se bo odražala v povečanem utrjevanju samoupravnih organov socialnega varstva v komuni ob upoštevanju razvoja komunalnega sistema in delitve osebnega dohodka v zavodih in samoupravnih organih.

Svet bo moral v tekočem letu intenzivno delovati pri izvajanju decentralizacije nalog socialnega varstva na komune (predvsem varstva borcev in vojaških invalidov) in skladno s tem spreminjati tudi vlogo Sekretariata Sveta v analitični in instruktorski organ.

- I. Svet bo moral kot prvenstveno nalogo izvršiti analizo dela družbenega upravljanja v socialnem varstvu tako svetov in komisij pri ljudskih odborih kakor tudi družbenih organov pri samostojnih socialnih zavodih. S tem bo izpopolnjeval sistem, organizacijo in vsebino dela socialnega varstva v komuni.

Na osnovi dosedanjih izkušenj bo Svet obravnaval stanje socialnega dela v gospodarskih organizacijah, da bi se to delo hitreje in uspešneje razvijalo, predvsem pa tesneje povezovalo s socialnim delom v komuni.

Svet bo spremljal razvoj socialnega dela v stanovanjskih in krajevnih skupnostih na osnovi priporočila, ki ga je Svet izdal v preteklem letu.

Po možnosti bo Svet posebej obravnaval tudi razvoj socialnega dela v zdravstvu, socialnem zavarovanju in šolstvu, skupno z odgovarjajočimi družbenimi organi.

Svet bo razpravljal tudi o vprašanju že obstoječih socialnih centrov, o njihovem delu in metodah ter drugih problemih, ki so se pojavili v tej novi strokovni službi socialnega varstva. Na podlagi analiz bo razpravljal o njihovem delu ter povezovanju z vsemi družbenimi mehanizmi komune in pospeševal nastajanje novih centrov v socialnem delu, predvsem v večjih in močnejših komunah.

- II. Kot zelo pomembno nalogo bo Svet obravnaval po izvršenih analizah stanje borcev v socialnem varstvu tako strokovnih kot tudi družbenih, ki delujejo v občinskih in okrajnih svetih socialnega varstva, v svetih za varstvo družine, v svetih socialnih zavodov in drugod.

Taka analiza bo morala zajeti predvsem sledeča vprašanja:

- potrebe socialnih in prostovoljnih delavcev na vseh področjih socialnega dela;
- profil socialnih delavcev v okviru rednega in izrednega usposabljanja (šola in druge oblike);
- oblike usposabljanja socialnih delavcev predvsem usposabljanja na delovnem mestu, o nagrajevanju in sistematizaciji delovnih mest.

- III. Svet bo moral razpravljati tudi o vprašanjih ekonomske dokumentacije socialnega varstva, ki jo bo pripravil Sekretariat. Svet bo razpravljal in sklepal o perspektivnem družbenem planu na področju socialnega varstva v petletnem obdobju vključno o programu v letu 1963, o republiških negospodarskih investicijah ter o dosedanjem izvajanju družbenega plana.

Svet bo moral urediti sklad za socialne ustanove po načelih Resolucije Ljudske skupščine LRS o uporabi sredstev republiških skladov predvsem v pogledu javnosti in družbene kontrole delitve teh sredstev.

Svet bo moral razpravljati in pospeševati ustanavljanje občinskih skladov za socialno varstvo po načelih Resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva.

IV. V okviru tako usmerjenega dela bo Svet poglobljeno deloval predvsem na naslednjih pomembnih nalogah:

Pri otroškem varstvu bo v tesnem sodelovanju s Svetom za šolstvo in Zvezo prijateljev mladine spremljal in poglobljal vsebino in nove oblike otroškega varstva v komuni in stanovanjski skupnosti, zlasti organizacijo in delo varstveno vzgojnih ustanov, od enostavnih do bolj razvitih, o tipih novogradenj kot tudi vprašanja ekonomske cene teh ustanov.

Poleg tega bo spremljal in razpravljal o rejništvu na podlagi zbranega gradiva v zvezi z uveljavljanjem načel novega zakona o rejništvu.

Na področju kategorizacije in evidence otrok, ki so moteni v duševnem ali telesnem razvoju, bo potrebno podvzeti vrsto ukrepov za hitrejši razvoj posebnih zavodov za rehabilitacijo prizadetih otrok.

Problemi starejših oseb zahtevajo vse večjo družbeno skrb, zlasti zaradi vse večje važnosti teh vprašanj. Naše delo bo treba usmeriti tako v preventivno delo, kakor tudi v kurativno.

Svet naj bi prispeval k usmeritvi glede urbanizacije naselij in graditve stanovanj tako, da se upoštevajo tudi nastanitvene potrebe starih ljudi. Svet naj bi prispeval k pospešeni organizaciji služb za pomoč starim ljudem na domovih. V sodelovanju s Svetom za zdravstvo naj se hitreje uveljavlja skrb za bolehne in stare ljudi na domu, v zdravstvenih in socialnih zavodih.

Posebej bo moral Svet razpravljati o problemih ostarelih kmetovalcev, ki ne morejo več učinkovito obdelovati zemlje. Tem osebam bo potrebno zagotoviti potrebno družbeno pomoč. To problematiko bo Svet obravnaval z zainteresiranimi organi.

V sodelovanju z zainteresiranimi organi bo Svet razpravljal tudi o nekaterih družbeno negativnih pojavih, predvsem o vprašanju zdravljenja kroničnih alkoholikov, o prostituciji in o negativnih pojavih med mladino.

Po vprašanju kvalitetne zaščite invalidov in borcev bo Svet deloval v utrjevanju te službe, ki bo tekom leta decentralizirana na občinske ljudske odbore.

Svet bo še nadalje vodil izvajanje enotnejše politike na problemih kompleksne rehabilitacije invalidnih oseb ter v povezovanju z vsemi zainteresiranimi organi, ki se bodo udeležili tudi prvega strokovnega posvetovanja o problemih kompleksne rehabilitacije v LR Sloveniji.

Svet bo moral obravnavati tudi vprašanje tiska kot pomembnega faktorja, ki bo povezoval izkušnje socialnega varstva na vseh področjih socialnega dela.

Svet za socialno varstvo LRS bo izvajal te zahtevne naloge preko svojih stalnih oblik in metod dela, tako preko komisij Sveta in komisij Sekretariata za socialno varstvo LRS, ki bo poleg strokovnih uslužbencev zbiral, pripravljal in analiziral zbrano gradivo iz posameznih področij socialnega varstva ter v obliki informacij, poročil, analiz, strokovnih mnenj posredoval Svetu, ki bo na zasedanjih zbrano gradivo proučeval, sklepal in izdajal priporočila.

B.

Sekretariat Sveta za socialno varstvo LRS bo na posameznih področjih socialnega varstva deloval predvsem po teh vprašanjih in problemih:

1. Kadrovsko vprašanje je eno izmed najvažnejših nalog Sekretariata kot tudi Sveta za socialno varstvo LRS. Sekretariat bo predvsem proučil organizacijske oblike, kadrovske sestav in vsebino dela svetov kot občinskih in okrajnih organov družbenega upravljanja in sodeloval pri izbiri in tudi usposabljanju teh članov.

Prav tako bo Sekretariat izvršil na podlagi zbranega gradiva tudi analizo strokovnega kadra na področju socialnega varstva kot tudi v drugih javnih službah in v gospodarstvu, zaradi uspešnega poslovanja teh kadrov v enotnem izvajanju socialne politike LO.

Zaradi potreb kadra bo Sekretariat pripravil in tudi dopolnil program za strokovne izpite socialnih delavcev in prekvalifikacijo upravnih uslužbencev brez izobrazbe za socialne delavce III. vrste.

Skupno z zainteresiranimi predstavniki in organi OLO Maribor bo proučil tudi pogoje za redno izobraževanje socialnih delavcev v Mariboru, analiziral kadrovske zmogljivosti in potrebe po socialnih delavcih na tem področju.

Za izboljšanje socialnega dela na komunah bo izvedel več krajših seminarjev za uslužbence socialnega varstva kot tudi za člane družbenega upravljanja. Pripravil bo seminar za tiste uslužbence, ki želijo doseči kvalifikacijo socialnega delavca III. vrste.

2. Plansko ekonomska služba bo morala izdelati tekom leta več zelo važnih nalog, ki bodo pripomogle k hitrejšemu in kvalitetnejšemu razvoju socialnega varstva v Sloveniji. Izdelati bo morala analizo okrajnih in občinskih perspektivnih družbenih planov za razdobje 1961 - 1965, in družbenih planov za leti 1961 in 1962. Ta analiza bo trdna podlaga za nadaljnji razvoj socialnega varstva v naslednjih letih.

Izdelana bo tudi analiza izvršitve družbenega plana za leto 1962, ker bodo tako lahko dane osnovne smernice za nadaljnji razvoj v letu 1963, ko bo Svet sodeloval pri sestavi predloga družbenega plana gospodarskega razvoja LR Slovenije v letu 1963 za področje socialnega varstva.

Prav tako bo izvršena analiza vseh socialnih skladov za financiranje socialnega varstva, ki bodo osnovani tekom leta. Ob tem bodo proučene tudi možnosti, kako vpliva Sklad za socialno varstvo v komuni na razvoj socialnega varstva.

Obenem bo izdelan tudi plan republiških negospodarskih investicij socialnega varstva v letu 1962.

Kot važna naloga bo tudi izdelava sistema razdeljevanja sredstev iz Sklada za socialne ustanove in njegovo pravno ureditev.

3. V zvezi s priporočilom Sveta bo Sekretariat intenzivno deloval na utrditvi socialnih služb v stanovanjskih skupnostih. Sekretariat bo še nadalje deloval v smeri nadaljnjega ustanavljanja socialnih centrov kot enot strokovne službe socialnega varstva komune izven upravnega organa. Zaradi tega bo proučil materialne kadrovske pogoje dosedanjih socialnih centrov in stremel, da se centri ustanavljajo v večjih in močnejših komunah kot v občinah Žalec, Šoštanj, Slovenske Konjice, Ajdovščina, Tolmin, Koper, Jesenice, Kranj, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Murska Sobota, Novo mesto, Ljubljana - Bežigrad, Ljubljana - Vič in Maribor - Tabor.

V obstoječih centrih za socialno delo bo Sekretariat proučil še delo družbenih organov, vsebino in metode strokovnega dela ter njihovo uveljavljanje v družbenem mehanizmu komune, zlasti na področju preventivne dejavnosti. Sekretariat bo v okviru dela socialnih centrov proučil vprašanje vzgoje laičnih socialnih delavcev kot eno izmed posameznih nalog centrov za socialno delo.

4. V sodelovanju z organi šolstva in zdravstva, ZPM in nekaterimi drugimi družbenimi organizacijami bo proučeval in poglobljal vsebino in nove oblike dela otroškega varstva v komuni in stanovanjski skupnosti, nadalje ekonomska vprašanja in iskanje najboljših rešitev otroško varstvenih ustanov, spremljal novogradnje in preureditev prostorov, lokacije in podobno.

Ob uveljavitvi novega Zakona o rejništvu, bo zbiral podatke o rejniški službi v okviru centrov za socialno delo in drugo gradivo iz tega področja.

Na področju skrbništva mladoletnih in starejših oseb pod skrbništvom bo zbral podatke

ke in druge činitelje zaradi proučevanja potrebnih sprememb temeljnega zakona o skrbništvu.

Sekretariat bo s primernimi ukrepi (posvetovanja, navodila, itd.) pospešil izvajanje kategorizacije in evidence otrok izven zavodskega varstva, ki so moteni v telesnem ali duševnem razvoju ter spremljal in tudi vodil delo komisij za izvajanje kategorizacije I. stopnje.

Nadalje bo izvršil analizo dela skrbstvenih organov pri izvajanju vzgojnih ukrepov v pogledu strožjega nadzorstva (novela KZ) in nato predložil Svetu zaradi poglobljenega dela na tem področju. Potrebno bo izvršiti tudi vse priprave za izvajanje vzgojnega ukrepa oddaje v disciplinski center.

Sekretariat bo zbral in analiziral socialne indikacije, zaradi katerih so bile v zadnjih letih dovoljene odprave plodu. Nato bo proučil delo strokovnih organov socialnega varstva pri tem vprašanju kot tudi delo pri saniranju posameznih primerov.

Sekretariat bo preko strokovne skupine za varstvo družine organiziral več posameznih sektorskih posvetovanj za občinske referente po vprašanjih rejništva, skrbništva in izvajanju strožjega nadzorstva nad mladoletnimi prestopniki, pa tudi posvetovanja o nekaterih drugih vprašanjih (n.pr. o pripravah za pričetek izvajanja vzgojnega ukrepa oddaje v disciplinski center).

5. Problemi na področju varstva odraslih so zelo heterogeni tako po vsebini in delu odraslih, ki so potrebni posebne družbene skrbi sploh in posebej po vsebini in delu v specialnih zavodih, ki so ustanovljeni za oskrbo teh oseb. V letu 1962 bo zato potrebno predvsem naslednje:

Intenzivno proučevanje in izvajanje preventivnih oblik dela s starimi ljudmi v stanovanjskih skupnostih. Ob tem pripravljati gradivo o gradnji in opremljanju stanovanj za starejše ljudi. O individualni oskrbi v tujih družinah, o organizaciji službe za pomoč starim ljudem na domu in o organizaciji službe za pomoč starim ljudem v primeru bolezni. Sekretariat bo pripravil gradivo za širše posvetovanje o preventivnih oblikah dela s starimi ljudmi v stanovanjski skupnosti.

Na področju zavodskega varstva bo Sekretariat proučil programski del za graditev novih zavodov ter oskrbel izdelavo tipskih projektov. Nadalje bo proučil strukturo in ceno oskrbnega dne, spremljal formiranje organov družbenega upravljanja, proučil profile strokovnega osebja ter njih usposabljanje. Za konkretno usposabljanje strokovnega osebja bo priredil seminar o zaposlitveni terapiji, dopolnilni seminar za bolničarke, seminar za računovodje ter posvetovanje z upravniki in predsedniki zavodov za stare ljudi o problemih teh zavodov.

Skupno s Kmetijskim inštitutom bo analiziral stanje ostarelih kmetovalcev, ki ne morejo več obdelovati zemlje in jim bo potrebno zagotoviti primerne oblike družbene pomoči.

Sekretariat bo še nadalje v smislu Priporočila Sveta (35. seja) spremljal vprašanja o izseljencih - povratnikih preko občinskih ljudskih odborov ter konkretno pomagal pri izvajanju tega priporočila.

Na podlagi Priporočila Sveta o družbenih denarnih pomočeh bo pripravil analizo o izvajanju tega priporočila in o stanju družbenih pomoči.

V zvezi s priporočilom Sveta občinskim ljudskim odborom po vprašanju dela odborov državljanov za pomoč odpuščenim obsojencem bo Sekretariat nudil konkretno pomoč preko seminarja v Ljubljani in Mariboru za predsednike in tajnike teh odborov in organiziral seminar za svetovalce odpuščenim obsojencem.

V pogledu družbeno negativnih pojavov kot so to alkoholizem, prostitucija in negativni pojavi med mladino, bo Sekretariat izbiral gradivo zaradi analiziranja teh pojavov. To gradivo bo zbrano v sodelovanju z DSNZ LRS.

Posebej bo potrebno proučiti tudi vprašanja Ciganov v pogledu socialno - varstvene zaščite. Ta problematika je posebno akutna v Mursko soboškem okraju in po nekaterih predelih drugih okrajev.

6. Sekretariat bo v zvezi s prenosom zadev invalidov in borcev po petih seminarjih (4. seminarji za občinske in 1 za okrajne upravne organe) usposobil predvidene kadre kot upravne organe na komuni zaradi razširjenih pristojnosti. Zagotovil bo tudi instruktajžno pomoč organom prve in druge stopnje.

Obnem bi proučil tudi dosedanji sistem klimatsko - topliškega zdravljenja WI zaradi poenostavitve dosedanjega kompliciranega postopka kot tudi možnosti proučitve poenostavljanja pridobitve pravice do ortopediranja.

Sekretariat bo nudil strokovno pomoč pri dokončnih ukrepih za kolonizirane borce v Apaški kotlini, ki so zašli v socialne in ekonomske težave. Končno bodo še nadaljnja posebna prizadevanja za reševanje stanovanjske problematike predvsem nezaposlenih borcev in invalidov. V ta namen bomo poskušali usmeriti sredstva iz republiškega sklada v tista področja, ki so manj razvita in težje rešujejo te probleme.

Sekretariat bo tudi organiziral seminarje za vse tiste uslužbence, ki bodo opravljali posle na občinskih ljudskih odborih in zadeve varstva borcev in invalidov, zaradi hitrejšega in kvalitetnejšega reševanja teh zadev. O konkretnih problemih varstva borcev in invalidov bo organiziral posebna posvetovanja.

7. Republiški upravni organ bo še nadalje sprovajal čim enotnejšo politiko na področju kompleksne rehabilitacije invalidov v Sloveniji predvsem za še tesnejšo koordinacijo vseh zainteresiranih organov in organizacij. Ob tem bo preko komisije Sveta pripravil široko strokovno posvetovanje o teh problemih in načinu njihovega reševanja ter čim rentabilnejše politike nalaganja sredstev za rehabilitacijo.

Obenem bo pripravljaj skupaj z drugimi organizacijami vse potrebne priprave za izhajanje revije "Rehabilitacija", ki bo obravnavala to problematiko širše iz družbenega aspekta kot dosedanja revija "Rehabilitacija".

Med drugimi konkretnimi nalogami Sekretariata bo preko posebne komisije, v kateri bodo zainteresirani organi, pregledal vse dosedanje invalidske delavnice, katerim je Svet v letu 1961 dal ta status zaradi prilaganja določbam pravilnika (Ur. l. FLRJ št. 3/61).

Sekretariat bo deloval tudi preko posebne samostojne študijske grupe kot samostojne službe, ki bo v okviru kadrovskih možnosti proučevala določena kompleksnejša reševanja in skušala kazati konkretne rešitve za skladnejši sodobni razvoj socialnega varstva.

Tako bo Sekretariat moral v letu 1962 delati mnogo intenzivneje in vsebinsko poglobljeno, izvršiti vrsto analiz in podati predloge, da bo Svet za socialno varstvo lahko čim uspešnejše deloval v smeri nadaljnjega poglobljanja in utrjevanja socialne politike v Sloveniji.

Prav tako bo Sekretariat pritegnil k sodelovanju tudi strokovnjake iz drugih sličnih področij socialnega varstva za iste cilje.

DECENTRALIZACIJA SLUŽB ZA VARSTVO INVALIDOV IN BORCEV NOV

Varstvo invalidov in borcev NOV je v nenehnem razvoju in se izpopolnjuje z večanjem možnosti, ki jih nudijo gospodarski uspehi socialistične graditve. Naša invalidska zakonodaja nudi kvalitetno varstvo ne samo vojaškim vojnim invalidom in družinam padlih borcev, temveč tudi mirnovnim vojaškim invalidom, invalidom protiletalske zaščite, predvojaške vzgoje ter osebnim in družinskim invalidom iz prve svetovne vojne. Poleg posebnih predpisov o vojaških vojnih invalidih je tudi v okviru zakonitih predpisov socialnega zavarovanja vrsta posebnih določil, ki zagotavljajo vojaškim vojnim invalidom in borcem NOV ugodnejše pogoje za dosego pravic pri zaposlovanju, upokojevanju itd. Zaščita invalidov in borcev NOV se je razvila v naši državi v obsežen, enoten sistem, zaradi česar se uvršča naša zakonodaja iz tega področja med najnaprednejše na svetu.

Čeprav je bilo izpopolnjevanje posebne zakonodaje za varstvo invalidov in borcev NOV vedno skladno povezano z našim gospodarskim in političnim razvojem pa je moči ugotoviti, da izvajanje te zakonodaje često zaostaja za našim gospodarskim in družbenim razvojem. V povojnem obdobju so bile te službe strogo centralizirane, saj je vse do leta 1957 odločala o pravicah invalidov republiška uprava v prvi stopnji in zvezna uprava

v drugi stopnji. Šele leta 1957 je bila izvršena decentralizacija iz republiške na okrajne ljudske odbore, ki so še danes prvostopni organi ter odločajo o večini pravic, ki so zagotovljene z zakonom. O nekaterih pravicah pa celo danes odločajo zvezni in republiški organi na prvi stopnji.

Iz tega izhaja, da so službe za varstvo invalidov in borcev NOV razmeroma odmaknjene od upravičencev in so skoraj edina od javnih služb, ki jih morajo po zakonskih določilih izvajati organi višjih upravno teritorialnih enot. Komune imajo na področju varstva invalidov in borcev le nekaj nepomembnih upravnih pristojnosti, kar vsekakor ni v skladu s komunalnim sistemom. Socialno varstvo je prvenstveno naloga komun - varstvo invalidov in borcev pa je pomemben del socialnega varstva.

Poleg tega pa za obstoječo dosedanje prakso lahko ugotovimo, da so bile službe za varstvo invalidov in borcev pri okrajnih ljudskih odborih razmeroma odtrgane od ostalih družbenih služb, njihovih problemov in nalog. Mnogokrat se je reševalo naloge zaščite vojaških vojnih invalidov in borcev celo izolirano od socialnega varstva. Takšno organizacijsko stanje na okrajnih ljudskih odborih in republiki je često privedlo do zaprtosti in izoliranosti pri reševanju konkretnih problemov, kar je omogočalo uvajanje različnih birokratičnih metod največkrat na škodo upravičencev. Kot logična posledica je bila pasivnost ljudskih odborov pri obravnavanju teh vprašanj, ki so se vedno zanašeli, da bodo reševali probleme invalidov in borcev drugi višji organi ter organizacije invalidov in borcev. Komune so bile šele v zadnjem času aktivneje vključene v reševanje stanovanjskih vprašanj in dodeljevanja priznavalnin borcem in invalidom. Prav pri reševanju stanovskih vprašanj, ki so še vedno zelo slabo reševana v nekaterih večjih centrih in zahtevajo angažiranje velikih denarnih sredstev, se je izkazalo, da so naše komune pripravljene aktivneje posegati na to področje, saj je tako obsežna vprašanja moči reševati le z največjo aktivnostjo komun.

Čeprav je bilo v preteklem letu dodeljenih 968 stanovanj zaposlenim borcem in invalidom, v gradnji pa 154 stanovanj za nezaposlene, so bile izdelane v okviru komun posebne prioritete liste za dodeljevanje stanovanj nezaposlenim, upokojenim in bolnim borcem ter invalidom, je ostala še vrsta borcev in invalidov, ki jim stanovanja še niso zagotovljena. Zlasti je kritična gradnja stanovanj v raznih manjših podjetjih, katere nimajo dovolj sredstev za gradnjo stanovanj in tudi v nekaterih večjih podjetjih, ko gre za borce in invalide, ki nimajo strokovnih kvalifikacij. Vrsta socialnih in zdravstvenih problemov se odpira tudi na podeželju, kjer bo nujno potrebno zaščititi tiste borce, ki ne morejo zaradi bolezni ali starosti aktivno obdelovati zemljo, imajo pa pogoje za doseganje zaščite po predpisih socialnega zavarovanja in posebne invalidske zakonodaje.

Pravice vojaških vojnih invalidov in borcev so zajete v zakonskih predpisih, kot so : zakon o vojaških vojnih invalidih, zakon o mirovnih vojaških invalidih, uredba o invalidskih prejemkih, zlasti o invalidskem dodatku, uredba o profesionalni rehabilitaciji vojaških vojnih invalidov, zakon o javnih uslužbencih, zakon o delovnih razmerjih, zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, zakon o zdravstvenem zavarovanju delav-

cev in uslužbencev ter vrsta drugih uredb in pravilnikov, ki regulirajo invalidom in borcem NOV različne pravice.

Navedeni predpisi dajejo invalidom in borcem NOV sledeče pravice : pravico do medicinske in profesionalne rehabilitacije ter materialne zaščite v času rehabilitacije, pravico do osebne oziroma družinske invalidnine, invalidskega ter posebnega invalidskega dodatka za šolanje otrok padlih borcev, pravico do otroškega dodatka, brezplačno zdravstveno zaščito vključno pravico do nabave ortopedskih pripomočkov, pravico do topliško klimatskega zdravljenja ter vrsto drugih pravic in olajšav pri vožnji, registraciji ter nabavi osebnih motornih vozil, carinske olajšave itd. Pravice, ki so zajamčene v predpisih socialnega zavarovanja so med drugim sledeče: pravice do ugodnejše delovne in pokojninske dobe, boljši pogoji za napredovanje v službi, pravice do povečanja pokojnine, pravica do minimalne pokojnine, ki je enaka pokojnini kvalificiranega delavca, možnosti izjemne pokojnine brez delovnega staža, pravica do posebnega dodatka k plači v višini razlike med dohodkom upravičenca in pokojnino kvalificiranega delavca, povečanje za 20%. Vdove padlih borcev in vojaških vojnih invalidov imajo pravico do pokojnine ne glede na starost, če imajo otroke ali so za delo nezmožne. Družine in otroci padlih borcev imajo vsekakor boljše pogoje za priznanje družinske pokojnine.

Odločanje o naštetih uzakonjenih pravicah invalidov in borcev, zlasti odločanje o invalidninah, pokojninah ter drugih denarnih prejemkih, je zakonodaja poverila upravnim organom okrajnih ljudskih odborov, o upokojitvah po drugem odstavku 73. ter 80. člena zakona o pokojninskem zavarovanju in o pravici do osebne invalidnine v smislu 81. člena zakona o vojaških vojnih invalidih in družinske invalidnine v smislu 83. člena omenjenega zakona, pa je zakonodaja poverila republiškim ali celo zveznim organom.

Kljub dejstvu, da daje družba ogromna sredstva za izvajanje varstva invalidov in borcev, pa se često pojavljajo tudi drugi socialni in zdravstveni problemi, ki jih zakonodaja ne more kompleksno reševati. V dosedanjih prizadevanjih je bilo n.pr. premalo storjenega za šolanje in strokovni dvig invalidov in borcev, ker bi brez dvoma prispevalo k zboljšanju položaja v delovnih kolektivih in tudi k zboljšanju položaja njihovega osebnega in družinskega stanja, aktivnega zdravljenja, psihičnih in organskih obolenj kot neposredni ali posredni posledici vojnih naporov.

Iz resolucije Ljudske skupščine LRS o nalogah komune na področju socialnega varstva jasno izhaja, da je komuna z vsemi svojimi gospodarskimi in družbenimi organizmi nosilka socialne politike na terenu. Hiter družbeni in gospodarski razvoj terja hitro in učinkovito reševanje pestre socialne problematike pri neposrednih družbenih, strokovnih in upravnih organih. Pri ustvarjanju boljših delovnih in življenjskih pogojev našim državljanom, bo uspešna strokovna socialna služba v komuni le tedaj, ko bo sodelovalo v organih delavskega, družbenega in drugega samoupravljanja čimveč državljanov. Pri tem bodo brez dvoma dajali prav bivši borci na razpolago svoje bogate izkušnje.

V času, ko postaja komuna vse bolj asociacija proizvajalcev in potrošnikov, ko utrjuje in razvija svojo materialno bazo za nadaljnji gospodarski napredek, je nujno, da odloča tudi o pravicah svojih občanov - bivših borcev in rešuje njihove probleme v okviru lastnih materialnih možnosti. Zato je Tvezni izvršni svet sprejel že leta 1961 sklep, da se tudi službe za varstvo invalidov in borcev prenesejo na komune kot osnovne enote, ki so dolžne in najbolj upravičene odločati o pomoči svojim občanom. S prenosom pristojnosti v odločanje in izvajanje celotnega družbenega varstva invalidov in borcev v okviru upravnih in družbenih organov komune se ponovno poudarja osnovna dolžnost komune pri kvalitetnem izvajanju kompleksne socialne politike na njenem območju. Decentralizacija pristojnosti bo dala tudi večje možnosti socialni službi komune za neposredno, hitrejše in kvalitetnejše izvajanje zakonskega varstva invalidov in borcev, kakor tudi ostalega varstva, ki ga bo morala biti deležna ta vrsta občanov.

Do sedaj je komuna izvrševala le nekatere na zakonu začrtane pravice vojaških vojnih invalidov in borcev, in sicer: opravljala je strokovne in druge posle za komisijo, ki odloča o priznanju posebne delovne dobe invalidov in borcev, ki se šteje v pokojninsko dobo, reševala stanovanjsko problematiko borcev in njihovo zaposlitev, skrbelo za vzdrževanje grobov padlih borcev, reševala predmete za priznanje občinskih priznavačnin, odločala o pravici do zdravstvenega varstva vojaških vojnih invalidov, o pravici do zdravljenja v naravnih zdraviliščih in pravici do ortopedskih pripomočkov in sanitarnih priprav, odločala o pravici do pogrebne in posmrtnine družinskim članom umrlih invalidov in o pravici do podpore za opremo novorojenca; odločala o pravici do brezplačne in znižane vožnje ter drugih voznih olajšav, zbirala podatke o problemih v zvezi z rehabilitacijo, prekvalifikacijo in zaposlitvijo invalidov v sodelovanju z družbenimi organizacijami. Zbirala in kompletirala zahteve za invalidske prejemke in posredovala te zadeve okrajnemu upravnemu organu, pristojnemu za invalidske zadeve zaradi odločanja.

Po prenosu pristojnosti se bo morala komuna aktivno lotiti reševanja socialno varstvenih nalog, ki se pojavljajo pri borcih in invalidih in so zelo pereče, poleg tega pa bo prevzel upravni organ komune poleg dosedanjih nalog še obširne naloge odločanja o zakonitih pravicah invalidskega varstva, in sicer: reševanje v prvi stopnji zahtevkov za priznanje invalidskega svojstva po ZVVI in ZMVI. V zvezi s tem zbiranje in ocenjevanje dokaznega materiala, vodenje dopolnilnega postopka, zasliševanje strank, posredovanje kompletiranih predmetov osebnih invalidov zdravniški komisiji zaradi ugotavljanja odstotka invalidnosti, izdajanje upravnih odločb, reševanje zahtevkov za obnovo postopka itd., odločanja na prvi stopnji o pravici do splošnega in posebnega invalidskega dodatka ter do otroškega dodatka. V zvezi z navedenim bodo vodili upravni postopek, izdajali upravne odločbe, vršili regulacijo dodatkov v zvezi s spremembami premoženjskega in družinskega stanja upravičencev, odločali o pravici do nabave ortopedskih in sanitarnih priprav ter o pravici do topliško klimatskega zdravljenja. V zvezi s tem reševanje zahtevkov, izdajanje upravnih odločb, izdajanje naročilnic za ortopedske pripomočke in sanitarne priprave ter vodenje ustreznih kartotek in evidenc, odločanje v prvi stopnji o višini oskrbnine za čas rehabilitacije invalidov ter otrok padlih borcev. V zvezi z navedenim proučevanje predlogov za rehabilitacijo, ugotavljanje

nje primernih delovnih mest za rehabilitacijo, sklepanje ustreznih pogodb s podjetji, izdajanje upravnih odločb in vodenje evidence o osebah, ki so na rehabilitaciji, opravljanje pravno in administrativno tehničnih poslov za komisijo za vprašanja invalidov in borcev NOV in komisijo po 164. členu ZPZ, reševanje stanovanjske problematike borcev in invalidov ter upokojenih vojaških oseb, sodelovanje pri pripravah za organizacijo tečajev, na katerih se borci usposabljaajo za polaganje izpitov za dosego kvalifikacije. Skrb za pravilno zaposlovanje invalidov in borcev na ustreznih delovnih mestih. Izdajanje raznih potrdil v zvezi s pravicami borcev in invalidov, zbiranje statističnih podatkov in vodenje predpisanih evidenc v zvezi s posameznimi pravicami invalidov in borcev. Sestavljanje mesečnih poročil o uživalcih invalidnine, izdelovanje občasnih analiz itd., izplačevanje vseh vrst invalidskih in drugih prejemkov ter izdatkov po ZVVI v breme zveznega proračuna. Meritorno kompletiranje računov za zdravstveno varstvo invalidov. Vodenje ustreznih proračunskih knjig in evidenc o izvršenih izplačilih v breme odprtih tekočih računov za posamezne vrste izdatkov, izdajanje nalogov za izplačila prejemkov in računov, izdajanje invalidskih izplačilnih knjižic in knjiženje izvršenih izplačil na podlagi teh knjižic na računске liste, vodenje knjig deponiranih vrednotic. Vodenje zaznamb za invalidske prejemke (preživnine, alimentacije, potrošniška posojila itd.) in preodkazovanje odtegljajev, urejanje posebnih izplačilnih spisov za vsakega invalidskega upravičenca. Sestavljanje letnega predračuna izdatkov, tromesečne plane kreditov in zaključni račun. Vodenje predpisanih finančnih knjig, sestavljanje mesečnih poročil o potrošenih sredstvih, sestavljanje denarnih podatkov pri prenosih predmetov v nadaljnje izplačevanje drudim upravnim organom.

Razen določanja v drugi stopnji v upravnih zadevah in izvajanja pravice nadzora, bodo vsi navedeni posli prešli v pristojnost komune.

Število delovnih mest, nujno potrebnih za pravočasno in kvalitetno izvrševanje upravnih in varstvenih nalog v komuni, je odvisno v prvi vrsti od števila borcev NOV in njihovih družin, ki žive na področju komune ter od števila uživalcev osebnih in družinskih invalidnin ter števila upravičencev do splošnega invalidskega in posebnega invalidskega dodatka. Probleme borcev in invalidov bodo uspešno reševale le tiste komune, ki bodo zagotovile primerno okrepitev socialno varstvenih služb z upravnimi uslužbenci ter z okrepitevijo celotnega socialnega varstva, ki bo nujno moralo aktivneje in često tudi prioritarno reševati probleme borcev in invalidov ter njihovih družin.

S pestrostjo problematike družbenega varstva je povezana tudi težavnost pri izbiri pravih prijemov za rešitev ugotovljene problematike. Že sama zakonodaja s področja invalidskega varstva in drugi predpisi s tega področja so dokaj komplicirani in podvrženi stalnim spremembam. Invalidski prejemki, predvsem invalidski dodatki, predstavljajo bistveni socialni instrument, ki omogoča dokaj kvalitetno zaščito materialno ogroženim invalidskim upravičencem. Že samo to področje zahteva izredno resnega in kvalitetnega dela zaradi dejstva, ker so invalidski dodatki v bistvu odvisni od premoženjskega stanja upravičencev, kar terja veliko angažiranost služb pri stalnem odmerjanju novih invalidskih dodatkov. V Sloveniji je registriranih cca 110.000 članov Zveze borcev. Invalidske pravice uživa cca 35.000 osebnih in družinskih invalid-

skih upravičencev. Od tega prejema tudi preko 5.000 invalidskih upravičencev splošne in posebne invalidske dodatke. Samo za izvajanje zakonite zaščite vojaških vojnih invalidov, je bilo v preteklem letu porabljenih na področju Slovenije preko 2 milijardi dinarjev iz zveznih proračunskih sredstev. Zvezni proračun bo tudi po prenosu služb na komune še nadalje zagotavljal sredstva za zakonsko zaščito. Komuna pa bo morala zagotoviti le potrebna materialna sredstva za kadre za uspešno poslovanje te zaščite.

Ker bodo socialne službe v komunah sprejele tako obsežne nove naloge, je Sekretariat Sveta za socialno varstvo razvil že v prejšnjem letu obširno aktivnost in priprave za zagotovitev uspešne decentralizacije. V tej zvezi je bil septembra 1961 sklican sestanek s predsedniki okrajnih ljudskih odborov na Izvršnem svetu LRS. Že tedaj je bilo ugotovljeno, da je orientacija decentralizacije teh služb pravilna in se jo je treba lotiti z vso resnostjo. Konec leta 1961 je Sekretariat obravnaval to problematiko tudi na sestanku tajnikov okrajnih ljudskih odborov na Sekretariatu za občo upravo z namenom, da zagotovi potrebne organizacijske in kadrovske priprave. V istem času je Sekretariat podrobno obravnaval ta vprašanja tudi s predsedniki občinskih ljudskih odborov, ki so že na teh sestankih sprejeli nekatere obveze v zvezi z decentralizacijo in dali zagotovila za takojšnjo in uspešno decentralizacijo priznavalnin. Sekretariat je obravnaval isto problematiko tudi na sestanku z načelniki oddelkov za družbene službe okrajnih ljudskih odborov na Sekretariatu Sveta za socialno varstvo LRS. Sekretariat Sveta je angažiral tudi republiška odbora invalidov in borcev NOV, ki sta preko svojih organizacij razvila obširno aktivnost in nudila pomoč pri pridobivanju novih kadrov, ki bodo reševali ta vprašanja v komuni.

Sekretariat je s sodelovanjem okrajnih in občinskih ljudskih odborov ugotovil, da je potrebno zagotoviti v občinskih službah socialnega varstva približno 120 delovnih mest za reševanje te problematike. Da bi mogli novi upravni uslužbenci in socialni delavci v okviru enotnih socialno varstvenih služb komune uspešno izvajati postavljene naloge, je pripravil Sekretariat posebne seminarje, katerih se bodo morali le-ti obvezno udeležiti. Seminarji bodo trajali po 14 dni in bodo obravnavali vso problematiko posebne zakonodaje invalidov in borcev, kakor tudi vlogo komune v skrbi za človeka in še posebej v skrbi za invalide in borce. Tako obsežne priprave so razmeroma v kratkem času dale dobre rezultate. Občinski ljudski odbori so do sedaj pridobili že cca 100 uslužbencev, ki bodo delali na teh vprašanjih po prenosu pristojnosti. Sekretariat je že uspešno realiziral enega od predvidenih štirih 14-dnevnih seminarjev z 32 udeleženci, eden pa se trenutno vrši s 37 uslužbenci. Pri izbiri novega kadra se pojavlja predvsem slabost in napačna orientacija posameznih ljudskih odborov, ki so v začetku smatrali, da bodo nove naloge lahko reševale dosedanje občinske socialne službe brez nove kadrovske okrepitve in rešitve drugih materialnih pogojev (pisarniški prostori itd.). S takim načinom reševanja teh vprašanj bi bile celotne službe socialnega varstva v komuni v svojem bistvu oslABLJENE ne pa okrepljene. Iz tega sledi, da bo moral Sekretariat kakor tudi okrajni ljudski odbori posvetiti tistim komunam, ki niso zadovoljivo rešile kadrovskih in materialnih pogojev, še veliko skrbi. Sekretariat Sveta za socialno varstvo predvideva, da bodo zagotovljeni materialni in kadrovske pogoji do me-

seca maja 1962. Do tedaj bo nujno izvesti še vrsto tehničnih priprav, ki bodo zagotovile uspešno decentralizacijo. Poleg tega morajo biti v tem času spremenjeni tudi posebni predpisi, ki določajo pristojnost upravnim organom. Sekretariat smatra, da bi bilo zavlačevanje prenosa pristojnosti iz okrajnih ljudskih odborov na komune tedaj, ko bodo zagotovljeni za to vsi pogoji, škodljivo in bi povzročilo vrsto težav. Kot ena neposrednih nalog v zvezi z decentralizacijo je tudi reorganizacija dosedanjih služb za varstvo borcev in invalidov pri okrajnih ljudskih odborih in Sekretariatu Sveta za socialno varstvo LRS.

Pri teh organih se bo bistveno zmanjšal obseg dosedanjih nalog in število kadra, ki je do sedaj delal na teh vprašanjih. Pri okrajnih ljudskih odborih bo potrebno le manjše število uslužbencev, ki bodo reševali zadevo na drugi stopnji v smislu predpisov zakona o splošnem upravnem postopku in nudili pomoč občinskim službam. Ker bo republiška služba, to je sedanji oddelek za invalidske zadeve izgubil pristojnost drugostopnega organa, bo potrebno skladno z njegovimi nalogami reorganizirati tudi ta del sekretariata za socialno varstvo, ki bo imel v bodoče na tem področju le širše analitične in inštruktorske naloge.

Tako izvajano varstvo invalidov in borcev ne bo samo izboljšalo sedanjega stanja te zaščite, temveč tudi ustvarilo enovit in zaključen sistem skrbi za človeka v komuni. Tudi to predstavlja realizacijo resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva, saj je skrb za borce in invalide njen bistveno pomembni del.

I N F O R M A C I J A

O PROBLEMIH ŠOLANJA OTROK PADLIH BORCEV IN ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA

V sklopu družbenega varstva oseb, ki jih je vojna najbolj prizadela, to je vojaških vojnih invalidov ter žrtev fašističnega nasilja in njihovih družin, zavzema posebno mesto varstvo otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Varstvo otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja predstavlja z družbeno ekonomskega stališča tudi investicijo, ki naj v določenem času da kvalificirane strokovnjake iz tiste plasti naroda, ki se je v bližnji preteklosti pokazala najbolj napredna.

Odlok NKOJ, prvotna invalidska zakonodaja in uredba o podporah žrtvam fašističnega nasilja so v skladu s takratnimi možnostmi predvsem skušale z zakonitimi predpisi zagotoviti redno preživljanje. Takoj, ko je bil problem rednega preživljanja oseb, zaščiteneh po zakonu VVI do neke mere rešen, pa se je v ostrejši luči pokazala potreba po širši in temeljitejši zaščiti teh oseb. Tako se je tudi vprašanje šolanja in usposabljanja otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja, zlasti po letu 1950, začelo intenzivneje reševati. Tem otrokom se je hotelo glede šolanja dati čim več. Do

leta 1958 so otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja, ki so se šolali in za to niso imeli dovolj sredstev, mimo zakonitih predpisov prejeli podporo za šolanje. Podpore so se dajale iz občinskih, okrajnih, republiških in zveznih sredstev, pri čemer se ni delala razlika med otroci žrtev fašističnega nasilja in otroci padlih borcev. Z letom 1958 pa so bile pravice otrok padlih borcev glede podpor za šolanje regulirane z Uredbo o posebnem invalidskem dodatku otrokom padlih borcev (Ur.l. FLRJ, št. 3/58). Sredstva za posebne invalidske dodatke se črpajo iz zveznega proračuna, višina dodatka v posameznih primerih pa se določa po predpisih navedene uredbe. S pravno regulacijo pravic otrok padlih borcev je prej enotna skupina otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja razpadla formalno na dve skupini: skupino otrok padlih borcev, katerih pravice do podpore za šolanje so pravno regulirane enotno za vso državo, in skupino otrok žrtev fašističnega nasilja, ki niso zaščiteni s posebnim predpisom za njihovo vzgojo pa so obdržali še nadalje odgovornost občinski ljudski odbori v skladu z ekonomskimi pogoji občine in posameznika. Še nadalje pa smo obdržali princip enotnega obravnavanja obeh skupin otrok in smo zato s priporočili skušali doseči, da bi občine dajale otrokom žrtev fašističnega nasilja podpore v taki višini in pod takimi pogoji, kot jih določajo predpisi o posebnem invalidskem dodatku.

Na ta način je bilo vprašanje šolanja otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja z materialne strani vsaj v glavnem zadovoljivo rešeno. S prehodom na ekonomske oskrbnine v zavodih in internatih so se cene oskrbnih stroškov znatno dvignile, saj znašajo v nekaterih od teh ustanov celo 14 - 16.000.- dinarjev mesečno. Spričo takega povečanja so postali dohodki in podpore, ki jih prejema otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja za šolanje premajhne zlasti tam, kjer se oskrbujejo otroci v internatih.

Po zbranih podatkih je bilo konec preteklega leta v naši republici še okrog 3.000 otrok padlih borcev, ki so še potrebni družbene pomoči. Skoraj vsi ti otroci se šolajo ali usposabljujejo za poklic, posebni invalidski dodatek pa je konec preteklega leta (še po starih predpisih) prejelo 1.864 otrok. Z novimi predpisi o posebnem invalidskem dodatku so se višine dodatkov približale novim cenam v internatih. Dejstvo, da znaša po teh predpisih najvišji možni posebni invalidski dodatek 13.500 dinarjev, nove oskrbnine v internatih pa 14 - 16.000.- dinarjev, pa kaže, da vsaj v naši republici tudi novi predpisi ne pokrivajo docela in v vseh primerih povečanih potreb otrok padlih borcev, ki se šolajo. Ker so se novi predpisi začeli šele izvajati, ni znan končni efekt, ki bo s tem za otroke padlih borcev nastal. Pričakovati pa je, da se bodo tudi med temi otroki pojavili posamezni primeri, kjer lastni dohodki ne bodo več zadostovali za oskrbne stroške, otroci pa tudi po novih predpisih zaradi prekoračenja finančnih cenzusov ne bodo imeli pravice do posebnega invalidskega dohodka.

Posebno pozornost organov socialnega varstva terja vprašanje šolanja otrok žrtev fašističnega nasilja, ki po ekonomski plati ni urejeno s posebnimi predpisi. Po spremembi predpisov o posebnih invalidskih dodatkih je republiški odbor ZB v začetku letošnjega leta že opozoril vse občine, da ustrezno povečajo podpore za šolanje otrokom žrtev fašističnega nasilja. Da bi ugotovili sedanje stanje, smo zbrali podatke občinskih

ljudskih odborov o številu otrok žrtev fašističnega nasilja in podporah za šolanje, ki jih ti otroci dobivajo.

Po zadnjih podatkih je v LR Sloveniji 408 otrok žrtev fašističnega nasilja, ki se šolajo v raznih - predvsem v srednjih šolah. Podpore za šolanje prejema 265 otrok žrtev fašističnega nasilja; mesečne podpore se gibljejo od 2 do 10.000.- dinarjev. Veliko teh podpor (48 %) je bilo priznanih pred tekočim šolskim letom, 35 % podpor je bilo priznanih v tekočem letu do konca preteklega koledarskega leta, manjši del (17 %) pa že v letu 1962. Po ocenah občinskih referentov bi bilo nujno priznati še 25 novih podpor in povisati 81 dosedanjih podpor. To bi zahtevalo v vsej republiki približno pol milijona dodatnih sredstev mesečno.

Glede na navedeno se je kljub povečanju osebnih invalidskih dodatkov bati, da bi nekateri otroci padlih borcev ostali brez zadostnih sredstev za šolanje. Vse občine tudi še niso vskladile podpor za šolanje, ki jih dajejo otrokom žrtev fašističnega nasilja, s povečanimi stroški vzdrževanja. To bi lahko povzročilo, da bi morali otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja že začeto šolanje prekiniti ali pa ga nadaljevati v skrajno neugodnih pogojih. Zato smatramo za potrebno, da organi socialnega varstva z organizacijami ZB in ZVVI na novo proučijo ekonomske prilike vseh otrok padlih borcev in otrok žrtev fašističnega nasilja, zlasti tistih, ki so v internatih in ukrenejo potrebno, da bodo ti otroci lahko uspešno nadaljevali šolanje.

Na osnovi analize in izčrpne obravnave problema zaščite bivših borcev in vojaških vojnih invalidov v zvezi s prenosom teh zadev na občinske ljudske odbore, sprejema Svet za socialno varstvo LRS

P R I P O R O Č I L O

O UTRDITVI SOCIALNIH SLUŽB ZA VARSTVO INVALIDOV IN BORCEV NOV V KOMUNI

Za uspešnejše izvajanje socialnih služb v komuni je Ljudska skupščina na svojem zasedanju dne 23. novembra 1961 sprejela Resolucijo o nalogah komune na področju socialnega varstva. Resolucija je ocenila obstoječe stanje na tem področju ter opozorila na temeljne naloge socialnega varstva v komuni. Ker stojimo pred prenosom varstvenih nalog s področja invalidov in borcev NOV iz okrajnih organov na komuno, je Svet za socialno varstvo LRS mnenja, da je treba v okviru sprejemanja novih nalog opozoriti na važnost, obsežnost in družbeno občutljivost teh problemov.

Naša skupnost je zagotovila invalidom in borcem NOV s posebno zakonodajo in v okviru zakonodaje socialnega zavarovanja posebne in kvalitetne zakonite pravice. Za izvajanje

teh pravic so bile z zakonom določene pristojnosti posameznih upravnih organov. Večina pristojnosti je bila dana okrajnim ljudskim odborom, nekatere pristojnosti pa celo republiškim in zveznim organom. Če je bilo tako reševanje nujno za preteklo razdobje, pa postaja spričo hitrega družbenega razvoja in utrejevanja komun neprimerno, kakor je že v letu 1961 ugotovil Zvezni izvršni svet. V zvezi s tem je Zvezna ljudska skupščina sprejela zakon o decentralizaciji varstvenih služb za borce in invalide na občinskih ljudskih odbore.

V Sloveniji je cca 110.000 članov Zveze borcev in cca 35.000 osebnih in družinskih invalidskih upravičencev. Naša družbena skupnost, ki je zagotovila invalidom in borcem s posebno zakonodajo in zakonodajo socialnega zavarovanja posebne ugodnosti, daje na razpolago za izvajanje zakonite zaščite tudi sredstva, ki se formirajo v zveznem proračunu in skladih socialnega zavarovanja. Dolžnost ljudskih odborov je, da zagotovijo primerne službe za zakonito varstvo invalidov in borcev in pravilno trošenje skupnih družbenih sredstev. Zaradi dosedanjih organizacijskih oblik varstva invalidov in borcev NOV so bili ljudski odbori, zlasti še občinski često premalo seznanjeni s potrebami in pravicami invalidov in borcev predvsem iz razloga, ker so smatrali, da izvajajo te naloge višje upravno politične enote.

Občinski ljudski odbori so v preteklem času poleg splošne zaščite borcev in invalidov skrbeli v okviru pristojnosti tudi za izvajanje pravic, ki jih daje borcem in invalidom naša zakonodaja. Pri tem so posvečali posebno pozornost otrokom padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Ko so dobili otroci padlih borcev z uredbo o posebnem invalidskem dodatku 1958. leta zakonito pravico do redne pomoči pri šolanju, so otroci žrtev fašističnega nasilja še nadalje ostali na skrbi občinskih ljudskih odborov. S tem so ostali otroci žrtev fašističnega nasilja zaščiteni le z odloki ljudskih odborov, ki so zelo neenotno uredili te probleme in tudi ne v celoti.

V zadnjih letih so bili občinski ljudski odbori oziroma komune aktivneje pritegnjene k reševanju stanovanjskih vprašanj, dodeljevanju priznavalnin itd. Ker bodo občinski ljudski odbori oziroma komune prevzele v svojo pristojnost reševanje teh vprašanj predvidoma že v mesecu maju 1962, terja prevzem upravnih in socialno varstvenih nalog obširne kadrovske priprave in deloma tudi zagotovitev materialnih pogojev za uspešno izvajanje teh nalog.

Da ne bi prišlo do nepotrebnih zastojev pri izvrševanju rednih pravic, ki jih imajo invalidi in borci po posebni zakonodaji, ter da bi komune pričele aktivneje reševati probleme invalidov in borcev tudi na drugih širših socialno varstvenih področjih, Svet za socialno varstvo LRS

p r i p o r o č a

občinskim ljudskim odborom,

- 1) da v skladu z novimi nalogami razširijo dosedanje službe socialnega varstva s primernimi upravnimi kadri in okrepijo službe socialnega varstva s socialnimi delavci, ki bodo zaradi svojih moralno političnih kvalitiet kos novim nalogam na tem področju. To delovanje bo doseglo popoln uspeh ob izdatni podpori komisij za vprašanja invalidov in borcev NOV kot družbenih organov za to področje in s tesnim sodelovanjem z organizacijami invalidov in borcev NOV v komunih.
- 2) Uspešna zaščita invalidov in borcev NOV bo tudi v bodoče terjala velikih naporov na področju stanovanjske zaščite. Pri reševanju teh problemov bo nujno mobilizirati predvsem gospodarske organizacije in ustanove, kjer so ti ljudje zaposleni. Ker se je izkazalo, da večina gospodarskih organizacij in podjetij rešuje stanovanjske probleme zaposlenih invalidov in borcev predvsem iz vidika rentabilnosti, je treba takim organizacijam in ustanovam prikazati tudi njihovo moralno obveznost in upoštevati prispevek borcev in invalidov za skupne interese naše socialistične družbe.
- 3) Posebno pozornost in večjo podporo bo treba nuditi organizacijam invalidov in borcev NOV pri njihovih prizadevanjih za šolanje, prekvalifikacijo in zaposlovanje borcev in invalidov ob upoštevanju dejstev, da so le take rešitve solidne in trajne.
- 4) Izredno obsežne naloge pa se odpirajo pred socialno varstvenimi službami v pasivnih kmetijskih področjih, kjer bo treba zagotoviti v prvi vrsti pomoč tistim udeležencem narodnoosvobodilnega boja, ki zaradi starosti in onemoglosti že sedaj ne morejo obdelovati zemlje in si zagotoviti primerne življenjske pogoje. Zlasti na tem področju bodo morali občinski ljudski odbori aktivneje ukrepati s tem, da bodo prevzemali taka zemljišča, borcem in osebnim ter družinskim invalidskim upravičencem pa s tem omogočili pridobitev različnih zakonitih pravic, splošnih invalidskih dodatkov, posebnih invalidskih dodatkov, izrednih pokojnin itd. Poseben poudarek pa naj bo na življenjskem izvajanju pravnih predpisov, zlasti na njihovi prilagoditvi konkretnim razmeram.
- 5) Kljub dokaj obširni zaščiti po zakonskih predpisih pa zavzemajo dosedanje občinske priznavalnine kot posebna oblika družbene pomoči važno mesto v sistemu varstva invalidov in borcev NOV. Ta oblika pomoči naj se uporablja predvsem v primerih, ko so izčrpane vse možnosti za zaščito po zakonskih predpisih. Pri tem je treba stremeti za tem, da bo ta pomoč učinkovita in v ta namen je treba predvideti primerna, stalna sredstva v proračunih oziroma v skladih socialnega varstva.
- 6) Zdravstvene službe bodo morale v bodoče posvetiti več pozornosti organiziranemu in aktivnemu zdravljenju borcev in invalidov, predvsem tistim, ki iz raznih vzrokov niso bili deležni te skrbi, čeprav so jo nujno potrebni. Za dosego tega bo potrebno načrtno sodelovanje zdravstvenih služb, zlasti občinskih zdravstvenih centrov s socialnimi službami v komunih.
- 7) Vzgoja otrok padlih borcev in otrok žrtev fašističnega nasilja je ena od važnejših

nalog ne samo varstvenih služb, temveč celotnega našega družbenega sistema. S prehodom na ekonomske cene v naših vzgojno varstvenih ustanovah in internatih, je nastal poseben problem nadaljnjega šolanja tistih otrok, ki se teh ustanov poslužujejo. Ugotovljeno je, da so cene oskrbnega dne v teh ustanovah često višje kot posebni invalidski dodatek in občinske podpore za šolanje teh otrok. Zato Svet za socialno varstvo še posebej priporoča, da komune pomagajo otrokom žrtev fašističnega nasilja s tem, da jim približajo prejemke v višini, ki jih daje nova uredba o posebnem invalidskem dodatku. Tistim otrokom, ki so v internatih, pa po proučitvi posebnih pogojev dajejo še posebno pomoč za izravnavo poraslih uslug v internatih.

Pri vseh teh obširnih in pomembnih nalogah socialnega varstva, naj komuna vključi predvsem gospodarske organizacije, družbene in politične organizacije ter državljanke, da se bodo problemi borcev reševali hitreje in popolnejše.

Socialne službe v komuni bodo morale vsekakor v sklopu splošnih nalog socialnega varstva prioriteto reševati prav probleme invalidov in borcev narodnoosvobodilne borbe.

NEKATERI PROBLEMI S PODROČJA SKRBI ZA BORCE NOV V OBČINI

Ela Ostanek - socialni delavec

Socialni delavec Ela Ostanek je predložila VIŠJI ŠOLI za socialne delavce v Ljubljani diplomske dele "Nekateri problemi s področja skrbi za borce NOV v občini L.Š." Uredništvo je tov. Ela Ostanek naprosilo, da pripravi povzetek svoje diplomske naloge. Celotne diplomske naloge kljub aktualnosti ni bile mogoče objaviti zaradi pomanjkanja prostora.

Uredništvo je tako že v 1. številki Vestnika izpolnilo obljubo, da bo objavljalo v Vestniku posamezne aktualne diplomske naloge socialnih delavcev.

Kljub dejstvu, da je naša družbena skupnost vložila za rešitev socialnih problemov udeležencev NOV in drugih upravičencev, ki jih ščiti zakonodaja za borce znatna sredstva, težijo borci problemi, ki jih z zakoni ni mogoče rešiti.

Okrajni ljudski odbori so reševali predvsem zahtevek borcev in invalidov NOV, temelječe na borčevski zakonodaji, mnogo premali ali nič, pa z ostalo problematiko kot: šolanje borcev, kvalificiranje na delovnem mestu, stanovanjsko problematiko, položaj borcev v delovnih kolektivih in soseski ter družinsko problematiko, ki pri borcih često izvirajo iz slabega zdravstvenega stanja, psihičnih in fizičnih obolenj. Za uspešno reševanje teh problemov so okrajni ljudski odbori teritorialno preobsežni in odtrgani od problematike borcev na terenu.

Predviden prenos zadev borcev na komuno, ki je borcem bližja, bo zagotovil učinkovitejšo reševanje tako obsežne problematike borcev in invalidov le s koordiniranim delom upravnih in predstavniških organov ljudskih odborov, gospodarskih in družbenih organizacij, posebno z organizacijo Zveze borcev in Zveze vojaških vojni invalidov, stanovanjskih in krajevnih skupnosti državljanov.

Ali je strokovna socialna služba v komuni sposobna prevzeti tako odgovorno nalogo?

Dosedanje reševanje problematike posameznih služb socialnega varstva v komuni sloni predvsem na subjektivni oceni upravnega organa in na v proračunu določeno postavko, ne oziraje se na kompleksno problematiko in stvarne možnosti.

Nekateri vzroki za tako delo so:

- star administrativen način vodenja socialne službe, ki mu je osnova za delo dolgotrajna praksa uslužbencev in rutina, pridobljena na delovnem mestu;
- ni sodelovanja med strokovnimi službami za gospodarstvo, finance, komunalne zadeve in socialno službo občinskega ljudskega odbora;
- ni kontinuiranega dela z družbenimi organi in organizacijami, ki se bavijo z družbeno skrbjo za človeka v komuni;
- premalo strokovno sposobnega kadra za reševanje socialne problematike.

Zato bi bila potrebna bolj smela kadrovska politika tudi pri strokovni službi socialnega varstva občine. Šolanim socialnim delavcem bi morali zaupati odgovornejša mesta, da bi z znanjem, ki so si ga pridobili v šoli in upornostjo mladega človeka uvajali nove metode dela.

Reševanje nalog socialne politike v komuni je uspešno le, če je ta z gospodarsko, komunalno, zdravstveno in prosvetno politiko neločljivo povezana v skrbi za nenehno izboljšanje materialnih in kulturnih pogojev za življenje in delo delovnih ljudi, za boljše stanovanjske, zdravstvene in socialne razmere občanov, za izboljšanje življenjskega standarda na sploh.

Kurativno reševanje socialnih problemov, ki v komuni še vedno prevladuje, je samo gašenje že nastalega požara, je le delček, a ne najvažnejši del delovanja organov, ki se v komuni bavijo z reševanjem nalog socialne zaščite, ki vključuje tudi zaščito borcev NOV.

Osnovni cilj socialne politike je izboljšati celotno skrb za človeka, občana. Zato je najvažnejša preventivna dejavnost vseh činiteljev v komuni. Ta dejavnost je smotrna le, če je v komuni na osnovi predhodnega raziskovanja in analize stanja družbenih problemov izdelan delovni program socialne politike. In sicer program, ki je v skladu z razpoložljivimi sredstvi in kadri, ki je prilagojen specifičnim problemom v komuni in je s pomočjo upravnih služb ljudskega odbora, organov družbenega in delavskega upravljanja, družbenih in političnih organizacij stanovanjskih skupnosti in občanov izvedljiv.

Ker je cilj socialne politike izboljšati življenjske pogoje občanov, mora delovni program zajeti, združevati, vsklajati in usmerjati gospodarsko, komunalno, zdravstveno in prosvetno dejavnost v komuni. V programu socialnega varstva občine pa posebej vsestransko obdelati zaščito vseh kategorij otrok in mladine, zaščito odraslih in asocialne pojave. Kot posebno kategorijo odraslih obravnavamo borce in invalide NOV z različnih

aspektov (n.pr. osebne vojaške vojne invalide, družinske invalidske upravičence, upokojene borce, zaposlene borce, zaposlene borce, ki prejemajo posebni dodatek po 265/a čl. ZPZ, onemogle borce s podeželja, bolne borce, otroke padlih borcev in še druge, morda karakteristične primere za komuno).

Dober delovni program je mogoče izdelati šele, ko temeljito analiziramo stanje na terenu. Z analizo razčlenimo podatke, n.pr. zaposlene borce razvrstimo po spolu, starosti, kvalifikaciji, osebnem dohodku i.p.d. in jih primerjamo med seboj. Po presoji dobljenih podatkov določimo cilj, ki ga z načrtnim delom želimo doseči.

Jasno je, da strokovna služba socialnega varstva občine sama ne more izdelati takega programa. Iniciator za njegovo izdelavo bi pa morala biti. Pomoč vseh strokovnih služb občine, družbenih organov in organizacij, samoupravnih organov podjetij, stanovanjskih skupnosti in posameznih strokovnjakov pri programiranju dela socialne zaščite, bo porok za kvaliteten in izvedljiv načrt.

Pogoj za izdelavo kvalitetnega delovnega načrta je strokovna usposobljenost službe socialnega varstva v občini. Naloge, ki jih je za delo na področju socialne zaščite začrtal program ZKJ, sprejet na VII. Kongresu in napotilo Resolucije Ljudske skupščine LRS o nalogah komune na področju socialnega varstva, sprejete novembra 1961, da je treba težišče socialne zaščite prenesti v komune in stanovanjske skupnosti, so izhodišče za programsko delo strokovnih socialnih služb v komuni.

Stanovanjske in krajevne skupnosti morajo postati središče v katerem se ob samopomoči državljanov rešujejo vsa socialna vprašanja. Zato jim mora strokovna socialna služba v občini pomagati pri načrtovanju delovnih nalog, pri vsklajevanju potreb z občinskimi letnimi in perspektivnimi plani, pri vsklajevanju z občinskimi urbanističnimi načrti, s strokovnimi nasveti, z instruktažnimi obiski, z organiziranjem seminarjev in predavanj po posameznih vprašanjih ter vključevanju drugih služb pri reševanju splošnih, socialno-vzgojnih in socialno-zdravstvenih vprašanj.

Stanovanjske skupnosti, gospodarske organizacije in ustanove so izhodišče za programsko delo socialne zaščite v komuni zato, ker človek tam živi in dela.

Kot primer analize in ugotavljanja dejanskega stanja na terenu, navajam problematiko zaposlenih borcev v eni izmed ljubljanskih občin, ki po 265/a čl. ZPZ (Ur.l. FLRJ, št. 27/59 in 10/61) prejemajo posebni dodatek. Podajam le skrajšan izveček te problematike, ki sem jo obdelala v diplomski nalogi.

Za to kategorijo borcev sem se odločila zato, ker je problem kvalifikacije borcev zadnja leta stalno v ospredju. Upravičenci do posebnega dodatka po 265/a čl. ZPZ so borci z nizkimi osebnimi dohodki. Upravičeno sem sklepala, da je kvalifikacija pri njih osrednji problem.

Podatki iz popisa članstva organizacije Zveze borcev iz leta 1959 so to mojo domnevo podprli, saj ima, od približno 110.000 članov Zveze borcev v Sloveniji samo 19 % članov več

kot osnovno-šolsko izobrazbo. Nepopolno in popolno osnovno šolo pa kar 81% članov Zveze borcev. Ti pokazatelji so v občini, ki jo obravnavam, ugodnejši in sicer 55% z nepopolno in popolno osnovno šolo in 45% z več ko osnovno šolo. Ker so v Ljubljani zgoščene javne, znanstvene in kulturno-prosvetne ustanove, je višji odstotek borcev z višjo izobrazbo razumljiv.

Tudi dejstvo, da je od skupnega števila borcev-delavcev v Sloveniji kar 42%, v omenjeni občini pa 26% nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev kaže, kako resen je ta problem in kako potrebno je strokovno izpopolnjevanje borcev.

Analiza prejemnikov posebnega dodatka, ki jo v povzetku navajam, temelji na predpisih in navodilih veljavnih do konca leta 1961. Cenzus, do katerega razlike imajo zaposleni borci pravico, je s 1.1.1962 povečan od 22.000 na 24.000 din.

Podatke za analizo sem dobila pri Zavodu za socialno zavarovanje, ki odloča o pravici do posebnega dodatka po 265/a čl. ZPZ zaposlenim borcem, v gospodarskih organizacijah in ustanovah, kjer so prejemniki posebnega dodatka zaposleni in pri grupi borcev, s katero sem razgovarjala.

V občini je v začetku leta 1961 prejelo posebni dodatek 123 borcev. Tekom leta se je zaposlilo v drugih občinah 11, upokojenih pa je bilo 7 borcev, prejemnikov posebnega dodatka. Tako je bilo v občini 1. oktobra 1961 zaposlenih še 105 borcev, ki so uveljavili pravico do posebnega dodatka.

V industrijskih podjetjih je zaposlenih 58, v prometnih 33, v obrtnih 3, v gostinstvu 1, v trgovini 4, v prosvetno-vzgojnih ustanovah 4 in v državni upravi 2 borca.

Od skupnega števila 105 je 74 moških in 31 žensk. Poročenih je 88, 3 vdove, 10 razvezanih in 4 samski. Največ družin ima po 2 nepreskrbljena otroka in sicer 47 po številu, 19 družin 1, 15 družin 3, 5 otrok imata 2 družini, 6 pa ena. Brez otrok je 21 prejemnikov posebnega dodatka.

Udeležencev NOV od leta 1941 je 25, od 1942 leta 36 in 44 od leta 1943. Največ prejemnikov posebnega dodatka je udeležencev v NOV od leta 1943. To je povsem razumljivo, ker so relativno še mladi ljudje. Mlajših od 45 let je kar 64%, starih nad 45 let pa 36%. Ta odstotka sta enaka za oba spola.

Starostni pregled prejemnikov posebnega dodatka nazorno prikazuje naslednja tabela:

Leta starosti	Skupaj	%	Moški	%	Ženske	%
S k u p a j	105	100	74	100	31	100
od 31 - 35	16	16	11	15	5	16
od 36 - 40	34	32	23	31	11	35
od 41 - 45	17	16	13	18	4	13
od 46 - 50	26	25	17	23	9	29
nad 50	12	11	10	13	2	7

Kot pri popisu članov Zveze borcev, je izbilo vprašanje kvalifikacije tudi pri pregledu kvalifikacij prejemnikov posebnega dodatka. Nekvalificirana delovna mesta zaseda 11 %, polkvalificirana pa 35 %. To pomeni, da je skupno 46 % borcev, ki prejemajo posebni dodatek, praktično brez kvalifikacije. Na nekvalificiranih delovnih mestih dela 45 %, na visoko kvalificiranih pa 9 % upravičencev do posebnega dodatka.

Osební kvalifikacijski sestav je še slabši. Od skupnega števila je 30 % nekvalificiranih, 32 % polkvalificiranih in 38 % kvalificiranih delavcev. Po dejanski osebni kvalifikaciji je nekvalificiranih in polkvalificiranih prejemnikov posebnega dodatka za 15 % več, kot so ocenjena delovna mesta na katerih delajo.

Napram moškim, je kvalifikacijski sestav žena po delovnih mestih in osebni kvalifikaciji, veliko slabši. Na nekvalificiranih delovnih mestih dela 9 % moških in 13 % žena, na polkvalificiranih 32 % moških in 42 % žena, na kvalificiranih 45 % moških in 45 % žena, visoko kvalificirana delovna mesta žene ne zasedajo, moški pa 14 %.

Primerjava osebne kvalifikacije med spoloma, še bolj potrjuje slab kvalifikacijski sestav žena, udeleženk NOV. Nekvalificiranih je 39 % žena in 26 % moških, polkvalificiranih zopet 39 % žena in 30 % moških, kvalificiranih 22 % žena in 44 % moških. Osebne visoke kvalifikacije nima nihče.

Iz podatkov o kvalifikaciji borcev zaključujem, da gospodarske organizacije ne posvečajo dovolj pozornosti priporočilu Glavnega odbora Zveze borcev o kvalificiranju borcev na delovnem mestu. Kljub dejstvu, da 16 % nekvalificiranih in polkvalificiranih prejemnikov posebnega dodatka zaseda višja ocenjena delovna mesta od njihove osebne kvalifikacije, dela 46 % prejemnikov posebnega dodatka še vedno na nekvalificiranih in polkvalificiranih delovnih mestih. To pa je dokaz, da je bilo v tem pogledu premalo storjenega.

Tabelarni pregled prejemnikov posebnega dodatka po kvalifikaciji delovnega mesta, osebni kvalifikaciji in spolu pa gornje trditve dopolnjuje.

Kvalifikacija	Skupaj				Moški				Ženske			
	del. mesto	%	osebna kvalif.	%	del. mesto	%	osebna kvalif.	%	del. mesto	%	osebna kvalif.	%
S k u p a j	105	100	105	100	74	100	74	100	31	100	31	100
NK	11	11	31	30	7	9	19	26	4	13	12	39
PK	37	35	34	32	24	32	22	30	13	42	12	39
KV	47	45	40	38	33	45	33	44	14	45	7	22
VK	10	9	-	-	10	14	-	-	-	-	-	-

Ugotovitev, da dela 43 prejemnikov posebnega dodatka na višje kvalificiranih delovnih mestih, kot je njihova osebna kvalifikacija, kaže, da so se nekateri premaknili po kvalifikacijski lestvici navzgor. Žal, je največji premik izvršen iz nekvalificirane v polkvalificirano grupo, manjši je premik v kvalificirane grupe. Pri 58 borcih je delovno mesto enako osebni kvalifikaciji, 4 borci paasedajo nižje kvalificirana delovna mesta od svoje osebne kvalifikacije.

Vzroki za zasedbo nižje kvalificiranega delovnega mesta so:

- 1 borec je invalid dela, dela skrajšan delovni čas, na nižje kvalificiranem delovnem mestu in prejema po zakonu o invalidskem zavarovanju predpisano razliko;
- 2 borca, zaposlena v istem podjetju, sta na lastno željo premeščena na nekvalificirano delovno mesto, vratarja. Verjetno vsled politike delitve osebnega dohodka v nekaterih podjetjih, o kateri bom še govorila, ne bi dosegla v proizvodnji večjih osebnih dohodkov, kot jih imata sedaj;
- četrti tovariš je kvalificiran krojač, dela pa v strojni industriji, kjer njegova osebna kvalifikacija ne pride v poštev.

Na nižjih delovnih mestih od osebne kvalifikacije dela še več borcev. Točnega števila ni mogoče ugotoviti, ker nekatera podjetja kvalifikacije drugih strok ne evidentirajo in ne upoštevajo.

Kakšno je delovno mesto prejemnikov posebnega dodatka v odnosu na njihovo osebno kvalifikacijo, vidimo natančneje iz naslednje tabele:

	Skupaj	%	Enako	%	Višje	%	Nižje	%
S k u p a j	105	100	58	55	43	41	4	4
Moški	74	100	39	53	31	42	4	5
Ženske	31	100	19	61	12	39	-	-

Zaradi prehoda gospodarskih organizacij in ustanov na obračun osebnega dohodka po učinku oz. uspehu ekonomske enote, se višina osebnih dohodkov vsak mesec menja. Zato je zakonodajalec s IV. Novelo ZPZ (Ur.l.FLRJ, št. 10/61) spremenil kriterij za izračun osebnega dohodka upravičencem do posebnega dodatka tako, da se osebni dohodek ugotavlja na osnovi povprečnega dohodka v koledarskem polletju, pred polletjem v katerem se osebni dohodek izplačuje. Razlika med tako izračunanim osebnim dohodkom in cenzusom 22.200 din se izplačuje tekoče polletje ne glede na to, kako velik je dejanski osebni dohodek upravičenca. Okrajni zavod za socialno zavarovanje je izdal nova navodila za izračun posebnega dodatka od 1. oktobra 1961 dalje.

Izračun povprečnih osebnih dohodkov za 1. polletje 1961 po novem načinu je pokazal, da bo od skupnega števila 105 dosedanjih upravičencev do posebnega dodatka, po 1. oktobru 1961 prejemale posebni dodatek samo še 49 borcev. Pri 56 borcih, ki so doslej prejemale posebni dodatek, povprečni osebni dohodek v 1. polletju presega cenzus 22.200 din.

Vsekakor je sedanji izračun, ki zajema celotni dohodek, pravičnejši z ozirom na javne uslužbence, pri katerih so se tudi pred novelo zakona upoštevali celotni prejemki. V gospodarskih organizacijah pa je bila osnova tarifna postavka in stalni dodatki.

Analiza grupe 49 borcev, ki bodo po 1. oktobru 1961 še prejemale posebni dodatek, nam kaže, da starost tudi pri teh ni osnovni problem. Čeprav so v celotnem številu 105, borci stari do 45 let zastopani s 64% v grupi 49 pa s 47% menim, da je vzroke za nizke osebne dohodke treba iskati drugje.

Starostni pokazatelj v odnosu na spol prejemnikov posebnega dodatka dokazuje, da je od 22 žena, ki bodo po 1. oktobru 1961 še prejemale posebni dodatek 59% mlajših od 45 let, od 27 moških pa samo 37%.

Starostni pregled upravičencev do posebnega dodatka po 1. oktobru 1961:

Leta starosti	Celotno število		Prejemniki PD po 1. oktobru 1961					
	skupaj	%	skupaj	%	moški	%	ženske	%
S k u p a j	105	100	49	100	27	100	22	100
od 31 - 35	16	16	6	12	2	7	4	18
od 36 - 40	34	32	9	18	3	11	6	27
od 41 - 45	17	16	8	17	5	19	3	14
od 46 - 50	26	25	17	35	10	37	7	32
nad 50	12	11	9	18	7	26	2	9

Od 56 dosedanjih upravičencev do posebnega dodatka, ki so presegli cenzus je 47 moških in 9 žensk. Od skupnega števila bo v odnosu na spol po 1. oktobru 1961 odpadel poseben dodatek 64% moškim in samo 29% ženam.

Od 56 borcev, ki jim odpade posebni dodatek, je 16 % visoko kvalificiranih, 57 % kvalificiranih, 25 % polkvalificiranih in 2 % nekvalificiranih delavcev.

Povečanje osebnega dohodka preko cenzusa 22.200 din, je pri nekaterih malenkosten. Tako dosega 14 % le - teh zaslužek do 23.000 din, od 23 - 24.000 din 25 %, od 24 - 25.000 din pa 18 %. Nad 25.000 din prejema 43 % dosedanjih upravičencev do posebnega dodatka.

Od 49 borcev, ki bodo še prejeli posebni dodatek je 20 % nekvalificiranih, 47 % polkvalificiranih, 31 % kvalificiranih in 2 % visokokvalificiranih delavcev.

Ženske, v odnosu na prvotno število po spolu, ostanejo večji del še nadalje prejemniki posebnega dodatka. Od skupnega števila 31, jih bo 71 % še vedno prejelo posebni dodatek, od skupno 74 moških pa samo 36 %. To dokazuje, da se dohodek hitreje dviga pri moških kot pri ženskah.

V sedanjih pogojih izvajanja sprememb v gospodarstvu in uvajanju nagrajevanja po kompleksnem učinku gospodarske organizacije oz. ekonomske enote, osebna kvalifikacija zaposlenih ne pride več v taki meri do veljave kot preje. Važno je predvsem delovno mesto.

Nizka kvalifikacija borcev zaposlenih v posameznih podjetjih ni vedno vzrok nizkih osebnih dohodkov. Merila za nagrajevanje v posameznih panogah gospodarstva in znotraj gospodarske organizacije, so velikokrat vzrok nizkih osebnih dohodkov. Izredno nizek osebni dohodek je v tekstilni industriji, elektroindustriji in drugod, torej tam, kjer so zaposlene največ ženske, četudi te v tekstilni industriji delajo na kvalificiranih delovnih mestih.

Drug destimulativen faktor, ki izbija na dan, so malenkostne razlike v višini osebnega dohodka po kvalifikacijah. Veliko je primerov, da je dohodek na nižje kvalificiranih delovnih mestih večji od onega na višje kvalificiranih. Zaradi tega se borci niso zanimali za kvalifikacije, ker bi z njimi nič ali le za malenkost povečali osebni dohodek. Za primer navajam povprečni osebni dohodek borcev, ki prejema posebni dodatek zaposlenih v podjetju N. : nekvalificirani borci 17.820.- din, polkvalificirani 17.460.- din, kvalificirani 20.580.- din in visoko kvalificirani 20.800.- din. Primerjava prejemnikov posebnega dodatka ne velja za celotno podjetje, je pa karakteristična, zato sem jo tudi navedla.

Zaposleni borci, kljub pozivu organizacije Zveze borcev in ugodnejših pogojih pri opravljanju izpitov za kvalifikacijo, pri takem sistemu nagrajevanja nimajo interesa za izboljšanje svoje osebne kvalifikacije. Posebno ne v tistih pogojih, kjer je razlika med osebnim dohodkom nekvalificiranega in visoko kvalificiranega delavca 2-3.000 dinarjev, posebni dodatek pa prejmeta oba. Da je temu tako, je verjetno vzrok s posebnim dodatkom zagotovljen osebni dohodek.

Tudi zagotovljena pokojninska osnova udeležencem NOV ni vspodbudna za izboljšanje

osebne kvalifikacije oz. za povečanje osebnega dohodka. Pri ženah je dodatna obremenitev gospodinjstvo in vzgoja otrok po prihodu z dela ovira za vsako pobudo za izobraževanje. Seveda je pri vsem tem treba upoštevati individualne sposobnosti posameznika na delovnem mestu, ker se je nagrajevanje po učinku oz. uspehu ekonomske enote že uveljavilo, osebna kvalifikacija in tarifna postavka pa izgubljata svoj pomen.

Učinek posebnega dodatka je pravzaprav destimulativen za podjetje in za borca. Podjetja so z njegovo uveljavitvijo opustila skrb, da bi borcem preskrbele boljše delovna mesta, skrbela za njihovo kvalifikacijo in šolanje, borci sami pa se čutijo varne tam, kjer so, ne žele sprememb in se ne trudijo, da bi se kvalificirali, niti da bi na delovnem mestu dosegli čim večji učinek. Izjeme so bolni in izčrpani borci, ki dejansko nimajo pogojev za nadaljnje izobraževanje in tudi ne za to, da zasedajo zahtevnejša, bolje plačana delovna mesta. Zanje bi morala biti pomoč družbe izdatnejša.

Posebni dodatek, kot oblika pomoči borcem z najnižimi dohodki, bi s spremembo pogojev za njegovo uveljavitev, predvsem z znižanjem pokojninske in delovne dobe, mnogim borcem, ki se iz kakršnihkoli razlogov po končani vojni niso redno zaposlili, danes pa so v delovnem razmerju, zagotovil boljši življenjski standard.

Še nekaj splošnih ugotovitev o gospodarskih organizacijah v katerih so zaposleni borci, ki prejemajo posebni dodatek.

Po izjavah borcev sodeč, je odnos do borcev v tistih gospodarskih organizacijah, kjer so direktorji NOV v glavnem dober, seveda le tam, kjer hierarhična lestvica vodilnih uslužbencev do borca na delovnem mestu tega ne izkrivi.

O možnostih kvalificiranja borcev, reševanju stanovanjske problematike in zdravstvenem stanju borcev, sem dobila zelo različne odgovore,

Samo v enem podjetju se za kvalificiranje borcev resnično zavzemajo. V drugih podjetjih te občine so mi odgovorili: da imajo delovna mesta sistemizirana in zasedena, zato izpitov za kvalifikacijo ne forsirajo; da nimajo prostih kvalificiranih delovnih mest; da še sedaj kvalificirani delavci delajo na nižjih delovnih mestih; ali: "storili smo vse, kar smo mogli", kaj so storili, pa niso povedali. Tudi odgovor, da podjetje ni socialna ustanova za borce, sem dobila.

Zdravstvene težave borcev poznajo le za one borce, ki so vedno v bolniškem staležu!

Manjša podjetja stanovanjskega vprašanja sploh ne rešujejo, ali le sem in tja z nakupom stanovanja za strokovno osebje. Večja podjetja pa imajo pravilnike o dodeljevanju stanovanj. Ti določajo kriterije za prioriteten red prosilcev, ki jih točkujejo. Upoštevajo v glavnem strokovnost in važnost delovnega mesta, ki ga prosilec za stanovanje zase, da, sodelovanje v delavskem in družbenem upravljanju ter političnih organizacijah. Socialne prilike prosilce se obravnavajo šele na zadnjem mestu.

Borci, prejemniki posebnega dodatka, po teh kriterijih praktično ne morejo dobiti

stanovanja.

Samo dve gospodarski organizaciji sta z obvestili na oglasni deski seznanili borce o pravici do posebnega dodatka. Nekatera podjetja so obvestila borce po tem, ko so za posamezne borce že dobili odločbe Zavoda za socialno zavarovanje, večina podjetij pa o tem ni vodila računa.

Ugotovitev, da gospodarske organizacije ne odgovarjajo na pisma organizacije Zveze borcev, niti na vprašanja poslana s strani upravnega organa občine, kaže, da se za probleme borcev na splošno zelo malo zanimajo.

Navedeno problematiko zaposlenih borcev, prejemnikov posebnega dodatka, sem dopolnila z razgovori z grupo 14 borcev, ki niso stari več kot 40 let. Borce sem obiskala na domu. Razgovori so bili deloma prosti, deloma vodeni. V razgovorih sem želela dobiti odgovor na naslednja vprašanja: kvalifikacija in zaposlitev, zdravstveno stanje borcev in njegove družine, stanovanjski problem, dohodki članov družinske skupnosti, odnos do borca v delovnem kolektivu, pri organizaciji Zveze borcev in občini ter morebitni drugi osebni problemi, ki teže borce.

Zaradi prikaza metode pisanja povzetkov razgovorov in vsled pestre problematike borcev navajam tri povzetke razgovorov in sicer dveh bork - mater, zaposlenih v istem podjetju zaradi primerjave notranjih odnosov v tovarni in povzetek razgovora z enim borcem.

Povzetek razgovora s tov.O.M., rojeno 1922, udeleženko NOV od leta 1943, voden v njenem stanovanju.

Z možem in dojenčkom stanuje v novem stanovanjskem bloku v Šiški. Enosobno komfortno stanovanje opremljeno z novim pohištvom, je prijetno urejeno. Vsi so skromno oblečeni, vendar okusno. Žena izgleda mnogo starejša kot v resnici je. Ima nezdrav, prosojni obraz. Zakonca sta me z začudenjem, vendar lepo sprejela.

Zaposlena je v podjetju T. Od 1.10.1961 dela kot pomožni evidentičar v personalnem oddelku. Pred tem je 6 let delala na delovnem mestu poenterke-mezdnicarke v oddelku za galvanizacijo pri istem podjetju.

S sedanjim delovnim mestom je zadovoljna in za delo, ki ga opravlja, primerno nagrajena. Sposobna je za odgovornejše delo, vsled slabega zdravja in težkih družinskih razmer pa večjega napora ne zmore. Tudi s strani podjetja ji tega ni nihče predlagal.

Zdravstveno stanje družine je zelo kritično. Oba z možem sta bila aktivna bolnika TBC. Tovarišica O.M. se je zdravila v bolnicah in na Golniku leto in pol, njen mož pa polnih 12 let. Mož je boloval za pljučno in kostno TBC. Proces je trenutno pri obeh stabiliziran.

Vsled bolezni TBC je možu priznana 80 % mirovna vojaška invalidnina. Otroka, stara 11 in 20 mesecev, večkrat zbolita za gripo in pljučnico, kljub temu zadovoljivo uspevata.

V letu 1960 je s posredovanjem terenske organizacije Zveze borcev dobila stanovanje. Pred tem so stanovali na podstrešju v hiši njenega očeta, ki ima malo posestvo. Mož v tem času ni prejemal invalidnine. Ovira je bil katastrski dohodek posestva.

Vsa leta po vojni, niti v času bolezni, se terenska organizacija Zveze borcev zanjo ni brigala. Ni ji nudila moralne, še manj materialne pomoči. Zveza borcev ji je pomagala le pri rešitvi stanovanjskega vprašanja, ki je zaradi zdravstvenega stanja zakoncev (mož je šele leta 1958 prišel iz Golnika) in dojenčka, po težini preraščal probleme drugih in postajal že političen problem.

Breme vzdrževanja družine je ležalo na njej. Mož po odpustu iz Golnika ni dobil zaposlitve. Ker je zbolel na odsluženju kadrovskega roka, tudi socialno ni bil zavarovan. Zaposlitev je dobil šele pred dobrim letom v istem podjetju kot je zaposlena sama.

Tudi odnosi v podjetju napram njej niso dobri. V času zdravljenja TBC je ni nihče obiskal. Sindikalna podružnica in organi delavskega upravljanja jo v tem času materialno niso podprli. Le ob rojstvu prvega otroka ji je aktiv žena poklonil malepkost, toda to je bil splošen običaj ob takih prilikah, ne nekaj izjemnega.

Odnos do nje, kot zaposlene žene-matere je v podjetju več kot slab, celo nezakonit. Za primer navaja, da po porodniškem dopustu ni dobila dotedanjšega delovnega mesta, niti ji tedaj niso preskrbeli drugega. Čeprav je hodila od mojstra do šefov v tovarni, so jo poslali domov in ji šele po nekaj dneh sporočili, da so ji našli novo delovno mesto.

Odobreno ima štiriurno zaposlitev do 3 leta starosti otroka. Prosila je, da bi ji dovolili delati od 10-14 ure, da bi lažje uredila varstvo otrok. Niso ji ugodili, delati mora od 6-10 ure.

Nadalje navaja, da je, ko je prišla po ozdravljenju TBC na delo, prosila za premestitev iz oddelka na galvanizacijo, kjer je delo zdravju škodljivo. Niso je premestili, niti ji niso dali dodatka k plači, ki ga imajo zaradi zdravju škodljivega dela vsi delavci v tem oddelku in ne zaščitne malice - mleka. Mleko je dobila šele na izrecno zahtevo mojstra, ki se je to pot zanjo zavzel.

Kot borka NOV ni nikoli iskala privilegijev, potegovala se je samo za pravice žene-delavke in matere, ki so uzakonjene za vse in vsaj strpen, če že ne human odnos do nje. Pravi, da ima v tem podjetju vsak bivši belogardist več možnosti za prosperiteto, kot borci NOV.

Ko sem vprašala, kakšni so dohodki družine je žena jokala, ko je pripovedovala, kako vsak dan premišljuje ali naj kupi boljšo hrano zase in za moža, da ne bi bolezen TBC

ponovno izbruhnila, ali za otroka, da ne bi zbolela.

Dohodki družine so:

- za 4-urno zaposlitev prejema	din	8.700.-
- posebni dodatek	"	1.440.-
- možev osebni dohodek	"	20.176.-
- invalidnina	"	9.000.-
- otroški dodatek	"	6.310.-

skupaj mesečni dohodki	din	45.626.-

Družina težko živi, ker odplačujejo din 6.000.- posojila za opremo stanovanja, 5.000.- din za 5-urno varstvo otrok, okrog 6.000.- din plačajo za stanovanje (3.500.-), elektriko, vodo, snago tako jim za hrano in obleko ostane okrog 27.000.- din na mesec.

Izglede za izboljšanje materialnega stanja ni. Mož težjega dela zaradi invalidnosti ne more opravljati, posebni dodatek pa kljub temu, da ima status borca ne more uveljaviti, ker ima samo 4 leta delovne dobe.

Tovarišica O.M. je zaprosila za izredno upokojitev po 73/2 čl. ZPZ in njeno vlogo že obravnava komisija. Z upokojitvijo bodo odpadli stroški za varstvo otrok in meni, da se ji bo zdravstveno počutje izboljšalo, ko ne bo dvojno obremenjena.

Je nervozna in v borbi za zdravje, življenje in obstoj družine za vse drugo otopela. Videti je, da se zakonca razumeta in da je dom njuno edino zavetje.

Pri razgovoru sta sodelovala oba zakonca. Tovarišica je, kadar smo govorili o odnosu Zveze borcev do nje, kot borke in bolnice ali o odnosu podjetja do nje, kot žene-delavke in matere, vedno jokala. Izjavila je, da sem prvi človek, ki je prišel k hiši in se zanimal kako živi.

Povzetek razgovora s tov. J.N., rojeno 1927, aktivistko od leta 1942, poročeno, mati dveh otrok v starosti dveh in osem let.

Je nekvalificirana delavka v podjetju T. V tej tovarni dela 13 let. Prvih 6 let je delala kot polkvalificirana, zadnjih 7 kot nekvalificirana delavka. Sedaj mora biti zadovoljna z vsakim delovnim mestom zato, ker ne dela v turnusu. Že 9. leto dela samo popoldan. Meni, da ji gre podjetje kot borki, ženi in materi zelo na roko. Je edina ženska v podjetju, ki ji je odobreno samo popoldansko delo. Odobreno ima tudi 4 urno zaposlitev do 3. leta starosti otroka.

Ko bo delala 8 ur in v turnusu, bo dobila boljše plačano delovno mesto. Na kvalificiranje ne misli, ker ima z gospodinjstvom in otrokoma zavzet ves prosti čas.

Vsi so zdravi, imajo dvosobno komfortno stanovanje na P. in 44.246 din dohodkov mesečno.

Tovarišica prejema za 4 urno zaposlitev s posebnim dodatkom 10.936.- din, ostalo je možev osebni dohodek in otroški dodatek za dva otroka. Mož je uslužbenec pri nekem Institutu.

V družini sem bila dvakrat. Pri prvem obisku je bila žena v službi, vrnila sem se še isti dan. V razgovor sta se vključila oba zakonca. Tovarišica J.N. daje vtis preproste, vedre, zadovoljne žene in srečne mamice. Sprejela me je lepo, le malce začudeno.

Povzetek razgovora s tov. O.l., roj. 1926 borcem od leta 1943, poročenim, očetom dveh otrok v starosti 6 in 11 let.

Je polkvalificiran delavec pri Podjetju a.p.. V tem podjetju je zaposlen 1 leto. Pred tem je bil vratar v nekem zdravstvenem domu. Zaposlitev je menjal z namenom, da pridobi kvalifikacijo, za kar sedaj še nima izgledov. Odkar je v podjetju nov direktor (pol leta) čuti, da so odnosi v kolektivu boljši.

Je član organizacije Zveze borcev, v delo organizacije se ni vključil, meni, da se za priseljene borce v novo naselje terenska organizacija Zveze borcev premalo zanima.

Boluje na srcu, ledvicah ima tudi živčne napade. Vsled bolezni je večkrat na leto v bolnici in v bolniškem staležu. Zdravniki mu priporočajo operacijo ledvic. V NOV ga je ob bombnem napadu položajev zasulo. Od takrat dalje ima spominske motnje, ne more se učiti, vse pozabi, mehanična dela lažje osvaja. Drugi člani družine so zdravi.

Stanovanja on kot borec ni dobil, zaman je vlagal prošnje v podjetju, pri Zvezi borcev in na občini. Pred letom dni je trgovsko podjetje pri katerem je zaposlena žena kupilo stanovanje in ga dodelilo njegovi ženi. Stanovanje je komfortno, dvo in pol sobno.

Žena prispeva v družinski proračun 40.000.- mesečno, njegov osebni dohodek s posebnim dodatkom pa znaša komaj 20.500.-. Z otroškim dodatkom za dva otroka ima družina 66.810.-din mesečnih dohodkov.

Na domu sem bila dvakrat. Prvič ga nisem našla doma, ker dela v izmeni. Drugi dan me je čakal, doma je bil sam. Videti je bil presrečen, da lahko govori z nekom o svojih problemih. Ves čas razgovora sem imela vtis, da ga muči občutek manjvrednosti. Poudarjal je, da je žena dobila stanovanje, da njeni dohodki za polovico presegajo njegove, da se je žena poleg službe in gospodinjstva vpisala še v Dopisno ekonomsko šolo, on pa ni sposoben za učenje in da mu te in še druge stvari žena večkrat očita. Meni, da je v službi in družini potisnjen v ozadje. Po zunanjem izgledu ni videti bolan, pač pa neogljen in nedoločan, usmerjen vase in svoje težave.

Povzetki in analize razgovorov

Večina borcev je bila z mojim obiskom zadovoljna. Samo trije me niso povabili naj še pridem. V vsaki družini sem bila povprečno dve uri. Najkrajši razgovor je trajal 3/4 ure, najdaljši 3 ure.

Zanimivo je dejstvo, da nikogar od borcev, ki sem jih obiskala, o pravici do posebnega dodatka ni obvestila organizacija Zveza borcev ali gospodarska organizacija oz. ustanova, kjer so zaposleni. Zanje so zvedeli iz dnevnega časopisja ali pa so jih o tem obvestili znanci.

Tesnejši stik z organizacijo Zveze borcev imata samo dva borca, ki sta člana Odbora Zveze borcev, vsi drugi se srečujejo z organizacijo Zveze borcev le ob pobiranju članarine.

Samo v eni družini je zaposlen en zakonec, pri vseh drugih sta zaposlena oba. Brez otrok je ena družina, dve družini imata enega, ena šest, v desetih družinah imajo po dva otroka.

Žene poleg službe opravljajo vsa gospodinjska dela. Le ena družina ima gospodinjsko pomočnico, pri dveh družinah pa pomagata tašči. Otroci so v odsotnosti staršev sami doma, nobeden ni v vzgojno-varstveni ustanovi.

Od skupnih dohodkov družin borcev, ki sem jih obiskala, odpade povprečno na osebo 12.015 din denarnih sredstev na mesec. Pri računanju povprečja dohodkov na člana gospodinjstva sem upoštevala tudi eno gospodinjsko pomočnico in eno taščo, ki jo družina v celoti preživlja. Najnižji dohodek na člana posamezne družine znaša 7.812.- din, najvišji pa 20.568.- na mesec.

V zadnjem tromesečju leta 1961 je večina podjetij prešla na nagrajevanje po kompleksnem učinku. Tudi delavke v tekstilnih tovarnah izjavljajo, da bo njihov povprečni zaslužek v drugem polletju presegel 22.200.- din in bodo izgubile pravico do posebnega dodatka.

Kvalifikacija te grupe borcev ni osrednji problem. Trije borci zasedajo nekvalificirana, štiri polkvalificirana, sedem pa kvalificirana delovna mesta. Polovico borcev v tej grupi je kvalificiranih.

Karakterističen je neenak odnos do žena-mater in bork v podjetjih T.R. in TDK. Nekaterim borkam gredo v vsakem pogledu na roko, druge, po njihovih izjavah zapostavljajo. Omenila sem že, da izjav borcev nisem preverjala. Sklepan, da so temu vzrok neposredno nadrejeni vodilni uslužbenci ali borke same, ki ustvarjajo dobre ali slabe odnose v kolektivu.

Zelo slabo je zdravstveno stanje borcev. Le pri dveh družinah ta problem ne izbija. V drugih družinah boluje 8 borcev in 5 družinskih članov. Večinoma sta oba zakonca udeleženca

NOV. Otroci so, z izjemo dveh slabotnih, zdravi.

Stanovanjski problem je izredno pereč pri eni borki. V primernih stanovanjih stanuje 6 borcev, eden ima lastno stanovanje, 6 pa lastne družinske hišice.

Na občinski ljudski odbor so se borci obračali samo pri reševanju svojega stanovanjskega problema. Ena borka je prosila skrbstveni organ občine, za doplačilo stroškov za otroško kolonijo in to brezuspešno.

Borci, ki sem jih obiskala razen dveh, ki sta funkcionarja Zveze borcev so se zanimali za zakonodajo borcev in postopek pri uveljavljanju teh pravic. Govorili so o nepravilnostih, storjenih drugim borcem in prosili, naj tudi te borce obiščem in jim z nasveti pomagam.

Borci za rešitev svojih problemov nočejo nikogar prositi. Raje trpe dalje. Mislijo, da bi morali drugi videti njihove težave. Predvsem pogrešajo tovarištvo in človeški odnos do njih. Čeprav nisem prišla kot predstavnik organizacije Zveze borcev ali upravnega organa občine in so vedeli, da jim "uradno" ne morem pomagati, je večina vseeno govorila odkrito o vsem, kar jih teži in si takih razgovorov še želela.

K reševanju problematike borcev, bi morale prispevati več in učinkoviteje organizacija Zveze borcev. Nujno je, da tudi ta spremeni metodo dela. Prav je, da organizacija Zveze borcev urejuje zgodovinsko gradivo iz NOV, da skrbi za obstoječe in postavljanje novih spomenikov in izven armadno vzgojo na območju občine. Smatram, pa, da je skrb za žive borce najvažnejša naloga Zveze borcev. Res je, da so komisije za priznavanje posebne dobe prizadevne; da se stanovanjske komisije trudijo rešiti to pereče vprašanje borcev; da socialne zdravstvene komisije hitro priskočijo borcem z denarnim prispevkom na pomoč in predlagajo zaslužnim borcem priznavalnine ter urejajo predloge za upokojitve po 80. in 73/2 čl. ZPZ; res pa je tudi, da denar ni vedno tisto, kar borci potrebujejo. Ni živega kontakta z borci, ki so se iz objektivnih ali subjektivnih razlogov zaprli vase. Pri teh borcih gre predvsem za moralno pomoč pri reševanju njihovih osebnih težav v družini, soseski, na delovnem mestu, ker že zavest, da družbi ni vseeno, kako borci žive, poraja lastne sile za rešitev obstoječih problemov.

Iz razgovorov z borci, ki sem jih obiskala, je potreba po živem kontaktu z vso silo izbila na dan. Žele si tovariških pogovorov o sebi, svoji družini, o problemih v zvezi z zaposlitvijo, o tekočih političnih dogodkih, o zakonodaji borcev, ki jim je premalo poznana. Tega organizacija Zveze borcev borcem NOV ne nudi.

Vsi činitelji, ki rešujejo probleme borcev v komuni, se vsak zase in v okviru svojih možnosti trudijo pomagati borcem pri reševanju njihovih težav. S koordiniranim delom in razdelitvijo dolžnosti ter skupnim delovnim programom bi bili doseženi mnogo večji uspehi pri skrbi za borce v komuni.

Za uspešnejše reševanje problemov borcev v občini bi bilo potrebno:

- Čim preje izdelati akcijski program socialne politike v komuni. Pri načrtovanju dela za reševanje problematike borcev povezati vse činitelje, ki kakorkoli sodelujejo pri reševanju problemov borcev in invalidov NOV. Program dela mora biti zasnovan na osnovi predhodnega raziskovanja in analiza stanja osebnih in družinskih vojaških invalidov, borcev brez zadostnih sredstev za življenje, upokojenih in zaposlenih borcev, otrok padlih borcev in ob upoštevanju vzrokov problemov, predvideti preventivne in kurativne ukrepe. Za reševanje problematike borcev zagotoviti finančna sredstva in porazdeliti naloge, ki so v akcijskem programu načrtane.

- Ker so stanovanjske in krajevne skupnosti strokovno šibke, so jih občinski, upravni in družbeni organi dolžni usposobiti za socialno delo. Le tako bodo postale središče skrbi za človeka. Z organiziranjem seminarjev in predavanj, s pomočjo pri načrtovanju in vsklajanju programov stanovanjskih skupnosti z občinskimi programi, s strokovnimi nasveti in razvijanjem iniciative, bodo stanovanjske skupnosti za socialno delo strokovno usposobljene. V okviru celotne skrbi za človeka, bodo kot poznavalke potreb svojega območja potem lažje skrbele tudi za borce NOV.

- Člane socialno zdravstvenih komisij občinske in terenskih organizacij Zveze borcev je potrebno seznaniti z osnovnimi pojmi o metodah dela z ljudmi, z zakonodajo borcev, s postopkom pri uveljavljanju pravic borcev in z organizacijo in delom javnih, družbenih in upravnih organov, ki lahko nudijo borcem pomoč. To bi se izvedlo z obiskom pri posamezni komisiji ali z organiziranjem skupnega seminarja. Tako usposobljene socialno-zdravstvene komisije organizacije Zveze borcev, bi uspešneje spostavljale živ kontakt z borci, jim znale svetovati in s tem marsikateremu zagrenjenemu borcu vrnilo vero v družbeno skrb zanje. Z načrtnim individualnim delom bi našli tudi tiste tihe, skromne, bolne in socialno šibke borce, ki jim je pomoč družbe najbolj potrebna.

- Prehod iz proračunskega financiranja na formiranje financiranja socialnih služb iz občinskega sklada za socialno varstvo, bi zagotovil tudi za potrebe borcev večja materialna sredstva. S koncentracijo finančnih sredstev v skladu in z družbenim upravljanjem sklada za socialno varstvo, bo pomoč družbe občanom in borcem učinkovitejša. Odpadlo bo dosedanje dotiranje iz proračuna občinskega ljudskega odbora za socialno-zdravstvene potrebe organizaciji Zveze borcev.

- Izboljšati delo občinske komisije za zadeve borcev in invalidov NOV. Člane komisije je razrešiti številnih drugih funkcij, da bi se reševanju problematike borcev v komuni lahko posvetili, ali izvoliti v komisijo nove člane, ki bodo delo v komisiji za zadeve borcev in invalidov NOV z veseljem prevzeli in se zanj z vsem srcem zavzeli. Sedanjí predstavníški sistem v občinski komisiji za zadeve borcev ni bil učinkovit, zato naj se v bodoče izvoli v to komisijo aktivne člane Zveze borcev, ki bodo našli čas in način za vsklajevanje dela z organizacijami borcev, četudi niso člani odborov organizacij Zveze borcev.

- Vsekakor je nujno za reševanje zadev borcev na občinskem ljudskem odboru zagotoviti

sposoben kader. Že sedanji obseg dela zahteva najmanj dva referenta, s prenosom vseh zadev borcev in invalidov iz okrajnega ljudskega odbora pa še več. Pri reševanju problematike borcev bi moral biti zaposlen vsaj en diplomiran socialni delavec v občini.

- Občinska komisija za zadeve borcev mora skupno z upravnim organom vspostaviti tesen stik z organi delavskega upravljanja in s kadrovsko-socialno službo v gospodarskih organizacijah zato,

- da zagotove borcem ustrezna delovna mesta,
- da najdejo primerna delovna mesta starejšim in bolnim borcem, ki jih zaradi posledic iz NOV ne moremo vsporejati z zdravimi, mladimi delavci, ki pa jih osvojen sistem delitve osebnih dohodkov po učinku ekonomske enote izriva iz kolektiva, v najboljšem primeru, pa so materialno veliko na slabšem od zdravih delavcev,
- da usposobijo borce za delo na odgovornejših delovnih mestih oz. jih kvalificirajo,
- da mlajšim borcem, če so sposobni in bolni, omogočijo redno ali izredno šolanje, da jim odobre skrajšani delovni čas in jim vsestransko pomagajo pri učenju,
- da sodelujejo z družbenimi in upravnimi organi v komuni in pomagajo pri premitvah borcev v njihovo ali druge gospodarske organizacije, če bi bili za borce pogoji dela, kvalificiranja ali večji osebni dohodek boljši.

- Služba pravne pomoči pri okrajnem odboru Zveze borcev Ljubljana je z nasveti in zastopanjem borcev pred sodišči, pomagala borcem pri uveljavljanju njihovih pravic. Žal to koristno in za borce prepotrebno službo borci premalo poznajo, ali zanjo sploh ne vedo. Danes težimo k decentralizaciji služb za reševanje zadev borcev. Komuna bo postala središče za njihovo reševanje, zato bi bila pri občinski organizaciji Zveze borcev ali pri občinskem ljudskem odboru ustanovitev pravne službe ali vsaj pravne posvetovalnice za borce, nujno potrebna.

„VESTNIK SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS“ - Izdaja Svet za socialno varstvo LRS Ljubljana
- Tiska Zavod LR Slovenije za statistiko, Ljubljana, Vožarski pot 12. Tiskano v 700 izvodih, aprila 1962
- Urejuje uredniški odbor - odgovorni urednik Anka Polak, Ljubljana. Uredništvo in uprava sta v Ljubljani,
Župančičeva ul. 3, (poštni predal 250), telefon 21 - 908 -
Vestnik izhaja v štirih številkah na leto. - Naročnina za leto 1962 znaša 600 din - Ta številka stane
300 din. Tekoči račun Vestnika: 600-12/333-116

